

SVENSKA PRIVATSKOLAN I ULEÅBORG

Läroplan för den grundläggande undervisningen

Uleåborg den 2.6.2005

Direktionen

Innehållsförteckning

LÄROPLANEN	1
UTGÅNGSPUNKTERNA FÖR HUR UNDERVISNINGEN SKALL ORDNAS	2
Värdegrunden inom den grundläggande utbildningen	2
Uppgiften inom den grundläggande utbildningen	2
Strukturen inom den grundläggande utbildningen	2
UTGÅNGSPUNKTERNA FÖR HUR UNDERVISNINGEN SKA GENOMFÖRAS	3
Den pedagogiska miljön	3
Arbetsmetoder	4
UNDERVISNINGENS MÅL OCH CENTRALA INNEHÅLL	5
Integrering och temaområden	5
Studier i olika modersmål och det andra inhemska språket	5
ALLMÄNT STÖD FÖR STUDIERNAS	6
Samarbete mellan hem och skola	6
Plan för elevens lärande	6
Anordnande av handledning	6
Stödundervisning	7
Elevvård	7
Klubbverksamhet	7
UNDERVISNING AV ELEVER I BEHOV AV SÄRSKILT STÖD	8
LÄROPLANERNA FÖR FÖRSKOLAN OCH DEN GRUNDLÄGGANDE	
UNDERVISNINGEN	9
LÄROPLAN FÖR FÖRSKOLAN	9
Språklig utveckling	9
Matematiskt tänkande	9
Natur- och miljöfostran	10
Fostran i etik och livsåskådning	10
Fostran i konst- och färdighetsämnen	11
Musik	11
Bildkonst	11
Handens färdigheter	11
Rörelse	12
Hälsa	12
LÄROPLANER FÖR ÅK 1 - 2	13
Svenska som modersmål	13
Matematik	14
Miljö- och naturkunskap	15
Religion	16
Musik	17
Bildkonst	17
Slöjd	18
Gymnastik	18
LÄROPLANER FÖR ÅK 3- 9 ÄMNESVIS	19
Svenska som modersmål	19
Modersmålsinriktad finska	33
Finska som A-språk	34
Modersmålsinriktad finska	36
Finska som A-språk	38
Främmande språk	39
Engelska (A1)	39
Matematik	45

Miljö- och naturkunskap	52
Biologi och geografi	57
Fysik och kemi	63
Hälsokunskap	70
Religion	72
Historia	77
Samhällslära	81
Musik	83
Bildkonst.....	85
Slöjd	89
Gymnastik	92
Huslig ekonomi.....	94
Elevhandledning	96
VALFRIA ÄMNEN	100
Extra modersmål.....	100
Valfritt språk (B2)	100
Datateknik	103
Bildkonst.....	103
Musik	105
Slöjd	107
Huslig ekonomi.....	108
Merkantila ämnen	109
ELEVBEDÖMNINGEN.....	111
Bedömningen under studiernas gång	111
Principerna för bedömningen	111
Profiler för goda kunskaper	111
Bedömningen av arbetet	112
Framsteg i studierna	112
Elevens självvärdering	112
Uppförande	113
Omständigheter som påverkar bedömningen.....	114
Betyg.....	114
Slutbedömningen.....	115
Avgångsbetyg.....	115
BILAGOR	117
Bilaga 1 SKOLANS ORDNINGSGREGLER	117
BILAGA 2	123
BILAGA 6	123

Kapitel 1

LÄROPLANEN

Bakgrund

Svenska Privatskolan i Uleåborg är en anrik svenskspråkig skola i centrum av Uleåborg. Skolans historia sträcker sig långt in på 1800-talet, och på denna stadiga grund bygger skolan vidare i sin verksamhet som den nordligaste svenskspråkiga grundskolan i Finland. Undervisning ges på förskolenivå samt åk 1-9 i den grundläggande utbildningen. Dessutom verkar ett svenskspråkigt gymnasium i anslutning till skolan.

Undervisningen vid Svenska Privatskolan i Uleåborg utgår från Utbildningsstyrelsens Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2002, åk 1-2 (föreskrift 63/011/2002), vilka beretts enligt GrL 14 § samt. I skolans läroplan framkommer dessutom synpunkter som vi speciellt vill betona vid vår skola.

Hela läroplanen togs i bruk i åk 1-2 från och med 1.8.2003 och vad gäller läroplanens allmänna delar även i den övriga grundläggande utbildningen, i åk 3-9. Läroplanens allmänna delar revideras vid behov.

Arbetet med de ämnesvisa läroplanerna för åk 3-9 fortsatte i enlighet med de då ikraft varande föreskrifterna och läroplanen kompletterades med dessa, så att läroplanen för åk 1-6 tas i bruk senast 1.8.2005. Arbetet med läroplanen för åk 7-9 fortsätter och den färdiga läroplanen kommer att tas i bruk 1.8.2006. Skolans läroplan för den grundläggande utbildningen revideras och kompletteras efter behov för att förbli ett aktivt och levande verktyg för skolans verksamhet.

Kapitel 2

UTGÅNGSPUNKTERNA FÖR HUR UNDERVISNINGEN SKALL ORDNAS

Värdegrunden inom den grundläggande utbildningen

I vår skola respekterar vi människan och miljön. Vi värdesätter trygghet, välmående och goda seder. Skolans kulturella och språkliga mångfald ser vi som en rikedom, men den finlandssvenska kulturen prioriteras. Vår egen verksamhet och kontakt med det övriga samhället präglas av öppenhet.

Såväl lärare, elever och föräldrar arbetar för en bra skola. ”Alla skall dra sitt strå till stacken”. Skolans ordningsregler är uppgjorda för att underlätta det dagliga arbetet för oss alla (se bilaga 1).

Våra inlärningsverktyg är målinriktade och individuella både när det gäller inläring och inhämtning av kunskap i framtiden.

Uppgiften inom den grundläggande utbildningen

Svenska Privatskolan i Uleåborg är en allmänbildande skola utan särskilda tyngdpunktsområden eller profileringar. Förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen utgör en logisk helhet. Vi erbjuder alla en möjlighet att fullgöra sin läroplikt på svenska. Vi arbetar för att eleverna skall utvecklas till positiva samhällsmedborgare. Vår skola vill utbilda väluppfostrade, ambitiösa och ansvarsfulla elever med tillräckliga kunskaper för fortsatta studier.

Såväl självständigt arbete som olika former av samarbete är viktiga för inläringen. Med tanke på framtiden bör eleven lära sig att jobba tillsammans med olika typer av människor.

Skolans undervisningsspråk är svenska, men skolan fungerar i en enspråkig finsk omgivning, vilket sätter sin prägel på skolan. Vi arbetar för en aktiv tvåspråkighet och vill uppmuntra eleverna att använda det svenska språket..

Strukturen inom den grundläggande utbildningen

Läroplanen är strukturerad enligt anvisningar i kapitel 2 §5 i de allmänna grunderna för läroplanen

Kapitel 3

UTGÅNGSPUNKTERNA FÖR HUR UNDERVISNINGEN SKA GENOMFÖRAS

Synen på kunskap och lärande

Lärandet handlar om att inhämta ny kunskap, men också om att tillägna sig inlärnings- och arbetssätt som redskap för ett livslångt lärande. Med hjälp av ny kunskap öppnas nya möjligheter för eleverna att förstå det omgivande samhället och att delta i dess verksamhet.

Lärandet är en aktiv, målinriktad studieprocess där eleverna lär sig att arbeta och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. De allmänna principerna för lärandet är det samma för alla. Inläringen för varje enskild elev är beroende av dennes tidigare kunskaper, motivation och inlärnings- och arbetsmetoder.

Arbetsgivaren stöder lärarnas fortbildning och kursdeltagande finansiellt och med praktiska åtgärder så att lärarnas yrkeskompetens uppehålls.

Den pedagogiska miljön

Svenska Privatskolan i Uleåborg verkar i stadens centrum på adressen Sepänkatu 7.

På tomten finns en byggnad för den grundläggande utbildningen och en separat gymnasiebyggnad (se ritningar, bilaga 2). I anslutning till gymnasiebyggnaden finns också skolans fysik- och kemisal, språkstudio, musikrum samt skolhälsovårdarens mottagningsrum.

Skolans bibliotek har egna utrymmen, men för att ha lättare tillgång till böckerna, finns de även utplacerade runt om i de olika skolbyggnaderna. Skolans tecknings- och handarbetssalar är belägna i grannbyggnaden, Sepänkatu 9. Lektionerna i teknisk slöjd hålls i Paulaharjuskolan, Mielikintie 9. Dessutom kan lektioner hållas i olika idrottsanläggningar, museer osv i staden.

Information om skolans personal, elevsituation, klassindelningar, timfördelningar, arbetstider och för läsåret aktuell verksamhet, hittas i skolans arbetsplan. (Se bilaga 3)

Vid SPSU strävar vi efter att skapa en pedagogisk miljö som är både trygg, trivsamt och hälsovänlig för både elever och personal. Målet är en atmosfär som är öppen, uppmuntrande, lugn och positiv. Ansvar för att upprätthålla en sådan atmosfär ligger såväl på eleven, läraren som på vårdnadshavaren.

Skolan skapar en svenskspråkig miljö som stöd för undervisningsspråket. Vi har ett eget bibliotek med svenskspråkig litteratur, beställer svenskspråkiga tidningar m.m. Dessutom uppmärksammar vi olika finlandssvenska högtider och festligheter såsom lucia och svenska dagen. Inlärningsmiljön kan även utvidgas genom olika besök på orten, i svenskbygderna i landet samt lägerskolor och klassresor i hemlandet och utomlands.

En trygg och trivsamt miljö når vi bl.a. genom små undervisningsgrupper, flexibilitet, tydliga

ordningsregler, arbete för tolerans, arbete mot mobbning och rasism samt samarbete över årskursgränserna. Som exempel kan nämnas fadderverksamheten för skolans yngsta elever samt elevkårsverksamheten. (Se även kapitlet om elevvård.)

Öppenhet mellan lärare och elev, mellan hem och skola (s.s. utvecklingssamtal och föräldramöten) skapar trygghet och stärker samhörighetskänslan.

Arbetsmetoder

Läraren väljer arbetsmetoderna. Vid valet av arbetssätt bör läraren sträva efter att de är ändamålsenliga, varierande samt ämnes- och åldersspecifika. Även elevens kön, mognadsnivå och eventuella specialbehov inverkar på valet av arbetssätt. Lärarens uppgifter är att undervisa och handleda eleverna i inläring och att arbeta både individuellt och som grupp.

Arbetsmetoderna ska bl.a. hjälpa eleverna till målinriktat arbete, kritiskt tänkande med avseende på den egna inläringen och inlärningsstoffet, samt stöda samarbete, social flexibilitet och ansvar för andra.

Kapitel 4

UNDERVISNINGENS MÅL OCH CENTRALA INNEHÅLL

Integrering och temaområden

Fostran och undervisning vid SPSU bygger på skolans värdegrund och följande temahelheter.

1. Att växa som människa
2. Kulturell identitet och internationalism
3. Kommunikation och mediekunskap
4. Deltagande, demokrati och entreprenörskap
5. Ansvar för miljö, välfärd och en hållbar utveckling
6. Trygghet och trafikkunskap
7. Människan och teknologin

För mål och centralt innehåll för respektive temahelhet hänvisas till Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Temahelheterna behandlas i form av temadagar, projekt eller integreras i ämnesundervisningen. Se närmare läsårets arbetsplan (bilaga 3).

Studier i olika modersmål och det andra inhemska språket

Med elevens modersmål avses det språk som vårdnadshavaren anger. Vid SPSU är undervisningsspråket svenska och undervisningen i modersmålet avser undervisning i svenska.

Modersmålsundervisningen inleds redan i förskolan. Undervisningen i det andra inhemska språket, d.v.s. finska, inleds i åk 4. Undervisningen i finska som andraspråk kan vara modersmålsinriktad för tvåspråkiga elever.

I övriga fall hänvisas till Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen eller anvisningar fastställda av utbildningsnämnden i Uleåborg.

Kapitel 5

ALLMÄNT STÖD FÖR STUDIERNAS

Samarbete mellan hem och skola

Det främsta ansvaret för barnets och den ungas fostran ligger hos vårdnadshavarna. Skolpersonalen och vårdnadshavarna har gemensamt ansvar för barnens och de ungas allsidigt goda uppväxt, utveckling och inläring. Hemmets och skolans gemensamma ansvar för fostran ökar elevernas trygghet och välbefinnande i skolan.

Samarbetet mellan hem och skola inleds redan i förskolan. Ett förtroligt förhållande mellan hem och skola skapas t. ex. genom föräldramöten, utvecklingssamtal och skriftlig information. Föräldrarna erbjuds möjligheter att delta i skolans verksamhet, bl. a. under friluftsdagar, lägerskolor och vanliga lektioner. Dessutom ger skolans fester, vårdnadshavarna och skolans personal, en möjlighet att tillsammans umgås under friare former, vilket bidrar till att stärka samhörighetskänslan och vördan.

Plan för elevens lärande

Normalt följer eleven skolans läroplan, men vid behov utarbetas en personlig läroplan. Denna utarbetas i samråd med klassföreståndaren, studiehandledaren samt experter på barns särskilda behov.

Anordnande av handledning

I sin undervisning ger alla lärare handledning i studieteknik som passar för ifrågavarande ämne. Genom att använda olika arbetsmetoder försöker läraren stöda elevens inhämtande av nya kunskaper.

Skolan deltar aktivt i den verksamhet som staden och övriga läroanstalter erbjuder i form av t.ex. studiebesök och skoltävlingar. Vi deltar också i mån av möjlighet i andra evenemang som anordnas både i övriga Svenskfinland och i Sverige. Eleverna bekantar sig med olika utbildningsmöjligheter samt lokalt arbets- och näringsliv genom studiebesök och praktisk arbetslivsorientering (PRAO). Besöken och kontakterna fastställs årligen i skolans arbetsplan.

Skolan informerar hemmen om valmöjligheter inom den grundläggande utbildningen skriftligen eller genom föräldramöten, utvecklingssamtal och telefonkontakter.

Studiehandledaren sköter om skolans egentliga studiehandledning. Studiehandledaren är också kontaktperson när det gäller arbetslivsorienteringen för eleverna.

Stödundervisning

I första hand tar läraren initiativet till att ge en elev stödundervisning. Stödundervisningen utformas så att den är meningsfull för elevens framgång i skolan. Skolans undervisningsspråk prioriteras i stödundervisningen.

Innan en elevs prestationer i ett läroämne bedöms som svaga, skall eleven beredas möjlighet att delta i stödundervisning. Stödundervisning ges antingen under lektionstid i enlighet med elevens arbetsordning eller utanför lektionstid.

Elevvård

Mål: Vi vill skapa en trygg och sund arbetsplats för både elever och personal. Vi arbetar för att alla i skolan skall må bra både fysiskt och psykiskt. Vi vill trivas tillsammans och tillåter inte utslagning i någon form.

Skolans hälsovårdare finns tillgänglig på skolan enligt vad som anges i den årligen fastställda arbetsplanen. Om hälsovårdaren inte är på plats eller behovet av sjukvård blir aktuellt vid andra tidpunkter kontaktas hälsocentralen.

Kurator- och skolpsykologtjänster köper skolan vid behov. Andra experter kan även kontaktas. Behoven prövas från fall till fall.

Skolans elevvårdsgrupp jobbar med att skapa ett fungerande nätverk som omfattar bl.a. psykologer, kuratorer, övriga myndigheter och olika föreningar som handhar barns psykiska och fysiska hälsa.

I skolan arbetar vi för att förebygga mobbning. Vid akuta fall finns en mobbningsgrupp, som ingriper enligt en modifierad farstamodell.

För skolans bruk utarbetas en krispärm med närmare anvisningar om tillvägagångssätt och kontaktuppgifter för olika typer av kriser och problemsituationer. Pärmens uppgifter uppdateras då skäl därtill föreligger.

Klubbverksamhet

Klubbverksamhet i skolans regi ordnas främst för att stöda det svenska språket. Behovet av klubbar utreds läsårsvis. I samråd med föreningar och organisationer i Uleåborg kan eventuellt också annan klubbverksamhet erbjudas.

Kapitel 6

UNDERVISNING AV ELEVER I BEHOV AV SÄRSKILT STÖD

Kapitel 7

LÄROPLANERNA FÖR FÖRSKOLAN OCH DEN GRUNDLÄGGANDE UNDERVISNINGEN

LÄROPLAN FÖR FÖRSKOLAN

I grunderna för förskoleundervisningens läroplan fastställs att målet för förskoleundervisningen är att främja och stödja en mångsidig tillväxt, utveckling och inläring hos barnet.

Språklig utveckling

Mål

- utveckla barnets språkliga färdigheter så att det har intresse, mod och kunskap att uttrycka sina tankar och känslor
- väcka ett intresse för det skrivna språket
- uppmuntra barnet till låtsasskrivande och -läsande
- barnet lär sig kunskaper i växelverkan genom att diskutera, fråga, berätta och lyssna

Centralt innehåll

- upprepning, kroppsspråk, lek
- samlingar där barnet lyssnar och berättar
- vardagliga diskussioner med barnet
- individuell hänsyn
- musik, t.ex. sånglekar
- rim, ramsor, böcker
- lära barnet känna igen bokstäver
- teaterbesök
- dockteater

Matematiskt tänkande

Mål

- lära barnet vardaglig problemlösning
- skapa grunder för matematisk inläring
- skapa positiv inställning för matematisk inläring
- att klassificera, jämföra och ordna

Centralt innehåll

- lära barnet matematiska begrepp, t.ex. större – mindre, högre – lägre
- talområdet 0-10
- geometriska former: känna igen, form och storlek

Natur- och miljöfostran

Mål:

- väcka intresse för och lära sig respektera miljön
- lära barnet att förstå miljön och livet i den, samt det egna förhållandet till miljön
- lära barnet att värna om och ta ansvar för miljön
- ge barnet naturupplevelser
- lära barnet årstidsväxlingarna

Centralt innehåll:

- lära barnet att vistas i naturen
- bekanta sig med närmiljön, t.ex. stadstrafiken, lekparkerna
- samla och använda naturmaterial, t.ex. bär, kvistar och kottar

Fostran i etik och livsåskådning

Mål:

- stärka och utveckla barnets självförtroende
- utveckla barnets etiska tänkande
- utveckla barnets sociala kunskaper

Centralt innehåll:

- lära barnet att känna empati och visa hänsyn
- lära barnet att känna till och respektera högtidsdagar
- lära barnet att inse vad som är gott och ont, rätt och fel
- lära barnet följa gemensamma regler
- hjälpa barnet att acceptera sig självt sådant det är

Fostran i konst- och färdighetsämnen

Musik

Mål

- väcka intresse för musik
- ge barnet olika musikupplevelser
- musikglädje
- rytmkänedom

Centralt innehåll

- barnet får lyssna på och bekanta sig med olika slags musik
- barnet får skapa musik genom att sjunga och använda olika instrument
- sånglekar, dans och rörelse

Bildkonst

Mål:

- barnet får bekanta sig med olika arbetsmaterial- och metoder
- barnet lär sig uppskatta sitt eget och andras konstverk
- uppmuntra barnets egen kreativa förmåga
- barnet lär sig att ta hand om arbetsmaterial och att städa undan

Centralt innehåll:

- barnet lär sig t.ex. att rita, måla, forma, klippa, klistra och riva
- eventuellt besök på konstutställningar
- material som används är t.ex. vattenfärger, kritor, färgpennor och kol

Handens färdigheter

Mål:

- barnet får skapa med händerna
- barnet lär sig att ta hand om arbetsmaterial och att städa undan

Centralt innehåll:

- barnet lär sig t.ex. att sy, bygga och baka
- material som används är t.ex. sytavlor, tyg, lera och naturmaterial

Rörelse

Mål:

- ge barnet möjlighet till daglig, mångsidig, fysisk aktivitet
- barnet får uppleva glädjen i att röra sig

Centralt innehåll:

- barnet tränar de motoriska basfärdigheterna genom att leka och genom att röra sig i olika miljöer. Basfärdigheterna är t.ex. att krypa, klättra, springa, hoppa på ett ben, sparka, kasta och rulla sig.
- aktiviteter enligt årstiderna

Hälsa

Mål:

- att främja barnets psykiska, fysiska och sociala hälsa
- lära barnet goda och hälsosamma matvanor
- stöda barnet i sin personliga hygien

Centralt innehåll:

- smaka på allt
- mångsidig mat
- bordsskick
- frisk luft
- tvätta händerna

LÄROPLANER FÖR ÅK 1 - 2

Svenska som modersmål

Mål åk 1:

- väcka intresset för språk
- utveckla den språkliga identiteten
- skapa trygghet i det svenska språket
- stödja förmågan att kommunicera
- ge verktyg för kreativitet (t ex öka ordförrådet)
- utveckla tänkandet
- upptäcka idén med att läsa och skriva

Centralt innehåll:

Att läsa:

- lästekniken introduceras dvs. att ljuda alla bokstäver, känna igen ordbilder, lära sig läsa korta ord, lära sig läsa korta meningar/texter
- läsförståelsen poängteras

Att skriva:

- penngrepp
- skrivställning
- textade bokstäver
- mellanrum mellan orden
- korta meningar
- stor begynnelsebokstav och punkt
- radbrytning

Att lyssna och tala

- övning i att lyssna koncentrerat och med förståelsen
- öva dikter och ramsor, även utantill
- muntliga övningar på ett lekfullt sätt (drama, musiklekar, berätta om bilder,sagokedjor mm.)
- övning i att uppträda
- förståelse i att lyssna och tala nås med hjälp av konkret material, t ex bilder och föremål

Mål åk 2:

- öka intresset för litteratur
- lära sig att se sammanhang

- tänka logiskt
- reflektera och ta ställning
- aktivera ordförrådet både muntligt och skriftligt

Centralt innehåll:

Att läsa:

- alfabetisk ordning
- övergå från högläsning till tystläsning
- lästekniken automatiseras
- förståelse för längre texter
- förmåga att söka kunskap via läsning

Att skriva:

- skrivstil
- interpunktion
- grundläggande stavningsregler
- frekventa ord korrekt stavade
- producera egna texter

Att lyssna och tala:

- orka lyssna koncentrerat på längre texter och förstå innehållet
- förmåga att delta i samtal på ett naturligt sätt
- begynnelsestadiet för aktiv tvåspråkighet

Matematik

Mål, åk 1:

Eleverna skall lära sig matematiskt tänkande och matematiska begrepp samt att söka lösningar på olika problem med hjälp av en individualiserad undervisning.

Centralt innehåll:

- taluppfattning (0 – 10 och 0 – 100)
- övning i att forma siffror
- addition och subtraktion
- övning i att göra jämförelser
- principer för mätning och uppskattning av mätresultat
- övning i att använda olika räknesätt och hjälpmedel
- tvådimensionella geometriska kroppar
- avläsning av tabeller och diagram presenteras

Mål, åk 2:

Det matematiska tänkandet och begreppen utvidgas, eleverna skall lära sig att använda sina matematiska kunskaper i vardagslivet.

Centralt innehåll:

- taluppfattning (0 – 1000)
- udda och jämna tal
- addition, subtraktion och multiplikation (tabellerna 1 – 5), division presenteras
- räkning med uppställning
- mätning (meter, centimeter och millimeter samt kunskap om de vanligaste mätredskapen)
- två- och tredimensionella geometriska kroppar
- förståelse för att begreppen bildar strukturer med samband mellan begreppen
- förmåga att se enkla regelbundenheter, förhållanden och beroenden
- avläsning av tabeller och diagram

Miljö- och naturkunskap

Mål:

- väcka intresse för miljön och naturen
- öka elevernas förståelse för naturen och kulturmiljön
- öka elevernas förståelse för sig själv och andra samt få eleverna att inse hur de själv i viss mån kan påverka sin hälsa
- via undervisningen och studiebesök skapa ett positivt förhållande till naturen och miljön
- väcka intresse för att arbeta på ett undersökande och problemcentrerat sätt vad gäller miljö- och naturkunskap

Centralt innehåll:

Organismerna och livsmiljön:

- att kunna skilja på levande och icke-levande organismer
- att känna igen de vanligaste växterna, svamparna och djurarterna i den egna omgivningen
- att iaktta väder och naturen under de olika årstiderna
- studier av naturområden i skolans närhet

Närmiljön, hembygden och jordklotet som människans livsmiljö:

- årstider och tid på dygnet
- vår jord och solen
- kartans grunder
- fosterlandet
- hembygden

Fenomen i omgivningen:

- att undersöka elektricitet och värme
- att undersöka ljus och ljud

Olika ämnen i miljön:

- sparsam och återvinnande användning av ämnen och föremål i elevens vardag
- undersöka vattnets egenskaper och tre olika tillstånd
- vattnets kretslopp
- undersöka luft

Människan och hälsan:

- namnge kroppsdelarna och sinnena
- hälsovanor och ansvar för den egna hälsan samt betydelsen av att vårda sitt välbefinnande
- att lära sig enkla åtgärder i nödsituationer
- känslor och konflikter diskuteras och bearbetas i aktuella situationer

Säkerhet:

- kunskap om hur man tryggt kan röra sig i trafiken
- kunskap om att undvika risksituationer och olyckor hemma samt under fritiden
- förståelse för regler, goda seder och hänsyn till andra

Religion

Mål:

- Ta del av de viktigaste berättelserna i Gamla Testamentet
- Bekanta sig med valda händelser ur Jesu liv och förena dem med kyrkoåret
- Skillnaden mellan rätt och fel, gott och ont

Centralt innehåll

Förtröstan och trygghet

- Gud som Fadern och Skaparen
- frågor med anknytning till liv och död utgående från elevernas egna erfarenheter

Ett värdefullt och unikt liv

- mina rötter
- aktning för andra människor och naturen
- värderingar och traditioner

Bibelns berättelser och läror

- skapelseberättelserna, Abrahams släkt, Josef och hans bröder samt Mose

Etisk tillväxt

- skilja mellan gott och ont och ta ansvar
- de tio buden
- människans värde

Livet i den lutherska kyrkan

- psalmer, integrerat med musiken

Musik

Mål:

- uppmuntra eleverna till musikalisk verksamhet
- lära sig att koncentrera sig och lyssna på olika slags musik
- våga använda och utveckla sin röst
- lära sig att använda ljud, rytmiska och melodiska motiv som stoff för att hitta på musik

Centralt innehåll

- lära sig nya ramsor, sånger och sånglekar
- övningar med kropps-, rytm-, och melodi- instrument
- lära sig ansvarsfullhet, sinne för konstruktiv kritik samt utveckla viljan och förmågan att uppskatta konstnärliga och kulturella olikheter

Bildkonst

Mål:

- närma sig konsten på ett lekfullt sätt
- lära sig hur man uttrycker sig visuellt
- lära sig att granska sina egna och andras bilder och att diskutera dem
- lära sig att använda olika verktyg och metoder för visuell kreativitet

Centralt innehåll:

- presentera olika metoder för att uttrycka sig i bild

Slöjd

Mål:

- lära sig de rätta namnen för olika arbetsredskap och arbetssätt
- lära sig att använda olika material, arbetsredskap och arbetssätt
- utveckla elevens tankeförmåga och kreativitet
- lära sig att uppskatta både sitt eget och andras arbete
- utvidga sina sociala färdigheter såsom turtagning, koncentration m. m.

Centralt innehåll:

- lära sig att planera och utföra sina egna arbeten
- olika metoder och material presenteras
- lära sig att använda olika verktyg med hänsyn till säkerheten

Gymnastik

Mål:

- lära sig att uppleva motion som någonting roligt
- lära sig gymnastikens motoriska grundfärdigheter på ett mångsidigt sätt
- lära sig trygga former i motion
- uppfatta vattnet som ett roligt element att röra sig i
- lära sig att iaktta överenskomna regler lära sig personlig hygien
- lära sig motionens betydelse för hälsa och välmående

Centralt innehåll:

- gymnastik med och utan redskap
- musikgymnastik, lek och korta danser
- olika slags bollspel
- vattenträning
- friluftsliv
- vintersportgrenar bl.a. skidåkning och skridskoåkning

LÄROPLANER FÖR ÅK 3- 9 ÄMNESVIS

Svenska som modersmål

Elevernas basfärdigheter i modersmålet skall utvecklas, så att eleverna lär sig läsa och skriva flytande. Elevernas läsförståelse fördjupas och de övar sig i att söka information. Läsningen av skönlitterära verk utvecklar läsförmågan, uttrycksförmågan, inlevelseförmågan, fantasin och kreativiteten. Det är därför av stor betydelse i vår skola, där många av eleverna kommer i kontakt med svenskan enbart i skolan, att så tidigt som möjligt försöka väcka läsintresset hos eleverna. Eleverna bör också sporras att våga utnyttja alla möjligheter att använda svenska både skriftligt och muntligt också på fritiden. Eftersom svenskan är relativt osynlig i det finskspråkiga Uleåborg, bör eleverna upplysas om finlandssvenskar och svenskbygderna i Finland.

Mål

Åk 3 – 5

A. Interaktionsfärdigheter

Eleven skall:

- lära sig att delta aktivt i kommunikationssituationer
- lära sig förstå kommunikation som en process där det gäller att både lyssna och ge synpunkter
- exponeras för en vidgad textmiljö där ord, bilder och ljud samverkar med läsaren.

B. Att tillägna sig, tolka och bruka olika slags texter

Eleven skall:

- lära sig att läsa olika slag av texter flytande och att vid läsningen använda strategier som kännetecknar en skicklig läsare
- lära sig att välja lämplig litteratur för att leva sig in i en fantasivärld, utveckla sin inlevelseförmåga och utvidga sina erfarenheter
- lära sig att ställa frågor och dra slutsatser utifrån den lästa texten
- lära sig att söka information ur många olika slag av källor som är lämpliga för denna åldersgrupp.

C. Att producera och bruka olika slags texter

Eleven skall:

- sporras att våga och kunna bygga upp olika slag av texter, både muntligt och skriftligt
- utveckla förmåga att uttrycka sig tydligt och utvidga sitt ord- och begreppsförråd samt utveckla sin meningsbyggnad
- lära sig att skriva flytande handskrift och få erfarenhet av att producera olika slags texter med

ord- och textbehandlingsprogram

- lära sig att använda ordböcker som hjälpmedel i sitt skrivande
- lära sig grundreglerna för rättstavning och normer för talad standardsvenska.

D. Språk, litteratur och kultur

Eleven skall:

- lära sig språkliga begrepp och strukturer, bl.a. grunderna för indelningen av ord i ordklasser, ordböjning, sambandet mellan form och innehåll i språket och att urskilja predikat, subjekt och objekt i sats
- lära sig att se skillnader mellan finskan och svenskan på en grammatisk nivå
- uppmuntras till läsning genom rikligt med barn- och ungdomslitteratur samt lär sig välja böcker som engagerar honom eller henne
- få möta andra länders kulturer genom litteratur, teater, film och andra medier samt erbjudas möjligheter att uppleva sambandet mellan litteratur och andra konstarter
- lära sig baskunskaper om medier och att på ett funktionellt sätt använda sig av olika medier både i skolan och under fritiden
- upplysas om finlandssvenskar och svenskbygderna i Finland
- lära sig lägga märke till och respektera de språk som talas i närmiljön samt lära känna de nordiska grannspråken.

Centralt innehåll

Åk 3

A. Kommunikation

- att bekanta sig med kommunikationens grunder och situationer
- att berätta och beskriva, uttrycka egna åsikter, ställa frågor, delta i diskussioner
- att använda sig av dramats uttrycksmöjligheter

B. Informationsökning

- att lära sig använda ordböcker och enkla faktaböcker
- att öva sig att förstå olika slag av faktatexter
- att bekanta sig med att söka information i böcker av olika slag
- att bekanta sig med enkel handled informationssökning på Internet

C. Textförståelse

- att bekanta sig med tankekartor och ställa frågor till texten
- att öva sig i att se skillnaden mellan viktiga helheter och mindre viktiga detaljer i en text
- att förutse innehållet i en text på basen av rubriken

D. Skriva och tala

- att få vana att uppträda
- att berätta och beskriva något välbekant och börja skapa egna berättelser
- att förstå rubrikens betydelse
- att öva sig i att ge och ta emot respons på texter
- öva sig att binda bokstäver och att skriva flytande text
- att lära känna standardsspråkets normer.

- att få övning i grundläggande rättstavning

E. Språkets funktion, struktur och form

- visa med hjälp av enkla exempel skillnader mellan svenskan och finskan
- att observera språket och dess funktion
- att bekanta sig med substantiv, adjektiv, verb och ordböjning
- att klassificera ord och laborera med språket enligt olika kriterier
- att upptäcka skillnaden mellan tal- och skriftspråket

F. Litteratur och kultur

- att läsa rikligt med olika texter
- att gemensamt läsa eller lyssna till barnböcker och korta texter
- att redogöra för sina gemensamma och personliga läserfarenheter genom att berätta, diskutera, skriva eller dramatisera
- att bekanta sig med svensk och nordisk barnlitteratur och de nordiska grannspråken

Åk 4

A. Kommunikation

- att bekanta sig med kommunikationens grunder och iaktta olika kommunikationssituationer
- att berätta och beskriva, uttrycka egna åsikter, ställa frågor, delta i diskussioner
- att lyssna och uttrycka sig enligt situationens krav
- att använda sig av dramats uttrycksmöjligheter

B. Informationssökning

- att använda ordböcker och enkla faktaböcker
- att öva sig att förstå olika slag av faktatexter
- att lära sig att söka information i böcker av olika slag
- att öva sig i enkel handled informationssökning på Internet

C. Textförståelse

- att använda sig av tankekartor och ställa frågor till texten
- att se skillnaden mellan viktiga helheter och mindre viktiga detaljer i en text
- att förutse innehållet i en text på basen av rubriker och bilder

D. Skriva och tala

- att få vana att uppträda
- att berätta och beskriva något välbekant och börja skapa egna berättelser
- att förstå rubrikens betydelse och bekanta sig med styckeindelningen
- att planera sin egen text
- att öva sig i att ge och ta emot respons på texter
- att skriva flytande med ledig och tydlig skrivstil
- att lära känna standardsspråkets normer
- att få övning i grundläggande rättstavning

E. Språkets funktion, struktur och form

- visa med hjälp av exempel skillnader mellan svenskan och finskan
- att observera språket och dess funktion

- att bekanta sig med substantiv, adjektiv, verb, ordböjning och verbets tidsformer
- att klassificera ord och laborera med språket enligt olika kriterier
- att se de tydligaste skillnaderna mellan tal- och skriftspråket

F. Litteratur och kultur

- att läsa rikligt med olika texter
- att gemensamt läsa eller lyssna till barn- och ungdomsböcker samt korta texter
- att redogöra för sina gemensamma och personliga läserfarenheter genom att berätta, diskutera, skriva eller dramatisera
- att bekanta sig med svensk och nordisk barnlitteratur och de nordiska grannspråken

Åk 5

A. Kommunikation

- att bekanta sig med kommunikationens grunder och situationer
- att berätta och beskriva, uttrycka egna åsikter, ställa frågor och delta i diskussioner
- att lyssna och uttrycka sig enligt situationens krav
- att använda sig av dramats uttrycksmöjligheter

B. Informationssökning

- att använda ordböcker och uppslagsverk
- att utveckla sin förståelse av faktatexter
- att bekanta sig med biblioteket och där söka information och böcker av olika slag
- att öva sig i enkel informationssökning och handledd informationssökning i flera steg på internet

C. Textförståelse

- att använda sig av tankekartor och ställa frågor till texten, jämföra olika texter och reflektera över innehållet i en text
- att se skillnaden mellan viktiga helheter och mindre viktiga detaljer i en text och att komprimera innehållet i en text
- att förutse innehåll och strukturer i en text på basis av rubriker, bilder och tidigare läserfarenheter

D. Skriva och tala

- att få vana att uppträda, ta kontakt med sin publik och disponera sitt inlägg
- att berätta och beskriva något välbekant, skapa egna berättelser med en intrig, samla information till en helhet samt uttrycka åsikter och motivera dessa
- att använda styckeindelning, rubriker och förstå idén med mellanrubriker
- att planera sin egen text, att omforma och bearbeta texter
- att ge och ta emot respons på texter
- att skriva flytande med ledig och tydlig skrivstil
- att lära känna standardsspråkets normer
- att få övning i rättstavning

E. Språkets funktion, struktur och form

- visa med hjälp av exempel skillnader mellan svenskan och finskan
- att observera språket och dess funktion
- att känna till ordklasser, ordböjning och verbets tidsformer samt meningsbyggnad med subjekt och predikat
- att klassificera ord och laborera med språket enligt olika kriterier
- att se de tydligaste skillnaderna mellan tal- och skriftspråket

F. Litteratur och kultur

- att läsa rikligt med olika texter och bekanta sig med litterära genrer såsom berättelser, saga, drama, lyrik och serier
- att gemensamt läsa eller lyssna till barn- och ungdomsböcker samt korta texter och bearbeta det lästa
- att redogöra för sina gemensamma och personliga läserfarenheter genom att berätta, diskutera, skriva eller dramatisera
- att bekanta sig med några centrala begrepp som är viktiga då man analyserar och diskuterar litteratur
- att bekanta sig med svensk och nordisk barnlitteratur och de nordiska grannspråken

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 5

Interaktionsfärdigheter

Eleven:

- är van vid att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och strävar efter att utveckla sina färdigheter i muntlig kommunikation
- tar till orda i diskussioner och berättar om och beskriver sina egna iakttagelser, idéer och åsikter och jämför dem med andras
- strävar efter att nå fram med sitt budskap och har medvetet anpassat sitt uttrycks sätt till situationen och till mediet
- har förmåga att samarbeta vid gruppkommunikation
- vill och kan lyssna till andras tankar och synpunkter och har förmåga att forma egna åsikter
- kan uppfatta helheten i en text och plocka ut det väsentliga i ett meddelande eller ett påstående som är anpassat till hans eller hennes åldersnivå
- klarar av att för en bekant publik hålla en kort och till strukturen klar muntlig presentation med stöd av nyckelord och har även aktivt använt drama som uttrycksmedel.

Informationssökning

Eleven:

- kan använda sig av biblioteket och av elementära informationssökningsmetoder då han eller hon letar efter något att läsa eller söker information
- hittar ändamålsenlig information i uppslagsverk och i annan facklitteratur samt i elektroniska källor och lärt sig något om källkritik
- förstå vad en informationsökningsprocess innebär och kan under handledning producera en egen skriftlig redovisning om ett givet ämne.

Textförståelse

Eleven:

- kan läsa flytande, har bekantat sig med strategier som förbättrar läs förståelsen och kan vid behov använda sig av dessa
- har även lärt sig att i någon mån reflektera över både form och innehåll i sitt eget läsande och

kan läsa texter uttryckta med ord, bilder och ljud.

Skriva och tala

Eleven:

- har skrivit flera texter för olika situationer och är van vid att planera, bearbeta och förbättra sin text
- är van vid att ta emot och använda sig av den återkoppling han eller hon får av läraren och de andra eleverna
- är medveten om att en del av textplaneringsprocessen består i att finna idéer och samla kunskap och erfarenhet
- förstå idén med styckeindelning då man strukturerar en text och kan använda sina kunskaper i en logisk ordningsföljd i texten
- behärskar två typer av handstil, textning och skrivstil, har utvecklat en personlig skrivstil och är även van vid att producera text med hjälp av textbehandling
- behärskar rättstavning på ordnivå och kan använda ordböcker
- känner till regler för användningen av stor och liten bokstav samt behärskar stavningen av olika slag av namn och av vanliga sammansatta ord samt reglerna för interpunktion.

Mål

Åk 6

I åk 6 är målet för undervisningen att vidga elevernas språk- och textkompetens. Elevernas texterfarenhet breddas och fördjupas och de lär sig att utveckla sin språkanvändning så att den motsvarar de krav som standardspråket ställer. Under denna fas skall eleverna bli alltmer medvetna om sig själva som läsare, talare, lyssnare och skribenter. Undervisningens uppgift är att inspirera eleverna att läsa och reflektera över både litteratur och medietexter. Genom litteraturen möter eleverna olika kulturer och litteraturen ger dem även kunskap och insikt. I vår skola spelar litteraturen en särskilt viktig roll, eftersom språket i närmiljön är ett annat än skolspråket. Litteraturen leder in eleven i språket och stärker därigenom elevens självförtroende att själv våga tala och skriva svenska. Elevernas förmåga att tolka, analysera och producera texter utvecklas. De blir mera medvetna i sitt språkbruk och laborerar med ord och språkformer.

A. Kommunikation

Eleven skall:

- bli säkrare i olika kommunikationssituationer och även mer medveten om vad olika kommunikationssituationer kräver
- utveckla social och etisk kompetens i kommunikationssituationer, både i och utanför klassrummet
- bli medveten om hur man skapar ett positivt klimat för kommunikation där det kan förekomma olika synsätt och uttryckssätt
- vilja och våga uttrycka sig fritt på svenska.

B. Att tolka och bruka olika texter

Eleven skall:

- stärka sina färdigheter i att tolka och utvärdera texter och utvecklas till en aktiv och reflekterande läsare och lyssnare
- bli mer medveten om olika textgenrer så att han eller hon vet vilken förståelse som krävs för att kunna läsa, lyssna till och bearbeta olika slag av texter
- utveckla sina färdigheter att söka och använda information i olika slags källor men även kunna ställa sig kritisk till denna.

C. Att producera och bruka olika slags texter

Eleven skall:

- utvecklas till en textförfattare med mångsidigt ordförråd och en personlig stil och han eller hon skall i tal och skrift använda sig av sina kunskaper om språket
- vilja och våga framföra och motivera sin åsikter och kunna kommentera andras åsikter på ett konstruktivt sätt
- bli van vid att planera och strukturera sin kommunikation i tal och skrift
- lära sig att beakta såväl mottagarens, situationens som mediets roll vid textproduktion
- utveckla sitt ordförråd i funktionella sammanhang.

D. Språk, litteratur och kultur

Eleven skall:

- lära sig grundläggande kunskaper om svenska språket, dess struktur, grammatik, varieteter och utveckling
- öka och fördjupa sitt läs- och litteraturintresse genom att läsa skönlitteratur från Finland, Norden och andra länder
- vidga sina litteraturupplevelser genom teater och film
- få en uppfattning om hur texter och medier har makt att skapa bilder och tankar, forma människors världsbild och påverka deras val.
- bekanta sig med olika kulturer genom litteratur, teater och andra medier och därmed utveckla sin etiska medvetenhet och få estetiska upplevelser
- utveckla språklig tolerans och respektera språklig variation hos olika språkbrukare.

Centralt innehåll

A. Kommunikation

- att diskutera par- eller gruppvis i olika slags kommunikationssituationer
- att stärka förmågan och viljan att kommunicera på svenska, föra fram sina egna åsikter och motivera dessa

B. Textförståelse

- att öva sig i att förstå och reflektera både då man lyssnar och läser
- att behandla sakter
- att reflektera över olika betydelser i texter utgående från texten och den egna erfarenheten
- att reflektera över verbala, visuella och auditiva uttryck i texter
- att ställa frågor till texter och dela sina läsupplevelser med andra

C. Skriva och tala

- att utveckla sina kommunikationsfärdigheter och personliga uttryckssätt
- att arbeta process- och målinriktat med olika slag av textproduktion

- att producera texter av olika slag
- att sammanställa och presentera ett arbete, t.ex. en bok, film eller teaterpjäs
- att skriva fiktiva texter som ger uttryck för upplevelser och erfarenheter
- att experimentera med ord, meningar och satser, både skriftligt och muntligt
- att utforska språket experimentellt, t.ex. genom olika former av drama
- att öva rättskrivning, bl.a. i den egna textproduktionen
- att lära sig normerna för talat och skrivet standardspråk och själv använda detta i tal och skrift

D. Informationssökning

- att lära att planera och strukturera informationssökningen
- att söka information i olika källor
- att välja, strukturera och presentera material, t.ex. vid bokpresentation

E. Språk, litteratur och kultur

- att kunna ordklasserna
- att undersöka principerna för satsbyggnad i det svenska språket och vid behov jämföra med finskan: särskilt ordföljd, struktur och enkel satsanalys (subjekt, predikat, objekt, predikativ)
- att utöka sitt ordförråd och laborera med ordval och ordbetydelser
- att läsa, analysera och reflektera över skönlitteratur från olika länder
- att läsa rikligt med gemensamma och valfria barn- och ungdomsböcker, dikter och annan kort prosa
- att bekanta sig med de skönlitterära huvudgenrerna och några andra genrer såsom olika slag av sagor, sägner och nordisk mytologi
- att känna till och kunna använda en del enklare begrepp inom litteraturanlys främst inom dramatiken
- att få erfarenhet av litteratur och kultur i form av teater, film och andra medier och att analysera och dela dessa upplevelser med andra

Mål

Åk 7 - 9

I åk 7-9 är målet för undervisningen att vidga elevernas språk- och textkompetens. Elevernas texterfarenhet breddas och fördjupas och de lär sig att utveckla sin språkanvändning så att den motsvarar de krav som standardspråket ställer. Under denna fas skall eleverna bli alltmer medvetna om sig själva som läsare, talare, lyssnare och skribenter. Undervisningens uppgift är att inspirera eleverna att läsa och reflektera över både litteratur och medietexter. Genom litteraturen möter eleverna olika kulturer och litteraturen ger dem även kunskap och insikt. I vår skola spelar litteraturen en särskilt viktig roll, eftersom språket i närmiljön är ett annat än skolspråket. Litteraturen leder in eleven i språket och stärker därigenom elevens självförtroende att själv våga tala och skriva svenska. Elevernas förmåga att tolka, analysera och producera texter utvecklas. De blir mera medvetna i sitt språkbruk och laborerar med ord och språkformer.

A. Kommunikation

Eleven skall:

- bli säkrare i olika kommunikationssituationer och även mer medveten om vad olika kommunikationssituationer kräver
- utveckla social och etisk kompetens i kommunikationssituationer, både i och utanför

klassrummet

- bli medveten om hur man skapar ett positivt klimat för kommunikation där det kan förekomma olika synsätt och uttryckssätt
- vilja och våga uttrycka sig fritt på svenska.

B. Att tolka och bruka olika texter

Eleven skall:

- stärka sina färdigheter i att tolka och utvärdera texter och utvecklas till en aktiv och reflekterande läsare och lyssnare
- bli mer medveten om olika textgenrer så att han eller hon vet vilken förståelse som krävs för att kunna läsa, lyssna till och bearbeta olika slag av texter
- utveckla sina färdigheter att söka och använda information i olika slags källor men även kunna ställa sig kritisk till denna.

C. Att producera och bruka olika slags texter

Eleven skall:

- utvecklas till en textförfattare med mångsidigt ordförråd och en personlig stil och han eller hon skall i tal och skrift använda sig av sina kunskaper om språket
- vilja och våga framföra och motivera sin åsikt och kunna kommentera andras åsikter på ett konstruktivt sätt
- bli van vid att planera och strukturera sin kommunikation i tal och skrift
- lära sig att beakta såväl mottagarens, situationens som mediets roll vid textproduktion
- utveckla sitt ordförråd i funktionella sammanhang.

D. Språk, litteratur och kultur

Eleven skall:

- lära sig grundläggande kunskaper om svenska språket, dess struktur, grammatik, varieteter och utveckling
- öka och fördjupa sitt läs- och litteraturintresse genom att läsa skönlitteratur från Finland, Norden och andra länder
- vidga sina litteraturupplevelser genom teater och film
- få en uppfattning om hur texter och medier har makt att skapa bilder och tankar, forma människors världsbild och påverka deras val.
- bekanta sig med olika kulturer genom litteratur, teater och andra medier och därmed utveckla sin etiska medvetenhet och få estetiska upplevelser
- utveckla språklig tolerans och respektera språklig variation hos olika språkbrukare.

Åk 7

A. Kommunikation

- att förstå och tillämpa förhållandet mellan textinnehåll, form och uttryckssätt i olika kommunikationssituationer
- att diskutera par- eller gruppvis i olika slags kommunikationssituationer
- att stärka förmågan och viljan att kommunicera, föra fram sina egna åsikter och motivera dessa - på svenska

B. Textförståelse

- att öva sig i att förstå och reflektera både då man lyssnar och läser
- att behandla saktexter som representerar olika genrer
- att reflektera över olika betydelser i texter utgående från texten och den egna erfarenheten
- att reflektera över verbala, visuella och auditiva uttryck i texter
- att ställa frågor till texter och dela sina läsupplevelser med andra

C. Skriva och tala

- att utveckla sina kommunikationsfärdigheter och personliga uttryckssätt
- att arbeta process- och målinriktat med olika slag av textproduktion
- att producera texter av olika slag, både för hand och med textbehandlingsprogram
- att sammanställa och presentera ett arbete, t.ex. en bok, film eller teaterpjäs
- att skriva fiktiva texter som ger uttryck för upplevelser och erfarenheter
- att experimentera med ord, meningar och satser, både skriftligt och muntligt
- att utforska språket experimentellt, t.ex. genom olika former av drama
- att öva rättskrivning, bl.a. i den egna textproduktionen
- att lära sig normerna för talat och skrivet standardspråk och själv använda detta i tal och skrift

D. Informationssökning

- att planera och strukturera informationssökningen
- att söka information i olika källor
- att välja, strukturera och presentera material, t.ex. vid bokpresentation

E. Språk, litteratur och kultur

- att repetera ordklasserna
- att undersöka principerna för satsbyggnad i det svenska språket och vid behov jämföra med finskan: särskilt ordföljd, struktur och enkel satsanalys (subjekt, predikat, objekt, predikativ)
- att utöka sitt ordförråd och laborera med ordval och ordbetydelser
- att öva sig att känna igen centrala icke-fiktiva textgenrer, särskilt medietexter
- att läsa, analysera och reflektera över skönlitteratur från olika länder
- att läsa rikligt med gemensamma och valfria ungdomsböcker, noveller och dikter
- att bekanta sig med de skönlitterära huvudgenrererna och några andra genrer såsom olika slag av sagor, sägner och nordisk mytologi
- att känna till och kunna använda en del centrala litteraturanalytiska begrepp främst inom dramatiken
- att få erfarenhet av litteratur och kultur i form av teater, film och andra medier och att analysera och dela dessa upplevelser med andra

Åk 8

A. Kommunikation

- att förstå och tillämpa förhållandet mellan textinnehåll, form och uttryckssätt i olika kommunikationssituationer
- att diskutera par- eller gruppvis i olika slags kommunikationssituationer
- att utveckla förmågan att kommunicera enligt situationens krav på stilnivå och språkvariant
- att reflektera över sina egna färdigheter i läsning, kommunikation och medieanvändning
- att stärka förmågan och viljan att kommunicera, föra fram sina egna åsikter och motivera dessa - på svenska

B. Textförståelse

- att öva sig i att förstå och reflektera både då man lyssnar och läser
- att analysera fiktiva texter på olika sätt, dvs. författar-, text- eller läsarorienterat
- att behandla saktexter som representerar olika genrer
- att reflektera över olika betydelser i texter utgående från texten och den egna erfarenheten
- att analysera och bedöma saktexter samt mål och metoder hos textförfattaren, särskilt i medietexter, och även komprimera textinnehåll

- att reflektera över verbala, visuella och auditiva uttryck i texter
- att ställa frågor till texter och dela sina läsupplevelser med andra
- att analysera texters syfte och uttrycksformer

C. Skriva och tala

- att utveckla sina kommunikationsfärdigheter och personliga uttryckssätt
- att arbeta process- och målinriktat med olika slag av textproduktion
- att producera texter av olika slag, både för hand och med textbehandlingsprogram
- att sammanställa och presentera ett arbete, t.ex. en bok, film eller teaterpjäs
- att reflektera över och bearbeta information
- att utforska språket experimentellt, t.ex. genom olika former av drama
- att skriva fiktiva texter som ger uttryck för upplevelser och erfarenheter
- att experimentera med ord, meningar och satser, både skriftligt och muntligt
- att öva rättskrivning, i första hand i den egna textproduktionen
- att lära sig normerna för talat och skrivet standardspråk och själv använda detta både i tal och skrift

D. Informationssökning

- att planera och strukturera informationssökningen
- att söka information i olika källor och göra anteckningar
- att reflektera över och bearbeta den samlade informationen under processens gång, t.ex. vid projektarbete
- att välja, strukturera och presentera material, t.ex. vid bokpresentation

E. Språk, litteratur och kultur

- att vid behov repetera ordklasserna
- att undersöka principerna för satsbyggnad i det svenska språket och vid behov jämföra med finskan: särskilt satsdelar, ordföljd, struktur, sats och mening
- att utöka sitt ordförråd och laborera med ordval och ordbetydelser
- att öva sig att känna igen centrala icke-fiktiva textgenrer, t.ex. medietexter
- att läsa, analysera och reflektera över skönlitteratur från olika länder
- att läsa rikligt med gemensamma och valfria romaner och ungdomsböcker, noveller och dikter
- att läsa och bearbeta hela, eller utdrag ur, klassiska ungdomsböcker
- att bekanta sig med de skönlitterära huvudgenrerna och några andra, t.ex. fantasy
- att känna till och kunna använda en del centrala litteraturanalytiska begrepp främst inom roman- och novellkonsten
- att få erfarenhet av litteratur och kultur i form av teater, film och andra medier och att analysera och dela dessa upplevelser med andra

Åk 9

A. Kommunikation

- att förstå och tillämpa förhållandet mellan textinnehåll, form och uttryckssätt i olika kommunikationssituationer
- att diskutera par- eller gruppvis i olika funktionella kommunikationssituationer och att kunna argumentera för sin ståndpunkt i diskussioner
- att utveckla förmågan att kommunicera enligt situationens krav på stilnivå och språkvariant
- att reflektera över sina egna färdigheter i läsning, kommunikation och medieanvändning
- att stärka förmågan och viljan att kommunicera, föra fram sina egna åsikter och motivera dessa - på svenska

B. Textförståelse

- att öva sig i att förstå och reflektera både då man lyssnar och läser
- att analysera fiktiva texter på olika sätt, dvs. författar-, text- eller läsarorienterat
- att behandla saktexter som representerar olika genrer
- att betrakta texter som helheter, dvs. se närmare på deras struktur, syfte och användning
- att reflektera över olika betydelser i texter utgående från texten och den egna erfarenheten
- att analysera och bedöma saktexter, att komprimera textinnehåll, att kunna skilja mellan värderingar och fakta
- att analysera och bedöma mål och metoder hos textförfattaren, speciellt i medietexter
- att reflektera över verbala, visuella och auditiva uttryck i texter
- att ställa frågor till texter och dela sina läsupplevelser med andra
- att analysera texters syfte och uttrycksformer, t.ex. Reklam

C. Skriva och tala

- att utveckla sina kommunikationsfärdigheter och personliga uttryckssätt
- att arbeta process- och målinriktat med olika slag av textproduktion, t.ex. materialbaserade texter
- att producera texter av olika slag, både för hand och med textbehandlingsprogram
- att sammanställa och presentera ett arbete, t.ex. i litteratur, språkhistoria eller nordiska språk
- att reflektera över och bearbeta information
- att utforska språket experimentellt, t.ex. genom olika former av drama
- att skriva fiktiva texter som ger uttryck för upplevelser och erfarenheter
- att experimentera med ord, meningar och satser, både skriftligt och muntligt
- att lära sig en del om språkård och särskilt finskans inflytande på svenskan
- att lära sig normerna för talat och skrivet standardspråk och själv använda detta både i tal och skrift

D. Informationssökning

- att planera och strukturera informationssökningen
- att söka information i olika källor och bedöma ändamålsenligheten hos och tillförlitligheten i olika saktexter
- att reflektera över och bearbeta den samlade informationen under processens gång, t.ex. vid projektarbete
- att göra anteckningar och öva sig i att ge enkla källhänvisningar, t.ex. vid arbete med materialbaserade texter och referat
- att välja, strukturera och presentera material, t.ex. vid föredrag och bokpresentation

E. Språk, litteratur och kultur

- att granska social, geografisk och situationsbunden variation i det svenska språket
- att få grundläggande kunskap om modersmålets betydelse, svenska språkets historiska utveckling och om den språkliga situationen i Finland och Norden samt i ett globalt och demokratiskt perspektiv
- att undersöka principerna för satsbyggnad i det svenska språket och vid behov jämföra med finskan: särskilt satsdelar, ordföljd, struktur, sats och mening
- att utöka sitt ordförråd och laborera med ordval, ordbetydelser och olika stilnivåer
- att öva sig att känna igen centrala icke-fiktiva textgenrer, t.ex. medietexter
- att läsa, analysera och reflektera över skönlitteratur från olika länder
- att läsa rikligt med gemensamma och valfria romaner och ungdomsböcker, noveller och dikter
- att läsa och bearbeta hela, eller utdrag ur, centrala verk inom finlandssvensk litteratur
- att bekanta sig med de skönlitterära huvudgenrerna och några andra, t.ex. science fiction
- att känna till och kunna använda en del centrala litteraturanalytiska begrepp främst inom lyriken
- att bli förtrogen med några kännetecken för centrala litterära stilriktningar, t.ex. realism och modernism

- att få erfarenhet av litteratur och kultur i form av teater, film och andra medier och att analysera och dela dessa upplevelser med andra

KRITERIER FÖR VITSORDET ÅTTA VID SLUTBEDÖMNINGEN

Kommunikation

Eleven

- har lust och vilja att uttrycka sig muntligt och skriftligt både individuellt och i grupp och strävar efter att få kontakt med sin publik
- kan lyssna koncentrerat och tar till orda i en problemorienterad diskussion och visar förmåga till en aktiv och analytisk dialog
- visar respekt för andra talare, accepterar olika åsikter och kan delta i en diskussion på ett konstruktivt sätt, t.ex. genom att ställa frågor och komma med förslag och motiveringar
- känner till de viktigaste skillnaderna mellan talspråk och skriftspråk, är medveten om privatspråkets möjligheter och begränsningar och kan förändra sitt språkbruk beroende på situationen och mediet
- tar emot och utnyttjar respons på egna texter för att utveckla sina egna färdigheter och kan också ge andra konstruktiv respons och arbeta både enskilt och i grupp.

Att tolka och bruka olika slags texter

Eleven

- kan föra en dialog med såväl fiktiva texter som saktexter: ställa frågor till texten, kommentera, argumentera, tolka och analysera texter
- kan uttrycka sin egen läsartext vid läsning av fiktiva texter: fundera över textens tema, intrig och personporträtt och över textens innehåll och relation till egna tankar och erfarenheter
- kan använda sig av några centrala språk-, litteratur- och textanalytiska begrepp
- kan läsa lyrik och uttrycka tankar och känslor som dikten väcker
- kan orientera sig i olika textmiljöer och känner till olika textgenrer och deras funktion
- förstår att en text har ett syfte och en avsändare som är avgörande för textens språkliga uttryck, form och innehåll
- läser och förstår olika slags texter – även medietexter – och använder väl fungerande lässtrategier
- kan reflektera över visuella och auditiva uttryck i texter
- känner igen vanliga fiktiva textgenrer och även fakta- och medietexter inom olika genrer, speciellt nyheter, reklam och artiklar av olika slag, samt kan förhålla sig analytiskt och kritiskt till dessa
- kan ta fram det väsentliga i en text, tolka texter, känna igen värdepåståenden, komprimera textinnehåll och jämföra olika texter
- kan använda bibliotek, uppslagsverk och databaser samt fiktiva texter, saktexter och muntligt förmedlad information som informationskällor
- kan ta fram väsentlig information ur olika källor och reflektera över deras tillförlitlighet.

Att producera och bruka olika slags texter

Eleven

- känner till olika arbetsfaser i uppläggningsen av muntliga och skriftliga texter och kan tillämpa sina språkkunskaper vid textproduktion
- kan samla tillräckligt med material för sin presentation samt strukturera och analysera detta
- kan strukturera sitt muntliga framförande så att det centrala innehållet förmedlas till åhörarna och så att tankegången i texten är lätt att följa
- kan producera många olika slags fiktiva texter och saktexter, till exempel beskrivningar, berättelser, definitioner, sammandrag, referat, brev, ansökningar, insändare och andra

argumenterande texter

- kan producera sin text både för hand och med ordbehandlingsprogram och även i övrigt utnyttja informationsteknik och medier
- kan skriva något så när felfritt, förstår innebörden av en språklig norm och kan tillämpa den så att språkstrukturer, interpunktion och ortografi i huvuddrag är korrekta
- har ett tillräckligt stort, fungerande ordförråd, men talspråkliga, dialektala eller finskpåverkade uttryck kan förekomma
- kan göra iakttagelser och reflektera över sig själv som läsare, talare och skribent
- kan i sina texter tillämpa sina kunskaper om språket och skillnaden mellan talat och skrivet språk och därmed välja ord, stil och strukturer på ett ändamålsenligt sätt.

Språk, litteratur och kultur

Eleven

- har uppnått en sådan läsfärdighet att han eller hon kan läsa hela verk
- finner intressant läsning och kunskap bland fakta- och/eller skönlitteratur och i olika medier
- känner till det svenska språkets viktigaste särdrag och kan i någon mån jämföra svenska språket med andra språk, speciellt finska språket, nordiska språk och de främmande språk som eleven får undervisning i
- känner till ordklassindelning, böjningssystem och satsanalys inklusive ordföljdsprinciper och kan laborera med språket
- kan beskriva sig själv som läsare, och motivera sina egna litteraturval, och har läst åtminstone det antal hela verk som klassen har valt att läsa gemensamt
- har läst både finländsk, svensk, nordisk och annan utländsk skönlitteratur i form av dikter, sagor, berättelser, noveller, serier, utdrag ur dramer, nordiska myter och sagor och centrala verk inom finländsk litteratur
- känner till de skönlitterära huvudgenrerna, några centrala stilriktningar och en del klassiska verk samt några centrala verk inom finländsk och nordisk litteratur och inom världslitteraturen
- kan reflektera över litteratur, teater och film och dela sina upplevelser med andra
- kan tolka och granska budskap i olika medier
- har någon kännedom om svenska språkets variation och utveckling och vet att språket är ett kulturfenomen som utvecklas och förändras, beroende på språkbrukarna och på geografiska, sociala, politiska och historiska faktorer
- kan utgående från sina kunskaper förstå och reflektera över modersmålets roll i förhållande till andra språk i en mångkulturell språkgemenskap
- kan reflektera över svenskan i Finland som en del av den nordiska språkgemenskapen och i ett mera globalt perspektiv samt förstår språkets och modersmålets betydelse för människan.

Modersmålsinriktad finska

Vid SPSU inleds undervisningen i finska normalt i åk 4. I vår skola är eleverna med få undantag tvåspråkiga och deltar i den modersmålsinriktade lärokursen i finska. Om eleven inte är tvåspråkig ordnas för honom undervisning i finska som A-språk så länge läraren anser det vara behövt. Eftersom omgivningen i Uleåborg är helt finskspåkig och skolan ligger centralt, finns det goda möjligheter att lära eleverna använda tjänster på stadsbiblioteket och göra t. ex. teater- och museibesök.

Syftet med den modersmålsinriktade lärokursen i finska är att ge de tvåspråkiga eleverna möjlighet att förbättra och fördjupa de praktiska språkkunskaper som de fått hemma eller i sin närmiljö, att göra dem medvetna om sitt språk, sitt kulturarv och sin dubbla identitet.

Åk 4 – 6

Mål

Målet för den modersmålsinriktade finskundervisningen i åk 4-6 är att den tvåspråkiga eleven skall

- bli mera medveten om sitt språkbruk, om finskans byggnad, ordförråd och betydelser, så att han eller hon bättre kan hålla språken isär och nyansera sitt språk både i tal och skrift
- lära sig läsa och skriva finska utifrån den språkförmåga han eller hon bär med sig- fördjupa och nyansera sitt ordförråd på olika ämnesområden och lära sig hålla talspråk, slang och standardfinska isär
- lära sig att läsa för åldern lämplig litteratur på finska och stifta bekantskap med det finska kulturarvet i form av talesätt, sedvänjor, sånger, dikter, traditioner m.m., gärna i jämförelse med svenskan och med anknytning till andra ämnen i skolan
- anamma en positiv attityd till vardera nationalspråket och skapa en realistisk bild av sin förmåga, så att han eller hon kan och vill läsa, lyssna på och lära sig mera finska också på egen hand.

Centralt innehåll

Åk 4

- läser längre texter, t.ex. skönlitterära berättelser och lättare saktexter
- lär känna finska sånger, dikter, lekar och högtider
- lär om naturen, idrott och intressen
- lär skriva meddelanden och korta berättelser om bekanta ämnen
- lär ljudlängd och ordslut

Åk 5

- kan böjningen av svårare ordtyper
- kan aktiva och passiva verbformer, verbböjningen
- kan finskans partitiv, objektets böjning och rektionsfrågor
- skriver uppsatser och berättelser om bekanta ämnen
- läser för åldern lämplig skönlitteratur på finska

Åk 6

- läser längre texter, t.ex. skönlitterära berättelser och lättare saktexter
- kan finskans genitiv och lokalkasus i jämförelse med svenskans prepositioner
- lär standardfinska i jämförelse med slang och dialekt
- kan samman- och särskrivning av ord, språkriktighetsövningar
- kan finskans partitiv, objektets böjning och rektionsfrågor
- skriver uppsatser och berättelser om bekanta ämnen
- läser för åldern lämplig skönlitteratur på finska

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I MODERSMÅLSINRIKTAD FINSKA I ÅK 6

Färdighetsnivån i språket i årskurs 6 enligt nivåskalan för språkkunskaper (bilaga):

HÖRFÖRSTÅELSE	TAL	LÄSFÖRSTÅELSE	SKRIFT
B1.2 Flytande grundläggande språkfärdighet	B1.1 Fungerande grundläggande språkfärdighet	B1.2 Flytande grundläggande språkfärdighet	B1.1 Fungerande grundläggande språkfärdighet

Kriterierna är riktgivande och tillämpas ännu i årskurs 6 med hänsyn till språkmiljön och till hur mycket undervisning som getts enligt den modersmålsinriktade lärokursen. Utöver de angivna färdigheterna på respektive nivå skall eleverna uppvisa medvetenhet om sitt språk och sin språkförmåga, vilja att iaktta och korrigera sitt språk i tal och skrift, grundläggande insikter i skillnaderna mellan finska och svenska, samt intresse för och förmåga att läsa för åldern lämplig skönlitteratur på finska.

Finska som A-språk

A-lärokursen i finska följs när undervisningen i ämnet inleds som gemensamt språk i ÅK 4–6, och om eleven inte är så tvåspråkig att han kan studera enligt den modersmålsinriktade lärokursen. Eftersom omgivningen i Uleåborg är helt finskspråkig, brukar språkinläringen vara snabb, och eleven kan vanligen relativt snabbt börja delta i den modersmålsinriktade lärokursen. Eleven får undervisning i finska som A-språk så länge läraren anser det vara behövligt.

Åk 4 – 6

I åk 4–6 skall eleverna tillägna sig de vanligaste orden och de viktigaste basstrukturerna för all dagliga språksituationer och teman så att de förstår, kan reagera och svara på tilltal samt också själva kan och vågar uttrycka sig på finska. Eleverna skall utveckla en positiv attityd till språket, så att de upplever att de kan och vill lära sig det. Till grundstudierna hör också kännedom om landets tvåspråkiga kulturarv, såsom platser, sedvänjor, talesätt, sånger och berättelser.

Mål

I åk 4–6 skall eleven inhämta ett grundläggande ord- och uttrycksförråd och lära sig behärska finskans elementära strukturer så att han eller hon

- förstår tilltal, personliga frågor, uppmaningar och önskemål, åtminstone i rutinartade vardagssituationer, och kan svara och reagera på dem
- kan i enkla ord samtala om kursens ämnen, motiv, bilder eller situationer i anslutning till dessa
- kan berätta om sig själv och sin närmaste krets, reder sig i några vanliga alldagliga situationer, t.ex. vid möte och i telefonen
- förstår korta berättelser och dialoger om vardagsliv och händelser och mycket enkla instruktioner
- kan skriva meddelanden och korta berättelser om bekanta ämnen och skriva enkla meningar, frågor och svar av den typ som förekommit i inlärningsituationerna
- kan förklara vad vanliga ord, uttryck och meningar betyder på svenska och vid behov med hjälpmedel översätta några korta fraser och meningar från och till finska.

Centralt innehåll

Ämnesområden, situationer och funktioner

- verksamheter, yrken och redskap, kommunikationsmedel och tidsuttryck
- platser och händelser i hem, skola och närmiljö
- naturen, idrott och intressen
- klädsel, vanor, föda och hälsa
- känslor, grundläggande språkfunktioner särskilt i tal, t.ex. att hälsa, tacka, visa, fråga, önska, begära, berätta och att uttrycka känslor och åsikter på finska

Strukturer

- de viktigaste frågeorden och pronomina i finskan, temaformerna och lokalkasus singularis, räkneorden och användningen av finskans partitiv i mängd- och prisuttryck
- enkla verbformer i aktiv, jakande och nekande satser, enkla sätt att fråga och svara, verbets grundform och några grundregler för objektets böjning

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I A-FINSKA I ÅK 6

Färdighetsnivån i språket i årskurs 6 enligt nivåskalan för språkkunskaper (bilaga):

HÖRFÖRSTÅELSE	TAL	LÄSFÖRSTÅELSE	SKRIFT
A.1.3 Fungerande elementär språkfärdighet	A1.3 Fungerande elementär språkfärdighet	A2.1 Den grundläggande språkfärdighetens begynnelseskede	A1.3 Fungerande elementär språkfärdighet

Nivåerna är riktgivande. Utöver de angivna kraven på respektive nivå i bilagan skall eleven kunna ange några av de viktigaste skillnaderna mellan finskan och svenskan, redogöra för elementära realia, t.ex. för namn, orter, platser och sedvänjor i Finland. I samband med lärandet och redovisningen av sina kunskaper skall han eller hon visa grundläggande förtrogenhet med de arbetsätt och strategier som behövs för eleven att lära sig finska och språk överhuvudtaget.

Modersmålsinriktad finska

Vid SPSU är eleverna med få undantag tvåspråkiga och på åk 7- 9 deltar eleverna i lärokursen i modersmålsinriktad finska. Om eleven inte är tvåspråkig så ordnas för honom undervisning i finska som A-språk så länge läraren anser det vara behövligt. Syftet med den modersmålsinriktade lärokursen i finska är att ge de tvåspråkiga eleverna möjlighet att förbättra och fördjupa de praktiska språkkunskaper som de fått hemma eller i sin närmiljö, att göra dem medvetna om sitt språk, sitt kulturarv och sin dubbla identitet.

Åk 7 – 9

Mål

Målet för den modersmålsinriktade finskundervisningen i ÅK 7–9 är att den tvåspråkiga eleven skall

- fördjupa sin språkmedvetenhet och språkkännedom, så att han eller hon kan analysera, förbättra, utveckla och variera sitt språk i tal och skrift
- lära sig att samtala naturligt och nyanserat på finska även om ämnen utöver de alldagliga, hålla korta anföranden och referera händelser och berättelser
- lära sig att läsa längre och svårare saktexter och skönlitterära texter av olika slag, reflektera över innehållet i dem och förklara innebörden av idiomatiska ord och uttryck
- lära sig att disponera och skriva finska berättelser och redogörelser på god finska och, enligt anvisningar, rätta och förbättra framställningen
- lära sig att följa med händelser och aktuella frågor i samhället både på svenska och finska via massmedierna samt redogöra för och ta ställning till det som han eller hon har läst eller hört
- ha läst några finska böcker och vara intresserad av att läsa mera för åldern lämplig litteratur och kunna berätta något om det finska kulturarvet i litteraturen, konsten och musiken.

Centralt innehåll

Ämnesområden

Åk 7

- natur- och miljökunskap
- hälsa och umgänge, klädsel och mode
- skönlitteratur på finska

Åk 8

- handel och service, fritid och idrott, yrken och utbildning, kultur och kända finländare
- massmedia och samhälle
- användningen av telefon, e-post och Internet
- skönlitteratur på finska

Åk 9

- litteratur, film och musik
- olika genrer och stilarter
- skönlitteratur på finska

Grammatik och språkriktighet

Åk 7

- svårare böjningstyper, användning av aktiva och passiva verbformer och olika modus
- böjningen och användningen av finskans räkneord och pronomina
- formella och informella talsituationer
- språkvård

Åk 8

- infinitiver och unipersonella uttryck
- bisatser
- skriv- och förkortningsregler
- formella och informella talsituationer
- språkvård

Åk 9

- att disponera, bearbeta och korrigera texter
- satsmotsvarigheter
- formella och informella talsituationer
- språkvård

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 I MODERSMÅLSINRIKTAD FINSKA VID SLUTBEDÖMNINGEN

Färdighetsnivån i språket i årskurs 9 enligt nivåskalan för språkkunskaper (bilaga):

HÖRFÖRSTÅELSE	TAL	LÄSFÖRSTÅELSE	SKRIFT
B2.1 Självständig språkfärdighet, grundnivå	B2.1 Självständig språkfärdighet grundnivå	B2.1 Självständig språkfärdighet, grundnivå	B1.2 Flytande grundläggande språkfärdighet

De tvåspråkiga elever som har studerat enligt denna lärokurs skall bedömas enligt den och inte enligt A-lärokursen, dvs. de skall bedömas enligt andra kriterier än de enspråkigt svenska eleverna. Färdighetsnivån i språket enligt nivåskalan för språkkunskaper bör vara minst B2.1 (självständig språkfärdighet, grundnivå) för språkförståelse och tal och minst B1.2 (flytande grundläggande språkfärdighet) för skrift. Därtill skall de visa att de kan anpassa sitt tal till situationen (använda vårdad standardfinska åtminstone i formella situationer), hålla finska och svenska ord, uttryck, betydelser och satsstrukturer isär, visa vilja att iaktta och utveckla sitt språk och sin tvåspråkighet och visa grundläggande insikter i finsk kultur och skönlitteratur. I bedömningen skall även beaktas elevens förmåga att studera finska, hans eller hennes omsorg, kommunikationsförmåga och beredvillighet att ta reda på nya saker på finska och sålunda lära sig mera både på och om språket. Om en elev har studerat enligt den modersmålsinriktade lärokursen bara på en del klasser antecknas i avgångsbetyget den lärokurs som han eller hon mestadels följt, och elevens kunskaper bedöms också enligt ifrågavarande lärokurs.

Finska som A-språk

Om eleven inte är tvåspråkig så ordnas för honom undervisningen i finska som A-språk så länge läraren anser det vara behövligt.

Åk 7 – 9

I åk 7–9 vidgas ordförrådet och strukturbehärsningen så att eleverna förstår även längre texter av olika slag samt vågar samtala och kan uttrycka sina tankar, behov och önskemål utförligt på finska, också i formella situationer. Samtidigt förbättras skrivförmågan, den allmänna språkförmågan samt samhälls- och kulturkännedomen med anknytning till läroplanens allmänna temaområden och undervisningen i andra ämnen.

Mål

Vid den grundläggande utbildningens slut skall eleven utöver ovanstående kunna

- följa med ett autentiskt samtal på finska om bekanta ämnen, om det inte förs i mycket snabbt tempo eller är speciellt vårdslöst eller dialektalt, och i någon mån även delta i samtalet
- förstå huvudinnehållet och viktiga detaljer även i korta berättelser, dialoger och saktexter, anvisningar och telefonsamtal om bekanta ämnen, kunna reagera på dem och redogöra för huvudinnehållet i dem
- visa att han eller hon förstår huvudinnehållet i finska nyheter och väderrapporter, reklam, instruktioner och sådana program eller lätta artiklar som är viktiga eller intresserar dem
- reda sig i tal i all dagliga servicesituationer och åtminstone hjälpligt uttrycka sina önskemål och åsikter i dem
- skriva meddelanden och brev, korta berättelser, sammandrag och åsikter om personliga och all dagliga ämnen och med hjälp av ordbok, kunna översätta enkla meningar eller en kort text om ett bekant ämne både från och till finska
- uppvisa grundläggande kännedom om realia och finsk kultur och med hjälpmedel eller under handledning ta del av enkla skönlitterära texter.

Centralt innehåll

Ämnesområden, situationer och funktioner

- natur och fritid, resor, miljöer och sevärdheter
- handel och service, arbete och teknik, konsumtion, umgänge och hälsa
- kommunikation och samhälle
- olika språkformer, finsk litteratur och kultur
- praktiskt viktiga språkfunktioner, såsom olika sätt att fråga och svara, att berätta, beskriva, tvivla, befalla och redogöra

Strukturer

- repetition av den grundläggande verb läran, pluralböjning, stadväxling och possessivsuffix, sammansatta verbformer och passiva verbformer, vanliga uttryck för villkor, möjlighet och nödvändighet i praktiska språksituationer
- adjektivets och adverbets komparation och infinitiv III
- andra nominaluttryck och de vanligaste satsmotsvarigheterna så att eleverna kan förstå autentisk text
- grundreglerna för finskans subjekt och objekt

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 I FINSKA SOM A-SPRÅK VID SLUTBEDÖMNINGEN

Färdighetsnivån i språket i årskurs 9 enligt nivåskalan för språkkunskaper (bilaga):

HÖRFÖRSTÅELSE	TAL	LÄSFÖRSTÅELSE	SKRIFT
B.1.1 Fungerande grundläggande språkfärdighet	A2.1 Den grundläggande språkfärdighetens begynnelseskede	A.2.2 Grundläggande språkfärdighet stadd i utveckling	A2.2 Grundläggande språkfärdighet stadd i utveckling

Främmande språk

Allmänt

Undervisningen i främmande språk strävar till att ge eleven färdighet att handla i kommunikationssituationer på olika språk. Eleven får vänja sig vid att använda sin språkfärdighet och fostras till att förstå och respektera olika kulturer. Undervisningen ger eleven en ny synvinkel också på sitt modersmål och sin egen kultur.

Eleven skall lära sig att förstå att språkstudier förutsätter långsiktig och allsidig träning. Tillägnandet av goda studierutiner betonas och därmed skapas en god grund för språkstudier som påbörjas senare.

Engelska (A1)

Engelska undervisas vid Svenska Privatskolan i Uleåborg som A1-språk. Undervisningen påbörjas i åk 3.

Åk 3 - 6

Undervisningen skall vänja eleven vid att kommunicera på engelska i konkreta vardagssituationer, i synnerhet muntligt.

Mål

Språk

Eleven skall

- lära sig att kommunicera i de allra vanligaste situationerna där samtalspartner kan hjälpa till
- lära sig att förstå det viktigaste innehållet i tal och text om vardagsliv och rutinartade händelser
- lära sig att skriva ett kort meddelande om dylika ämnen

Kulturell kompetens

Eleven skall

- lära sig att känna, uppskatta men också kritiskt granska sin egen kultur
- lära sig att preliminärt bekanta sig med de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan sin egen kultur och den främmande kulturen
- öva sig i att uppträda artigt i kommunikationssituationer
- öva sig i att i vardagssituationer kommunicera på ett naturligt sätt

Inlärningsfärdigheter

Eleven skall

- lära sig att ta ansvar och vara aktiv i språkinläringssituationer
- öva sig i att framförallt i par- och smågruppsarbete använda vissa centrala språkinläringssätt, t. ex. att våga använda nya ord och strukturer i sina texter och i sitt tal samt att sluta sig till ordens och uttryckens betydelser av sammanhanget
- öva sig i att självständigt utnyttja läroboken, lexikon och andra källor
- öva sig i att själv bedöma sitt arbete och olika områden i sin språkfärdighet i förhållande till de givna målen

Centralt innehåll

Situationer och ämnesområden

- närmiljö, t. ex. hem och skola
- bekanta personer, t. ex. familjemedlemmar, skolkamrater och lärare
- saker och aktiviteter nära anknutna till närmiljön, t. ex. fritidsaktiviteter som hör till elevens ålder
- att bo på landet och i staden
- att resa, transportmedel
- att uträtta ärenden på olika ställen, t. ex. i affären
- baskunskaper om den egna kulturen och den främmande kulturen, t. ex. jämförelse av högtider, traditioner, sånger, mat

Strukturer

- den del av grammatiken som är väsentlig för kommunikation på ifrågavarande språk
- satsbildning
- det främmande språkets skriftsystem enligt språkområdets norm

Kommunikationsstrategier

- övning i att reagera ändamålsenligt och kommunicera på sätt som är lämpliga för språkfärdighetens utvecklingskede

Centralt innehåll årskursvis

Åk 3

- räkneorden 1-10
- ramsor, sånger och lekar
- hälsningsord och -fraser
- att presentera sig själv
- lämpliga frågor för att inleda bekantskap med andra
- vanliga djur och växter
- hem och familj
- skola och skolkamrater
- att bo på landet och i staden
- årstiderna
- färger
- vissa centrala ord och begrepp med anknytning till födelsedagar och jul
- fritidsaktiviteter som hör till elevens ålder
- mat och dryck
- kroppsdelar
- baskunskaper om den främmande kulturen och jämförelser med den egna

Åk 4

- repetition, fördjupning och vidare utveckling av innehållet för åk 3
- räkneorden 1-100
- ramsor, sånger och lekar
- ansiktets delar
- vädret
- fler fester och högtider
- några länder
- olika samtalssituationer s.s. telefonsamtal
- att föreslå och uppmana: let's, please
- att uträtta enkla ärenden på olika ställen, t. ex. i affären och på restaurang
- enkla singular- och pluralformer
- personliga pronomen
- frågeord och frågor i presens
- pågående presens

Åk 5

- repetition, fördjupning och vidare utveckling av innehållet för åk 4
- räkneord och introduktion till ordningstal
- klockan
- våra sinnen
- att beskriva utseende
- familjeliv, måltider, endel yrken och hobbies etc
- transportmedel, att färdas med tåg, bil etc

- sightseeing; byggnader och platser i staden och på landsbygden
- stifta bekantskap med någon engelskspråkig saga och/eller sagofigur
- sånger, ramsor och skämt
- obestämd artikel
- regelbunden pluralis och vanliga former av oregelbunden pluralis
- regelbundna verb i presens och imperfekt, i jakande och nekande satser samt frågor
- stifta bekantskap med vanliga oregelbundna verb i presens och imperfekt, i jakande och nekande satser samt frågor
- stifta bekantskap med adjektivets komparation
- personliga pronomen, subjekts- och objektsform

Åk 6

- repetition, fördjupning och vidare utveckling av innehållet för åk 5
- någon legend, saga och sagofigur, samt stifta bekantskap med någon lämplig film och filmfigur och för åldern lämplig litteratur, t. ex. serietidningar, barn- och ungdomsböcker
- sånger och endel ordstäv
- endel länder, i synnerhet anglosaxiska, och livet i dem
- mera om transportmedel och resor
- miljö och miljövard
- mat och hälsa
- musik och instrument
- kläder och mode
- idrott och andra hobbyer samt därtill hörande utrustning
- väder, några vanliga naturfenomen
- djur och natur
- eventuellt texter och diskussion rörande historia, samhälle, internationella frågor
- tidsuttryck
- stifta bekantskap med självständiga personliga pronomen
- possessiva pronomen
- stifta bekantskap med relativa pronomen
- stifta bekantskap med modala hjälpverb
- frågeord
- perfekt av regelbundna verb
- tema av några vanliga oregelbundna verb
- repetera pågående presens och stifta bekantskap med pågående imperfekt
- stifta bekantskap med bruket av some och any
- stifta bekantskap med futurum

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 6

Språkfärdigheter

Färdighetsnivån i språket i åk 6 enligt nivåskalan för språkkunskaper (bilaga):

<u>SPRÅK</u>	<u>HÖRFÖRSTÅELSE</u>	<u>TAL</u>	<u>LÄSFÖRSTÅELSE</u>	<u>SKRIFT</u>
Engelska	A.2.1 Fungerande elementär språkfärdighet	A.1.3 Elementär språkfärdighet stadd i utveckling	A.2.1 Fungerande elementär språkfärdighet	A.1.3 Elementär språkfärdighet stadd i utveckling

Kulturell kompetens
Eleven

- känner till det mest centrala innehållet, skillnaderna och likheterna mellan sin egen kultur och den främmande kulturen
- kan i enkla vardagssituationer kommunicera med dem som talar målspråkets

Inlärningsstrategier

Eleven

- använder smidigt vissa arbetssätt som är effektiva i språkstudier och språkinläring, såsom diskussioner parvis och i smågrupper, och använder läro- och ordböcker
- har insett att språkinläringen förutsätter ihärdig kommunikativ träning och är van vid självvärdering av sitt arbete

Åk 7- 9

Elevens språkfärdigheter utvecklas till att utsträcka sig till mer krävande sociala situationer och till områden som fritidssysselsättningar, tjänster och det offentliga livet. Det skrivna språkets andel i undervisningen ökar. Förmågan att verka såsom den främmande kulturen förutsätter ökar och eleven skaffar sig ytterligare strategier som är utmärkande för språkstudier.

Mål

Språkfärdigheter

Eleven skall

- lära sig att förstå huvudtankarna och väsentliga detaljer i tydligt strukturerad hörd eller läst text som kräver en bredare allmänbildning
- lära sig att klara sig i aningen svårare inofficiella diskussionssituationer och att muntligt eller skriftligt berätta om vardagliga händelser som i viss mån innehåller detaljer
- lära sig att bli medveten om vissa centrala skillnader mellan olika varianter av engelska.

Kulturell kompetens

Eleven skall

- lära sig att känna den främmande kulturen och att förstå den mot bakgrund av sin egen kulturell
- lära sig att kommunicera och handla i alldagliga situationer på ett sätt som är accepterat i den främmande kulturen
- lära sig att bli medveten om att värderingar är kulturbundna.

Språkinlärningsstrategier

Eleven skall

- lära sig att använda olika arbetssätt och inlärningsstrategier som är effektiva vid språkstudier och språkinläring och att utnyttja det som han eller hon har lärt sig i modersmålet
- lära sig att utnyttja data- och kommunikationsteknik i kunskapssökning och kommunikation
- lära sig att göra små projektarbeten självständigt eller i grupp
- lära sig att bedöma sitt arbete och olika områden i sin språkfärdighet i förhållande till målen och att vid behov ändra sina arbetssätt

Centralt innehåll

Situationer och de ämnesområden med perspektiv på det egna språkets och målspråkets språkområde utöver innehållet i åk 3-6

- fritid och hobbyer
- resor
- offentliga tjänster
- studier, arbete och näringsliv
- hållbar utveckling
- hälsa och välfärd
- medier

Strukturer

- verbens grundböjning och de viktigaste tempusformerna
- användningen av substantiv och adjektiv samt de vanligaste pronomina och prepositionerna
- den centrala satsläran och bindningsstrukturerna

Kommunikationsstrategier

- att med språkliga medel eller utifrån situationen sluta sig till innehållet i ett meddelande
- att utnyttja den respons man får i interaktionssituationer
- att kompensera bristfälliga språkfärdighet med ungefärliga uttryck
- att iaktta det egna språkbruket
- att använda vissa uttryck som är typiska för muntlig kommunikation, såsom uttryck som används då man inleder och avslutar ett inlägg och då man ber om ordet, behåller ordet och ger respons

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Språkfärdighet

Färdighetsnivån i språket i årskurs 9 enligt nivåskalan för språkkunskaper (bilaga):

<u>SPRÅK</u>	<u>HÖRFÖRSTÅELSE</u>	<u>TAL</u>	<u>LÄSFÖRSTÅELSE</u>	<u>SKRIFT</u>
Engelska	B1.1 Fungerande grundläggande läggande språkfärdighet	A2.2 Grundläggande språkfärdighet stadd i utveckling	B1.1 Fungerande grundläggande läggande språkfärdighet	A2.2 Grundläggande språkfärdighet stadd i utveckling

Kulturell kompetens

Eleven känner till olika livsformer i målspråkets språkområde och känner till områdets historia.

Inlärningsstrategier

Eleven

- använder regelbundet arbetssätt som är effektiva vid språkstudier och språkinläring
- har insett att språkinläringen förutsätter ihärdig kommunikativ träning.

Matematik

Åk 3 - 4

Mål

Eleven skall

- upptäcka matematiken som en källa till nytta och glädje
- lära sig att använda matematiska begrepp
- lära sig grundläggande räknefärdigheter samt lösning av matematiska problem
- lära sig att i olika sammanhang finna likheter, skillnader och lagbundenheter
- lära sig att använda regler och följa anvisningar
- lära sig att arbeta koncentrerat och långsiktigt samt att arbeta i grupp.

Centralt innehåll

Tal och räkneoperationer:

- att fördjupa förståelsen för tiosystemet, att bekanta sig med 60-systemet, klockan
- att klassificera och ordna tal
- multiplikation
- innehållsdivision, delningsdivision och delbarhet
- algoritmer och huvudräkning
- bråk och decimaltal
- bedömning, granskning och avrundning av räkneoperationernas resultat

Algebra:

- begreppet uttryck
- att tolka och skriva talföljder
- regelbundenheter, förhållanden och beroenden

Geometri:

- att undersöka kroppars geometriska egenskaper
- att förstärka kunskan om principen för mätning
- att använda och jämföra måttenheter, enhetsbyten
- att uppskatta mätresultat och granska mätningar
- omkrets
- symmetri
- vinklar
- parallella och vinkelräta linjer

Informationsbehandling, statistik och sannolikhet:

- att avläsa enkla tabeller och diagram
- att söka, samla, registrera och presentera information

Åk 5 – 6

Mål

Eleven skall

- lära sig att i matematiken lita på sig själv och ta ansvar för den egna inlärningsprocessen
- lära sig att förstå betydelsen av matematiska begrepp och regler och lära sig att se

- sambanden mellan matematiken och den reella världen
- lära sig räknefärdigheter och att lösa matematiska problem
  - lära sig ett logiskt och kreativt tänkande
  - lära sig att tillämpa olika metoder för att hämta och bearbeta information
  - lära sig att uttrycka sina tankar entydigt och att motivera sitt handlande och sina slutsatser
  - lära sig att ställa frågor och dra slutsatser utgående från observationer
  - lära sig att upptäcka lagbundenheter
  - lära sig att arbeta koncentrerat och långsiktigt och att fungera i grupp.
  - lära sig att använda tekniska hjälpmedel (t ex miniräknare) till att lösa problem
  - lära sig att kontrollera sina svar i den mån det är möjligt
  - lära sig att uppskatta svarets rimlighet i de fall där det är möjligt
  - lära sig att ta ansvar för sina hemuppgifter
  - lära sig att våga presentera och framföra sina lösningsstrategier och lösningar för klasskamraterna.

Centralt innehåll

Åk 5

Tal och räkneoperationer

- att fördjupa förståelsen för tiosystemet, att bekanta sig med 60-systemet med hjälp av klocktider
- att klassificera och ordna tal
- multiplikation
- innehållsdivision, delningsdivision och delbarhet
- algoritmer och huvudräkning
- begreppet bråk, omvandlingar av bråk
- begreppet decimaltal
- sambandet mellan bråk, decimaltal och procent
- addition och subtraktion av bråk samt multiplikation och division med naturliga tal
- bedömning, granskning och avrundning av räkneoperationernas resultat
- att använda parenteser
- begreppet negativa heltal
- att undersöka antalet alternativ

Algebra

- begreppet uttryck
- att tolka och skriva talföljder
- regelbundenheter, förhållanden och beroenden
- att söka lösningar till ekvationer och olikheter genom slutledning

Geometri

- förstoringar och förminskningar, likformighet och skala
- speglingar i en rät linje och i en punkt, symmetri, kongruens genom att utnyttja konkreta hjälpmedel
- cirkeln och dess delar
- parallella och vinkelräta räta linjer
- vinkelmått och klassificering av vinklar
- att undersöka och klassificera olika polygoner
- omkrets och area
- att undersöka figurers och kroppars geometriska egenskaper
- att stärka förståelsen för mätprincipen

- att använda och jämföra måttenheter, enhetsbyten
- att uppskatta mätresultat och granska mätningar

Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

- att söka, samla, registrera och presentera information
- koordinatsystemet
- att avläsa enkla tabeller och diagram
- begreppet medelvärde och beräkning av medelvärden
- att klassificera och ordna information, att bekanta sig med begreppen typvärde och median
- erfarenheter av klassisk och empirisk sannolikhet

Åk 6

Tankeförmåga och tankeметoder

- att utföra uppgifter som kräver logiskt tänkande såsom att klassificera, jämföra, ordna och mäta

Tal och räkneoperationer

- de grundläggande räkneoperationerna
- tidsberäkning, tidsintervall
- inledande procenträkning
- grunderna för användning av miniräknare
- de fyra räknesätten med decimaltal

Algebra

- enkla talföljder
- grundläggande, dvs mycket konkreta och till vardagen anknyttande ekvationer
- begreppet variabel
- enkla beräkningar av uttryck

Geometri

Detta avsnitt behandlas om tid finns, annars går man grundligt igenom det i senare årskurser.

- geometriska kroppar
- vinkelsummor i olika polygoner
- begrepp i anknytning till trianglar, fyrhörningar och cirklar
- att beräkna omkretsen och arean för figurer i planet
- enhetsbyten
- enkla volymeräkningar
- koordinatsystem
- symmetri

Sannolikhet och statistik

- tolka olika diagram
- rita olika diagram
- frekvens
- medelvärde
- typvärde

ÅK 7 – 9

De huvudsakliga målen för undervisningen i matematik i åk 7–9 är att fördjupa förståelsen för

matematiska begrepp och erbjuda tillräckliga grundläggande matematiska färdigheter. Att skaffa sig grundläggande färdigheter innebär att eleven ställer upp modeller för matematiska problem ur vardagen, lär sig matematiska tankemodeller och övar sig i att minnas, koncentrera sig och uttrycka sig exakt.

Vid Svenska Privatskolan i Uleåborg strävar vi efter att ge eleverna möjlighet att tillägna sig sådana kunskaper och färdigheter i matematik som möjliggör fortsatta studier, samt sådana kunskaper som behövs i det dagliga livet.

Mål

Eleven skall

- lära sig att i matematiken lita på sig själv och ta ansvar för den egna inlärningsprocessen
- lära sig att förstå betydelsen av matematiska begrepp och regler och lära sig att se sambanden mellan matematiken och den reella världen
- lära sig räknefärdigheter och att lösa matematiska problem
- lära sig ett logiskt och kreativt tänkande
- lära sig att tillämpa olika metoder för att hämta och bearbeta information
- lära sig att uttrycka sina tankar entydigt och att motivera sitt handlande och sina slutsatser
- lära sig att ställa frågor och dra slutsatser utgående från observationer
- lära sig att upptäcka lagbundenheter
- lära sig att arbeta koncentrerat och långsiktigt och att fungera i grupp.
- lära sig att använda tekniska hjälpmedel (t ex miniräknare) till att lösa problem
- lära sig att kontrollera sina svar i den mån det är möjligt
- lära sig att uppskatta svarets rimlighet i de fall där det är möjligt
- lära sig att ta ansvar för sina hemuppgifter
- lära sig att våga presentera och framföra sina lösningsstrategier och lösningar för klasskamraterna.

Centralt innehåll

Åk 7

Då det uppstår behov repeteras saker som man gått igenom i föregående årskurser, samt att man tillämpar och även i viss mån fördjupar det som framkommit tidigare.

Tankeförmåga och tankeметoder

- att utföra uppgifter som kräver logiskt tänkande såsom att klassificera, jämföra, ordna, mäta, konstruera, ställa upp modeller, söka regler och beroenden och att presentera dem
- att tolka och använda begrepp som behövs vid jämförelser och i beroenden
- att tolka och producera matematiska texter
- enkel bevisföring: motiverade uppskattningar och försök, den systematiska försök- och misstag- metoden, att påvisa fel, direkt bevisföring
- att lösa kombinatoriska problem med olika metoder
- att använda skisser och redskap som stöder tänkandet
- att själv kunna rita en skiss eller modellfigur som hjälp till uppgifts-/problemlösandet
- matematikens historia

Tal och räkneoperationer

- fördjupad förståelse för de grundläggande räkneoperationerna

- naturliga tal, hela tal, rationella tal, reella tal
- motsatt tal, absolutbelopp
- primtal, faktorisering, talens delbarhetsregler
- multiplikation och division med decimaltal
- hyfsning av uttryck
- förhållande och proportionalitet
- fördjupad förståelse för begreppet procent, procenträkning
- avrundning och överslagsräkning och användning av miniräknare
- potenser med heltalsexponenter
- sifferbeteckningens historia

Algebra

- begreppet polynom
- begreppet variabel, beräkning av värdet av ett uttryck
- undersökning och uppställning av talföljder

Funktioner

- att upptäcka ett beroende och att uttrycka det med hjälp av variabler
- begreppet funktion
- att åskådliggöra talpar i koordinatsystemet
- att tolka enkla funktioner och rita graferna av dem i ett koordinatsystem
- linjära funktioner
- direkt proportionalitet

Geometri

- samband mellan vinklar
- vinkelsummor i olika polygoner
- begrepp som anknyter till trianglar och fyrhörningar
- regelbundna polygoner
- cirkeln och begrepp i anslutning till cirkeln
- att beräkna omkretsen och arean för figurer i planet
- att benämna och klassificera kroppar
- kongruens och likformighet
- geometriska konstruktioner
- kongruensavbildningar i planet: spegling, rotation och förskjutning
- symmetri
- lära sig att använda geotriangeln, passaren och linjalen som hjälpmedel
- enhetsbyten

Sannolikhet och statistik

- begreppet sannolikhet
- frekvens och relativ frekvens
- definitionerna för medelvärde, typvärde och median
- begreppet spridning
- att tolka diagram
- att samla in och bearbeta information och presentera den i användbar form
- att söka och bekanta sig med t ex olika diagram som finns framställd i media

Åk 8

Då det uppstår behov repeteras saker som man gått igenom i föregående årskurser, samt att man tillämpar och även i viss mån fördjupar det som framkommit tidigare.

Tal och räkneoperationer

- fördjupad förståelse för de grundläggande räkneoperationerna
- hyfsning av uttryck
- förhållande och proportionalitet
- fördjupad förståelse för begreppet procent, procenträkning
- begreppet rot och räkneoperationer med kvadratroten

Algebra

- uttryck och hyfsning av uttryck
- potensuttryck och hyfsning av potensuttryck
- begreppet polynom, addition, subtraktion och multiplikation med polynom
- begreppet variabel, beräkning av värdet av ett uttryck
- ekvationer, olikheter, definitionsmängd, lösningsmängd
- lösning av första gradsekvationer
- lösning av ofullständiga andra gradsekvationer
- proportionalitet

Funktioner

- direkt och omvänd proportionalitet

Geometri

- att beräkna omkretsen och arean för figurer i planet
- att beräkna volymen och arean för kroppar
- enhetsbyten

Sannolikhet och statistik

- enkla sannolikhetsberäkningar
- att söka, bekanta sig med och tolka olika diagram som finns framställda i media

Åk 9

Då det uppstår behov repeteras saker som man gått igenom i föregående årskurser, samt att man tillämpar och även i viss mån fördjupar det som framkommit tidigare.

Tal och räkneoperationer

- inverterat tal
- förkortning och förlängning av bråk och omvandling av decimaltal till bråk
- multiplikation och division med decimaltal och bråk
- hyfsning av uttryck
- förhållande och proportionalitet

Algebra

- ekvationer, olikheter, definitionsmängd, lösningsmängd
- lösning av första gradsekvationer
- lösning av ofullständiga andra gradsekvationer
- ekvationssystem samt algebraiska och grafiska lösningar av dem

Funktioner

- att upptäcka ett beroende och att uttrycka det med hjälp av variabler
- begreppet funktion
- att tolka enkla funktioner och rita graferna av dem i ett koordinatsystem

- att undersöka funktionsgrafer: nollställe, största och minsta värde, växande eller avtagande funktion
- linjära funktioner

Geometri

- Pythagoras sats
- samband mellan trianglar och cirklar
- trigonometri och beräkning av de olika delarna i rätvinkliga trianglar

KRITERIER FÖR SLUTBEDÖMNINGEN I MATEMATIK FÖR VITSORDET 8

Tankeförmåga och tankeметoder

Eleven

- lägger märke till likheter och lagbundenheter i olika händelser
- kan i sitt tal använda logiska element som och, eller, om så, inte, finns, finns inte
- kan sluta sig till sanningsvärdet hos enkla påståenden
- kan matematisera ett enkelt textproblem och göra upp en plan för att lösa problemet, lösa det och granska lösningens riktighet
- kan använda klassificering vid lösning av matematiska problem
- kan systematiskt presentera möjliga lösningsalternativ genom att använda tabell, träd-diagram, stigschema eller annat diagram.

Tal och räkneoperationer

Eleven

- kan bedöma ett eventuellt resultat och göra upp en plan över hur man löser en räkneuppgift och har en tillförlitlig grundläggande räknefärdighet
- kan utföra potensräkningar där exponenten är ett naturligt tal och faktorisera tal i primfaktorer
- kan lösa uppgifter där kvadratrötter behövs
- kan använda proportionalitet, procenträkning och andra räkneoperationer vid lösning av problem som man stöter på i vardagen.

Algebra

Eleven

- kan lösa ekvationer av första graden
- kan hyfsa enkla algebraiska uttryck
- behärskar räkneoperationerna för potenser
- kan bilda ekvationer ur enkla vardagsproblem och lösa dem algebraiskt eller via slutledningar
- kan använda ekvationssystem för att lösa enkla problem
- kan bedöma hur förnuftig en lösning är och granska de olika skedena i sin lösning.

Funktioner

Eleven

- kan definiera koordinaterna för punkter i koordinatsystemet
- kan ställa upp en tabell av talpar enligt en given regel
- kan bestämma nollstället för linjära funktioner
- kan bilda och bestämma följande tal i en talföljd enligt en given regel och kan muntligt berätta hur talföljden enligt den givna regeln bildas
- känner till riktningskoefficientens och konstantens betydelse i ekvationer för en rät linje; eleven kan grafiskt bestämma skärningspunkten för två linjer.

Geometri

Eleven

- kan känna igen olika geometriska former och känner till deras egenskaper
- kan tillämpa de inlärdade formlerna för omkrets, area och volym
- kan använda passare och linjal för att göra enkla geometriska konstruktioner
- kan upptäcka likformiga, kongruenta och symmetriska figurer och kan tillämpa denna förmåga för att undersöka egenskaperna hos trianglar och fyrhörningar
- kan i enkla situationer tillämpa samband mellan två vinklar
- kan använda Pythagoras sats och trigonometri för att beräkna delarna i en rätvinklig triangel
- kan utföra mätningar och hithörande beräkningar och kan utföra enhetsbyten med de vanligaste enheterna.

Sannolikhet och statistik

Eleven

- kan bestämma antalet möjliga utfall och kan utföra enkla empiriska undersökningar om sannolikhet; han eller hon förstår betydelsen av sannolikheter och slumpmässighet i vardagssituationer
- kan läsa olika tabeller och diagram och kan ur ett givet material bestämma frekvenser, medelvärde, median och typvärde.

Miljö- och naturkunskap

Åk 3 - 4

Mål

- skaffa kunskap om naturen och dess lagar
- lära sig att använda sig av ett experimentellt och undersökande arbetsätt
- lära sig att tolka beskrivningar och bruksanvisningar
- lära sig att redovisa iakttagelser och experiment både muntligt och skriftligt
- utveckla sin förmåga att upptäcka och identifiera problem, ge förslag till tänkbara lösningar, pröva dessa och själv bedöma resultatet
- få kunskap om olika hälsorisker samt om hur man bygger upp och bevarar sin hälsa
- bli medveten om människans ansvar för sin och kommande generationers livsmiljö och väcka respekten för allt levande

Centralt innehåll

Organismerna och livsmiljön:

- studier av naturförhållanden i skolans närhet
- sambandet mellan årstiderna och förändringarna i naturen
- klimatkunskap
- djur och växter, främst sådana som finns i elevernas närhet
- matens ursprung och matproduktion

Närmiljön, hembygden och jordklotet som människans livsmiljö:

- studier av terrängförhållanden i skolans närhet
- tolka bilder, kartor och andra källor
- hembygden och det egna landskapet
- Finland, ett urval av miljöer i Finland (åk 3)
- Norden, ett urval av miljöer i Norden (åk 4)
- kunskap om viktiga geografiska namn i Finland och Norden
- jordklotet i aktuella sammanhang

Fenomen i omgivningen:

- att undersöka enkla maskiner
- att undersöka magnetism, elektricitet, värme
- att bekanta sig med strömkretsen
- att undersöka ljud och ljus

Olika ämnen i miljön:

- att undersöka luftens egenskaper
- att undersöka vattnet
- att undersöka ämnen i elevens vardag

Människan och hälsan:

- grundläggande frågor som rör människokroppens byggnad, funktioner och utveckling
- vila, kost, hygien och motion
- förebygga och behandla sjukdomar och olycksfall
- känslor och konflikter diskuteras och bearbetas i aktuella situationer

Säkerhet:

- lag och rätt i skolan och närsamhället
- att väcka respekt för sanning och rätt, goda seder
- lära sig för att ta ansvar för att överenskommelser följs
- lära sig att handskas med pengar utifrån egna behov och aktiviteter i klassen

Åk 5 - 6

I undervisningen i biologi undersöker man livet och dess yttringar. Undervisningen anordnas på ett sådant sätt att eleven lär sig känna igen olika arter, förstår växelverkan mellan organismerna och deras livsmiljöer samt lär sig att uppskatta och vårda naturens mångfald. Målet för undervisningen i biologi är att eleven skall lära känna sig själv som människa och som en del av naturen. I undervisningen utomhus skall eleven ha möjlighet till positiva upplevelser och erfarenheter av naturen och lära sig att iakta miljön. Undervisningen i biologi skall basera sig på undersökande inläring som sker både i terräng och i klassrum.

I undervisningen i geografi betraktar eleven jordklotet och dess olika områden. Undervisningen skall hjälpa eleven att förstå fenomen som ansluter sig till naturen och människans verksamhet och till växelverkan mellan dem på olika områden. Målet för undervisningen i geografi är att elevens världsbild skall vidgas från hemlandet till Europa och den övriga världen. Undervisningen anordnas så att eleven får en uppfattning om mångfalden av natur- och kulturmiljöer på olika håll i världen och lär sig uppskatta dem. Undervisningen i geografi skall skapa en grund för internationalism och

tolerans mellan olika nationer och kulturer.

I åk 5-6 integreras även undervisning i hälsokunskap i undervisningen i biologi och geografi. Med hjälp av undervisningen i hälsokunskap skall eleven lära sig förstå sin egen uppväxt och utveckling som en fysisk, psykisk och social process och som en växelverkan mellan människan och hennes miljö.

Undervisningen i biologi och geografi skall betona ansvar, naturskydd och vård av livsmiljöer och stödja elevens uppväxt till en aktiv medborgare som har förbundit sig till en hållbar livsstil.

Mål

Eleven skall

- lära sig att känna till olika arter, deras uppbyggnad och liv och deras anpassning till sina livsmiljöer
- lära sig att uppfatta den levande naturen och kunna klassificera organismer
- lära sig att röra sig i naturen samt att iaktta och undersöka naturen i terrängen
- lära sig att förstå att människan är beroende av naturen i sin näringsproduktion
- lära sig att utveckla sin förmåga att tolka naturen, handla miljövänligt, vårda sin närmiljö och skydda naturen
- lära sig att känna till grundläggande fakta om människans byggnad och livsfunktioner
- lära sig att uppskatta uppväxt och utveckling som vars och ens personliga process, lära sig förstå vad puberteten beror på och att förstå människans sexualitet
- lära sig att reflektera över frågor som gäller uppväxt, utveckling, människors olikhet och social växelverkan
- lära sig att ta ansvar för sina egna handlingar och ta hänsyn till andra människor
- lära sig att rita och tolka kartor och lära sig att använda statistik, diagram, bilder och elektroniska medier som t.ex. geografiska informationskällor
- veta var olika platser finns på världskartan och känna till det centrala namnskicket
- lära sig att förstå att den mänskliga verksamheten är beroende av de möjligheter som miljön på jordklotet erbjuder
- sätta sig in i Europas geografi och andra områden på jordklotet samt lära sig att värdera och förhålla sig positivt till främmande länder, folk och kulturer.

Centralt innehåll

Åk 5

Organismerna och livsmiljöerna

- att känna igen de viktigaste arterna i närområdena och att under handledning samla in växter
- livsmedlens ursprung, livsmedelsproduktion och trädgårdens produkter

Människans byggnad och livsfunktioner, uppväxt, utveckling och hälsa

- människokroppens byggnad och centrala livsfunktioner, fortplantning och fysiska, psykiska och sociala förändringar under puberteten
- att uppskatta och skydda sin egen kropp, faktorer som stöder eller hindrar en sund uppväxt och individuella variationer av sexuell utveckling
- sociala faktorer som anknyter till människorelationer, omsorg och behärskning av känslor, fördragsamhet, samt ansvar och rättigheter som hör till elevens ålder

Naturens mångfald

- betydelsen av naturens mångfald samt de rättigheter och skyldigheter allemansrätten innebär

Europa som en del av världen

- Europa på världskartan och Europas kartbild
- klimat- och vegetationszonerna och människans verksamhet i Europa

Människolivets och livsmiljöernas mångfald på jordklotet

- världskartans centrala namnbestånd och kartfärdigheter
- kännedom om växelverkan mellan naturen och människan och förändringarna i miljön som en följd av människans verksamhet

Åk 6

Organismerna och livsmiljöerna

- organismernas livsmiljöer såsom skog och myr samt näringskedjor och skogsbruk
- växternas tillväxt och att experimentellt undersöka den samt djurens och växternas fortplantning

Människolivets och livsmiljöernas mångfald på jordklotet

- fördjupning av världskartans centrala namnbestånd och kartfärdigheter
- regnskogar, savanner, stäpper, öknar och områden med vinterregn, den tempererade zonen och den kalla zonen som livsmiljöer för människan och människolivets mångfald i olika slags miljöer
- kännedom om växelverkan mellan naturen och människan och förändringarna i miljön som en följd av människans verksamhet

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 6

Färdigheter att undersöka naturen

Eleven

- kan röra sig i naturen och iaktta och undersöka den
- kan genomföra och beskriva egna enkla undersökningar om naturen och den övriga miljön och kan redogöra för resultaten
- känner igen de vanligaste växtarterna och kan samla växter enligt anvisningar.

Organismerna och livsmiljöerna

Eleven

- känner till olika grupper av ryggradsdjur och känner igen de vanligaste däggdjuren, fåglarna och fiskarna i närmiljön och kan ge exempel på hur olika djur har anpassat sig till sin miljö
- vet att de gröna växterna själva tillverkar sin näring genom assimilation
- kan med hjälp av exempel redogöra för näringskedjans huvudprinciper
- förstår och kan ge exempel på varför och hur människan är beroende av naturen och

- kan ta reda på baslivsmedlens ursprung
- kan ge exempel på hur man kan vårda och skydda den omgivande naturen och boendemiljön.

Människans byggnad och livsfunktioner, uppväxt, utveckling och hälsa

Eleven

- kan i huvuddrag beskriva människans byggnad och livsfunktioner
- kan iaktta förändringarna i sin egen uppväxt och utveckling, kan redogöra för vilka förändringar pojkar och flickor genomgår i puberteten och för den sexuella utvecklingen och kan ge exempel på hur förändringarna varierar från person till person
- kan ge exempel på hur man kan behärska sina känslor och se på saker också ur andra människors synvinkel och kan med exempel beskriva människors olika sätt att uttrycka känslor
- känner de rättigheter och det ansvar som hör till åldern.

Kartfärdigheter

Eleven

- kan ur kartverk leta fram platser som han eller hon har undersökt, använda teckenförklaringar och skalor vid kartläsningen och kan tolka olika slags kartor
- kan tolka statistik, diagram, bilder och elektronisk information och kritiskt bedöma olika slags informationskällor
- kan själv rita enkla kartor och diagram.

Europa som en del av världen

Eleven

- känner i huvuddrag till de europeiska staterna och deras huvudstäder och kan beskriva de varierande naturförhållandena och människans verksamhet i Europa.

Människolivets och livsmiljöernas mångfald på jordklotet

Eleven

- känner till världskartans centrala namnbestånd, såsom världsdelar, oceaner, de största bergmassiven samt regnskogs- och ökenområden
- vet att det finns olika klimat- och vegetationszoner på jordklotet och kan ge några exempel på hur olika klimatförhållanden, såsom temperatur och regnmängd, påverkar den mänskliga verksamheten, speciellt jordbruket och boendet i olika zoner och kan beskriva människolivets i olika miljöer
- kan ge exempel på hurdana förändringar den mänskliga verksamheten har orsakat i miljön, t.ex. när städer och industri har byggts, för mycket betesmark har röjts eller för mycket skog har huggits till ved
- känner igen särdrag i den egna kulturen och i främmande kulturer.

Biologi och geografi

Åk 7 – 9

I undervisningen i biologi undersöker man livet och dess yttringar. Undervisningen anordnas på ett sådant sätt att eleven lär sig känna igen olika arter, förstår växelverkan mellan organismerna och deras livsmiljöer samt lär sig att uppskatta och vårda naturens mångfald. Målet för undervisningen i biologi är att eleven skall lära känna sig själv som människa och som en del av naturen. I undervisningen utomhus skall eleven ha möjlighet till positiva upplevelser och erfarenheter av

naturen och lära sig att iaktta miljön. Undervisningen i biologi skall basera sig på undersökande inläring som sker både i terräng och i klassrum.

I undervisningen i geografi betraktar eleven jordklotet och dess olika områden. Undervisningen skall hjälpa eleven att förstå fenomen som ansluter sig till naturen och människans verksamhet och till växelverkan mellan dem på olika områden. Målet för undervisningen i geografi är att elevens världsbild skall vidgas från hemlandet till Europa och den övriga världen. Undervisningen anordnas så att eleven får en uppfattning om mångfalden av natur- och kulturmiljöer på olika håll i världen och lär sig uppskatta dem. Undervisningen i geografi skall skapa en grund för internationalism och tolerans mellan olika nationer och kulturer.

Biologi åk 7 – 9

I undervisningen i biologi undersöks livet, dess yttringar och förutsättningarna för liv.

Undervisningen skall utveckla elevens naturkännedom och leda till förståelse för naturens grundfenomen. Målet är att eleven skall bekanta sig med evolutionen, grunderna i ekologi samt människans byggnad och livsfunktioner. Undervisningen lär eleven att uppmärksamma växelverkan mellan människan och naturen samt betonar människans ansvar då det gäller att vårda naturens mångfald.

Biologiundervisningen skall basera sig på undersökande inläring och den skall utveckla elevens naturvetenskapliga tänkande. Målet för undervisningen är att ge eleven färdigheter att iaktta och undersöka naturen och att också utnyttja informationstekniska möjligheter då han eller hon söker information om biologi. Undervisningen anordnas så att eleven får positiva upplevelser och erfarenheter av undervisning i naturen, att elevens miljömedvetenhet utvecklas och att hans eller hennes vilja att bevara olika livsmiljöer och livets olika former växer.

Mål

Eleven skall

- lära sig att använda sådana begrepp och informationssöknings- och undersökningsmetoder som är typiska för biologin
- lära sig att beskriva livets grundfenomen
- lära sig att känna igen olika arter och uppskatta naturens mångfald och att förhålla sig positivt till att vårda den
- lära känna ekosystemens struktur och funktion
- lära sig principerna för växtproduktion och odling och bli intresserad av att odla växter
- lära sig om människans byggnad och centrala livsfunktioner och lära sig förstå sexualitetens biologiska grund
- lära känna centrala genetiska begrepp
- lära sig att känna igen miljöförändringar i hembygden, fundera på deras orsaker och komma med möjliga lösningar på problemen
- lära sig att förstå miljövårdens centrala mål och principerna för en hållbar användning av naturresurserna.

Centralt innehåll

Åk 7

Naturen och ekosystemen

- att känna igen de vanligaste växt-, djur- och svamparterna i hembygden och att samla in växter under handledning

- ekosystemet, dess strukturer och funktion, speciellt vattnets ekosystem och att själv undersöka ett ekosystem
- att bekanta sig med växtodling
- naturens mångfal

Livet och evolutionen

- cellens struktur och funktion

Den gemensamma miljön

- en ekologiskt hållbar utveckling samt innehåll och mål för miljövården
- att undersöka den egna livsmiljöns tillstånd och miljöförändringar, att granska åtgärder som förbättrar närmiljöns tillstånd och tänka igenom det egna miljöbeteendet

Åk 8

Naturen och ekosystemen

- att känna igen de vanligaste växt-, djur- och svamparterna i hembygden
- ekosystemet, dess strukturer och funktion, speciellt skogens och att själv undersöka ett ekosystem
- att bekanta sig med skogsvård
- naturens mångfal

Livet och evolutionen

- cellens struktur och funktion

Den gemensamma miljön

- en ekologiskt hållbar utveckling samt innehåll och mål för miljövården
- att undersöka den egna livsmiljöns tillstånd och miljöförändringar, att granska åtgärder som förbättrar närmiljöns tillstånd och tänka igenom det egna miljöbeteendet

Åk 9

Livet och evolutionen

- cellens struktur och funktion
- den levande naturens uppkomst, utveckling och struktur
- människans särdrag samt biologiska och kulturella evolution
- bioteknikens möjligheter och etiska frågor i anknytning till dem

Människan

- människans byggnad och centrala livsfunktioner
- människans sexualitet och fortplantning
- arvsmassans och miljöns betydelse för utvecklingen av människans egenskaper

Den gemensamma miljön

- en ekologiskt hållbar utveckling samt innehåll och mål för miljövården
- att undersöka den egna livsmiljöns tillstånd och miljöförändringar, att granska åtgärder som förbättrar närmiljöns tillstånd och tänka igenom det egna miljöbeteendet

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Undersökningar i biologi

Eleven

- kan använda mikroskop då han eller hon undersöker prover
- kan enligt givna anvisningar arbeta i terräng och i laboratorium och samla in växter enligt anvisningar
- kan självständigt genomföra mindre undersökningar.

Naturen och ekosystemen

Eleven

- kan indela organismer i huvudgrupper enligt centrala kännetecken och känner igen växt-, djur-, och svamparter i närmiljön
- kan beskriva ekosystemets grundläggande struktur och funktion
- kan namnge och beskriva olika skogs- och sjötyper
- kan göra mindre undersökningar av skogens, vattnens eller myrens ekosystem
- kan redogöra för grunderna för skogsvård och växtodling
- kan beskriva naturens mångfald med exempel, kan förklara dess betydelse för den ekologiska hållbarheten och känner till principerna för hur skogarna kan utnyttjas på ett hållbart sätt.

Livet och evolutionen

Eleven

- kan beskriva växt- och djurcellens struktur i huvuddrag
- kan redogöra för fotosyntesen och beskriva dess betydelse för den levande naturen
- kan beskriva växternas, djurens, svamparnas och mikrobernas fortplantning
- kan redogöra för evolutionens grundläggande drag och olika stadier i människans evolution
- kan strukturera den levande naturen i huvudgrupper och motivera grupperingen.

Människan

Eleven

- kan beskriva hur människans viktigaste vävnader, organ och organsystem är uppbyggda och deras funktion i huvuddrag
- kan förklara sexualitetens olika uttrycksformer
- kan i huvuddrag redogöra för könszellernas uppkomst, samlaget, befruktningen, förloppet i en graviditet och förlossning
- kan använda centrala begrepp med anknytning till ärftlighet.

Den gemensamma miljön

Eleven

- kan redogöra för en ekologiskt hållbar utveckling, vikten av att bevara naturens mångfald och miljövårdens betydelse
- kan göra mindre undersökningar om den egna livsmiljöns tillstånd
- kan ge exempel på hur naturmiljön i hans eller hennes hembygd har förändrats och hur han eller hon själv kan handla enligt målen för en hållbar utveckling.

Geografi åk 7 – 9

I undervisningen i geografi undersöks jordklotet, dess olika områden och regionala fenomen i geografin. Undervisningen skall utveckla elevens geografiska världsbild och dess regionala förankring. Målet för undervisningen i geografi är att utveckla elevens förmåga att studera både naturmiljön, kulturmiljön och den sociala miljön och växelverkan mellan människan och miljön, alltifrån lokal till global nivå. Undervisningen skall hjälpa eleven att följa aktuella händelser i världen och bedöma deras inverkan på naturen och den mänskliga verksamheten. Undervisningen i geografi skall anordnas så att den ökar elevens kulturkännedom och utvecklar

hans eller hennes förmåga att förstå att livsmiljöerna och människornas sätt att leva är olika på olika håll i världen. Undervisningen i geografi skall fungera som en bro mellan det naturvetenskapliga och det samhällsvetenskapliga tänkandet. Undervisningen skall få eleven att tänka igenom de naturvetenskapliga, kulturella, sociala och ekonomiska fenomenens orsaker och inverkan. Geografi undervisningen skall stödja elevens uppväxt till en aktiv medborgare som förbundet sig till en hållbar livsstil.

Mål

Eleven skall

- lära sig att använda och tolka fysiska kartor och temakartor och lära sig att använda andra geografiska informationskällor, såsom diagram, statistik, flygbilder, satellitbilder, foton, litteratur, nyhetskällor och elektroniska medier
- lära sig Ortsbestämning och att mäta avstånd mellan olika platser
- lära sig att förstå vilken inverkan de planetariska egenskaperna har på jorden
- lära sig att förstå hur de faktorer som formar jordytan påverkar landskapet
- lära sig att förstå växelverkan mellan naturen och den mänskliga verksamheten i Finland, i Europa och på andra håll i världen och lära sig att se de orsaker som styr lokaliseringen av verksamheten
- lära sig att känna igen drag i olika kulturer, lära sig att förhålla sig positivt till främmande länder och folk och till representanter för olika kulturer
- lära sig att känna till och uppskatta Finlands natur- och kulturmiljö och lära sig att gestalta sin egen regionala identitet
- lära sig att veta hur varje medborgare i Finland kan påverka planeringen och utvecklingen av den egna livsmiljön
- lära sig att förstå och kritiskt bedöma nyhetsinformation, t.ex. om globala miljö- och utvecklingsfrågor, och lära sig att själv handla enligt målen för en hållbar utveckling.

Centralt innehåll

Åk 7

Jorden – människans hemplanet

- att gestalta världens natur- och kulturgeografiska kartbild och jordklotets indelning i zoner
- inre och yttre företeelser hos jordklotet
- Asien, Afrika, Nord- och Sydamerika, Australien och Europa: att jämföra naturförhållanden, mänsklig verksamhet och kulturella drag i två eller flera världsdelar

Den gemensamma miljön

- miljö- och utvecklingsfrågor lokalt och globalt och diskussion om eventuella lösningar på problemen
- människan som förbrukare av naturresurser

Åk 8

Jorden – människans hemplanet

- att gestalta världens natur- och kulturgeografiska kartbild och jordklotets indelning

- i zoner
- inre och yttre företeelser hos jordklotet

Europa

- att gestalta grunddragen i Europas kartbild, naturförhållanden och landskap och i den mänskliga verksamheten i Europa och se hur de samverkar i olika regioner i Europa
- att geografi skt studera Europas framtid och Europa som en del av världen

Den gemensamma miljön

- miljö- och utvecklingsfrågor lokalt och globalt och diskussion om eventuella lösningar på problemen
- människan som förbrukare av naturresurser

Åk 9

Finland i världen

- Finlands kartbild och naturlandskap
- växelverkan mellan naturen och människans verksamhet i olika regioner i Finland, kulturmiljöer och traditionslandskap i Finland
- Finlands befolkning och dess minoritetskulturer
- möjligheter att påverka planeringen av och utvecklingen i den egna miljön
- Finland som en del av världen
- småskalig undersökning av närmiljön eller hemkommunen: naturmiljön, kulturmiljön och den sociala miljön

Den gemensamma miljön

- miljö- och utvecklingsfrågor lokalt och globalt och diskussion om eventuella lösningar på problemen
- miljöfrågor som gäller Östersjöområdet
- människan som förbrukare av naturresurser

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Geografi ska färdigheter

Eleven

- kan hitta de platser som han eller hon har undersökt på kartor och i kartverk och kan använda teckenförklaringarna och skalan
- kan tolka fysiska kartor, temakartor, fotografier och statistik och kan utnyttja nyhetskällor och nätbaserad information
- kan åskådliggöra geografi sk kunskap med hjälp av kartor och diagram
- kan jämföra olika regioners klimatdiagram och befolkningspyramider och själv rita ett klimatdiagram utgående från statistikuppgifter.

Världens strukturer

Eleven

- kan gestalta och strukturera världen och känner igen olika världsdelars natur- och kulturgeografiska grunddrag
- kan tillämpa sin geografi sk kunskap i analyser av aktuell nyhetsinformation från olika källor och kan placera nyhetshändelser på världskartan.

Europas strukturer

Eleven

- kan beskriva naturförhållandena och den mänskliga verksamheten i olika områden i Europa och förstår Europas natur- och kulturrikedom
- kan jämföra Europa med andra världsdelar och förstår att Europa samverkar med övriga områden i världen.

Finlands strukturer

Eleven

- kan redogöra för hur Finlands landskap har formats och hur naturförhållandena har påverkat den mänskliga verksamheten inom olika områden i Finland
- kan beskriva och analysera regionala drag i bebyggelse och näringsliv i Finland
- kan analysera särdrag i kulturmiljön i Finland och vet vad ett värdefullt kulturoch traditionslandskap är
- kan redogöra för hur varje medborgare i Finland kan påverka planeringen och utvecklingen av den egna livsmiljön
- kan planera och genomföra mindre undersökningar av hembygdens natur- och kulturmiljö
- kan känna igen den egna kulturens särdrag och känner till minoritetskulturerna i Finland och i våra närområden
- kan beskriva Finlands växelverkan med sina närområden, med Europa och med hela världen.

Den gemensamma miljön

Eleven

- kan kort redogöra för de centrala globala miljö- och utvecklingsproblemen, såsom en tilltagande växthuseffekt, ozonminskning, ökenspridning, förorening av olika livsmiljöer, befolkningstillväxt och problemet med fattigdom och svält
- kan beskriva orsakerna till miljöproblemen i Östersjöområdet och kan redogöra för sätt att förbättra miljötillståndet i regionen
- kan beskriva sina egna möjligheter att förbättra miljöns tillstånd och känner till lösningar på centrala globala miljö- och utvecklingsproblem.

Fysik och kemi

Åk 5 - 6

Med elevens tidigare inhämtade kunskaper och erfarenheter som utgångspunkt och med hjälp av tidigare observationer och undersökningar av kroppar, ämnen och fenomen i omgivningen riktas undervisningen nu mot fysikens och kemins grundbegrepp och principer.

Undervisningen skall inspirera eleven till studier i naturvetenskap, hjälpa eleven att begrunda betydelsen av en bra och trygg omgivning och lära eleven att akta och vårda sin omgivning. I undervisningen integreras hälsofostran där elevens handlande granskas ur säkerhets- och hälsosynvinkel.

Mål

Eleven skall

- lära sig att arbeta och röra sig tryggt, skydda sig själv och sin omgivning och följa givna anvisningar
- lära sig att göra observationer och mätningar, söka information om det som skall undersökas och bedöma informationens tillförlitlighet

- lära sig att dra slutsatser av sina observationer och mätningar och känna igen orsakssammanhang om naturfenomen och kroppars egenskaper
- lära sig att göra enkla naturvetenskapliga försök som utreder egenskaper hos fenomen, organismer, ämnen och kroppar och sambandet mellan dessa egenskaper
- lära sig att använda fysikaliska och kemiska begrepp i beskrivningar, jämförelser och klassificeringar av naturvetenskaplig information
- lära sig att inse det farliga i alkohol och droger.

Centralt innehåll

Åk 5

Energi och elektricitet

- olika sätt att producera elektricitet och värme, energiresurser

Ämnen i omgivningen

- atmosfären och luftens sammansättning
- vattnets egenskaper och dess betydelse som lösningsmedel, undersökningar av vatten och vattenrening
- ursprung till, användning och återanvändning av olika ämnen och produkter i omgivningen och en trygg användning av dem

Åk 6

Energi och elektricitet

- produktion av värme, ljus och rörelse med hjälp av elektricitet, elsäkerhet

Strukturer i naturen

- jordens dragningskraft och friktion, jämvikts- och rörelsefenomen som krafter åstadkommer
- att röra sig tryggt och förebygga olyckor
- jordens och månens rörelser och olika fenomen som rörelserna ger upphov till, solsystemets strukturer och stjärnhimlen

Ämnen i omgivningen

- klassificering av olika ämnen i jordskorpan, olika separationsmetoder
- verksamma ämnen i alkohol och droger och deras skadeverkningar

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 6

Utforskning av naturen

Eleven

- kan arbeta och fungera tryggt, skydda sig själv och sin omgivning och följa givna anvisningar
- kan göra observationer och mätningar med olika sinnen och instrument, kan koncentrera sig på de väsentliga egenskaperna hos objekten, exempelvis rörelse eller temperatur och förändringar i dem
- kan dra slutsatser av sina observationer och mätningar, presentera resultaten till exempel med hjälp av tabeller och förklara orsakssammanhang om naturens grundfenomen och kroppars egenskaper, till exempel antagandet att ju större massa en kropp har desto svårare är det att sätta

- den i rörelse eller att stoppa dess rörelse
- kan genomföra enkla undersökningar, till exempel att klarlägga de faktorer som påverkar fasta ämnens löslighet
  - kan använda begrepp, storheter och enheter i beskrivningar, jämförelser och klassificeringar av egenskaper hos ämnen, kroppar och fenomen
  - kan samla in information från olika källor och begrunda dess riktighet utgående från tidigare kunskaper, undersökningar och diskussioner.

Energi och elektricitet

Eleven

- känner till olika spänningskällor såsom batterier och ackumulatörer och kan göra försök där elektricitet används för att producera värme, ljus och rörelse
- vet att elektricitet och värme kan produceras med hjälp av olika naturresurser och kan klassificera dem i förnybara och icke-förnybara naturresurser.

Strukturer i naturen

Eleven

- kan undersöka olika krafter som växelverkningskräften, till exempel tyngdkraft, friktion samt luft- och vattenmotstånd och känner till olika typer av rörelse
- kan undersöka hur en kraft förändrar en rörelse och kan tillämpa sina naturvetenskapliga kunskaper i trafiken och då han eller hon rör sig

Fysik åk 7 - 9

Undervisningen i fysik i åk 7–9 har som huvuduppgift att vidga elevens kunskaper i fysik och hans eller hennes uppfattning om den fysikaliska kunskapens karaktär och stärka förmågan att skaffa kunskap med hjälp av undersökningar. Med elevens tidigare inhämtade kunskaper och erfarenheter som utgångspunkt och med hjälp av tidigare observationer och undersökningar av kroppar, ämnen och fenomen i omgivningen riktas undervisningen nu mot fysikens grundbegrepp och lagar. Olika experiment hjälper eleven att gestalta sådant som är betecknande för naturvetenskapen, tillägna sig nya naturvetenskapliga begrepp, principer och modeller, utveckla sina experimentella arbetsmetoder och sin samarbetsförmåga och motiverar eleven till studier i fysik. Undervisningen vägleder eleven att tänka naturvetenskapligt, skaffa information, använda information och bedöma informationens pålitlighet och betydelse i olika livssituationer. Undervisningen ger eleven färdigheter att diskutera och skriva om händelser och fenomen som hör till fysiken och teknologin med ändamålsenliga begrepp och hjälper honom eller henne att förstå fysikens och teknologins betydelse i vardagen, omgivningen och samhället.

Studierna i fysik stöder elevens personliga utveckling och förmåga att gestalta en modern världsbild och ger honom eller henne färdigheter att göra vardagliga val speciellt i frågor som gäller miljövard och användningen av energiresurser.

Mål

Eleven skall

- lära sig att arbeta och att undersöka naturfenomen tryggt och tillsammans med andra
- lära sig olika naturvetenskapliga färdigheter såsom att ställa frågor och att uppfatta problem

- lära sig att göra observationer och mätningar, att dra enkla slutsatser
- lära sig att jämföra och klassificera, ställa upp enkla hypoteser och testa dem
- lära sig att bearbeta, presentera och tolka resultaten genom att utnyttja olika tekniker som t.ex. informations- och kommunikationsteknik
- lära sig att planera och genomföra enkla naturvetenskapliga undersökningar där han eller hon kan både eliminera och variera faktorer som påverkar fenomenen och kan klarlägga faktorernas inbördes beroenden
- lära sig att göra enkla modeller och använda dem för att förklara fenomen och att göra generaliseringar om och bedöma pålitligheten hos undersökningarna och hos resultaten av dem
- lära sig att använda ändamålsenliga begrepp, storheter och enheter i beskrivningar av teknologi och fysikaliska fenomen
- lära sig att bedöma tillförlitligheten i information som hämtats ur olika källor
- lära sig att använda olika grafiska och algebraiska modeller i förklaringar, hypoteser och problemlösning
- lära sig om olika naturfenomen och processer och de energiförändringar som sker i dem, olika strukturer i naturen och växelverkningar inom strukturerna och lära sig förstå orsakssammanhang i olika fenomen.
- lära sig använda tekniska hjälpmedel (t.ex. miniräknare) för att lösa problem
- lära sig kontrollera sina svar i den mån som det är möjligt
- lära sig uppskatta svarets rimlighet i de fall det är möjligt

Centralt innehåll

Åk 7

Vibrations- och vågrörelse

- grundläggande fenomen som hör till vibrations- och vågrörelserna, hur en vågrörelsen uppstår, tas emot, observeras, reflekteras och bryts, hithörande egenskaper, storheter och lagar
- ljudets och ljusets betydelse och tillämpningar av dem
- funktionsprinciperna i optiska instrument

Värme

- fenomen som hör ihop med uppvärmning och avkylning av kroppar och ämnen, beskrivning av dem med ändamålsenliga begrepp och lagar, värmefenomenens betydelse och tillämpningar av fenomenen
- energins bevarande och kvalitetsförsämring, värme som en form av energi

Vid behov kan valda delar av innehållet ovan presenteras i årskurs 9, eller tvärtom.

Åk 9

Rörelse och kraft

- växelverkan, krafter som uppstår på grund av växelverkan, rörelse- och jämviktsfenomen som dessa krafter ger upphov till och fenomenens förekomst i omgivningen
- rörelse, modeller för likformig rörelse och likformigt accelererande rörelse
- arbete som utförs av en kraft, mekanisk energi och effekt

Elektricitet

- elektriska och magnetiska krafter mellan kroppar
- likströmskretsen med tillhörande grundfenomen och en trygg tillämpning av fenomenen i vardagslivet och tekniken
- elektromagnetisk induktion och dess användning i energitransporten och i elförbrukningen i hemmet

Strukturer i naturen

- strukturer och storleksförhållanden i naturen
- växelverkan som binder ihop elementen och energiförändringar i olika processer mellan elementen
- radioaktivt sönderfall, fission och fusion, joniserande strålning och dess inverkan på den levande naturen, strålningskydd

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Experimentellt arbete

Eleven

- kan arbeta tryggt, enligt anvisningar och tillsammans med andra
- kan genomföra naturvetenskapliga undersökningar enligt givna anvisningar, planera enkla experiment och tillsammans med andra, ställa upp mål och komma överens om arbetsfördelning och uppgifter
- kan producera småskaliga forskningsrapporter, presentera resultaten till exempel med hjälp av grafer och tabeller och tolka dem
- kan genomföra kontrollerade experiment och bedöma genomförandet och resultatens noggrannhet, tillförlitlighet och ändamålsenlighet
- vet att fysiken är en av de centrala naturvetenskaperna och att fysikkunskaper och experimentella forskningsmetoder används i andra naturvetenskaper och inom tekniken.

Vibrations- och vågrörelse

Eleven

- känner igen vågrörelser och typiska vågrörelsefenomen, till exempel hur en vågrörelse uppstår, fortplantas, tas emot, reflekteras och bryts
- kan i sin omgivning identifiera olika svängande kroppar, periodiska händelser och för dem specifika fenomen, kan beskriva fenomenen med hjälp av lämpliga storheter
- kan undersöka hur ljuset reflekteras och bryts och med hjälp av ljusstrålen som modell förklara olika fenomen i anknytning till seendet och hur speglar och linser fungerar
- förstår ljudets och ljusets betydelse ur människans och samhällets synvinkel, till exempel buller och bullerskydd och ljusets roll vid dataöverföring.

Värme

Eleven

- identifierar och kan tolka värmefenomen i sin omgivning, till exempel lagring och transport av värme
- kan beskriva grundläggande fenomen i värmeläran, såsom värmeutvidgning och uppvärmning av kroppar, med hjälp av lämpliga storheter och experimentella lagar
- kan tillämpa lagarna för uppvärmning, värmeutvidgning och förändring av aggregationsstillstånden
då han eller hon skall förklara värmefenomen i sin omgivning.

Rörelse och kraft

Eleven

- kan undersöka olika fenomen som berör växelverkan och rörelse och använda storheter som beskriver dem, exempelvis tid, sträcka, hastighet, acceleration och kraft
- kan göra och tolka grafiska presentationer av till exempel mätresultat som gäller likformiga och accelererande rörelser, kan använda modellen för likformig rörelse för att ställa upp hypoteser och kan använda formeln för beräkning av medelhastighet också för att beräkna avstånd och tid
- förstår funktionsprinciperna för enkla mekaniska maskiner, till exempel hävstången, och känner till tillämpningar av olika mekaniska maskiner och konstruktioner
- kan använda storheter som beskriver kroppars och ämnens egenskaper och kan med hjälp av dem förklara olika fenomen, till exempel jämföra olika ämnens densitet och på så sätt förklara fenomen såsom flytförmåga och funktionsprinciperna för varmluftballongen
- känner till sambandet mellan arbete och energi
- förstår den fysikaliska bakgrunden till bestämmelserna om trafiksäkerhet.

Elektricitet

Eleven

- kan principerna för hur elapparater och apparater som producerar värme skall användas säkert och ekonomiskt och kan bedöma och beräkna driftskostnaderna för elapparater med olika effekt
- förstår sambandet mellan spänning och strömstyrka i en sluten krets och hur motstånden påverkar strömstyrkan, kan ställa upp hypoteser om funktionen hos olika strömkretsar och utnyttja kopplingsscheman som modeller för strömkretsar
- känner till tillämpningar såsom elapparater och elektronisk information
- känner till processer för elproduktion och eltransport, till exempel hur en transformator fungerar, kan förklara energiomvandlingen i ett kraftverk och bedöma för- och nackdelar med olika typer av kraftverk.

Strukturer i naturen

Eleven

- känner till strålningslagarna och hur strålning påverkar, kan skilja mellan farliga och ofarliga slag av strålning och kan skydda sig mot strålning
- känner till de olika elementen och deras storleksförhållanden, från elementärpartiklar till galaxer, och kan med hjälp av modeller åskådliggöra dessa element och strukturer
- kan i diskussioner använda centrala fysikaliska begrepp, bl.a. energi, växelverkan och strålning
- förstår principen för energins bevarande och kan ge exempel på energiomvandlingar i olika processer, till exempel när en sten faller eller när trä förbränns.

Kemi åk 7 - 9

Syftet med undervisningen i kemi i åk 7–9 är att vidga elevens kunskaper i kemi och i den kemiska kunskapens natur och att lära eleven tänka naturvetenskapligt, skaffa information och använda kunskaperna i olika livssituationer. Undervisningen skall ge eleven de nödvändiga byggstenarna för att utveckla sin personlighet och skapa sig en modern världsbild. Den hjälper också eleven att förstå kemins och teknologins betydelse i vardagslivet, omgivningen och samhället. Undervisningen i kemi skall ge eleven de färdigheter han eller hon behöver för att kunna fatta vardagliga beslut och föra diskussioner speciellt om energiproduktion, miljö och industri samtidigt som den skall ge eleven möjlighet att ta ansvar för sin omgivning. Undervisningen bygger på ett undersökande arbetsätt, där utgångspunkten är observationer och undersökningar av ämnen och fenomen i omgivningen. Stegvis styrs undervisningen mot att tolka, förklara och beskriva fenomen och göra modeller av ämnens strukturer och av kemiska reaktioner, med hjälp av det kemiska symbolspråket. Det undersökande arbetsättet skall hjälpa eleven att gestalta karaktären i naturvetenskapen, att tillägna sig nya naturvetenskapliga begrepp, principer och modeller och utveckla förmågan att arbeta med händerna, genomföra experiment och arbeta i grupp. Kemiundervisningen skall

inspirera eleven till studier i kemi.

Mål

Eleven skall

- lära sig att arbeta tryggt och följa givna instruktioner
- lära sig att använda undersökningsmetoder som är typiska för naturvetenskaperna, också informations- och kommunikationsteknik, och att bedöma informationens pålitlighet och betydelse
- lära sig att genomföra naturvetenskapliga undersökningar samt att tolka och presentera resultaten
- lära sig att förstå processer som hör till olika ämnens kretslopp och olika produkters livscykel och förstå processernas betydelse för naturen och omgivningen
- lära sig att känna och använda kemiska och fysikaliska begrepp som beskriver olika ämnens egenskaper
- lära sig att använda begrepp och modeller som beskriver ämnens strukturer och kemiska bindningar
- lära sig att beskriva och visa kemiska reaktioner med hjälp av reaktionslikheter
- lära sig att tillämpa sina kunskaper vid val och i praktiska situationer
- lära sig om betydelsen av kemiska fenomen och tillämpningar både för människan och samhället.
- lära sig använda tekniska hjälpmedel (t.ex. miniräknare) för att lösa problem
- lära sig kontrollera sina svar i den mån som det är möjligt
- lära sig uppskatta svarets rimlighet i de fall det är möjligt

Centralt innehåll

Åk 7

Luft och vatten

- komponenterna i atmosfären och deras betydelse för människan och jämvikten i naturen
- vattnet och dess egenskaper, till exempel surhet och basiskhet
- lättantändlighet, förbränningsreaktioner, även beskrivna med hjälp av kemins symbolspråk, och förbränningsprodukternas egenskaper och inverkan på omgivningen

Råvaror och produkter

- jordskorpans viktigaste grundämnen och föreningar samt deras egenskaper och produktionen av dem, användning och återanvändning av olika produkter och tillgången till produkterna
- elektrokemiska fenomen, galvaniska element, elektrolys och deras tillämpningar
- klassificering och separering av grundämnen och föreningar, deras kemiska symboler och jämförelse av reaktionshastigheter
- tolkning av reaktionsekvationer och balansering av enkla reaktionsekvationer
- förklaring av grundämnens och föreningars egenskaper och strukturer med hjälp av atommodellen eller det periodiska systemet

Vid behov kan valda delar av innehållet ovan presenteras i årskurs 8, eller tvärtom.

Åk 8

Den levande naturen och samhället

- fotosyntesen och förbränning, energikällor

- organiska föreningars reduktionsreaktioner och reaktionsprodukter såsom alkoholer och karboxylsyror samt deras egenskaper och användningen av dem
- kolväten, oljeraffineringsindustrin och dess produkter
- kolhydrater, proteiner, fetter samt deras sammansättning och betydelse som födoämne och som råvaror för industrin
- tvättmedel, kosmetiska produkter och textilier

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Eleven

- kan tryggt arbeta enligt givna instruktioner ensam och i grupp
- kan genomföra enkla naturvetenskapliga undersökningar, till exempel ett experiment där man undersöker förbränningen av ett ämne, reaktionsproduktens löslighet i vatten och vattenlösningens surhetsgrad
- kan presentera och tolka sina undersökningsresultat
- känner till olika ämnens kretslopp och fenomen som de förorsakar i naturen och omgivningen, till exempel kolets kretslopp, växthusfenomenet och försurningen
- är medveten om betydelsen av kemiska fenomen och tillämpningar av dem för människan och samhället, till exempel fotosyntesens betydelse för lagring av energi i den levande naturen samt korrosion och korrosionsskyddets betydelse för byggandet och metallindustrin
- känner till ämnen som påverkar naturen, vet deras ursprung och spridningsmekanismer och hur de inverkar på människans välbefinnande och naturens tillstånd, till exempel tungmetaller och reaktionsprodukter vid förbränning av fossila bränslen
- känner till olika branscher inom industrin, som metall- och träförädlingsindustrin samt deras produkter och produkternas betydelse i vardagslivet
- kan tolka varudeklarationer, förklara begreppet livscykel och kan som konsument göra olika val
- kan använda riktiga begrepp i beskrivningar av ämnens egenskaper och olika kemiska fenomen, till exempel surhet, elledningsförmåga och förändring av aggregationstillstånd
- kan undersöka ämnens egenskaper och använda resultaten för att klassificera, identifiera och jämföra grundämnena och kemiska föreningar, till exempel ädla och oädla metaller
- kan med hjälp av ändamålsenliga modeller beskriva atomer, kemiska bindningar och föreningar
- kan tolka enkla reaktionslikheter och ställa upp till exempel en ekvation för kolets förbränningsreaktion
- kan dra slutsatser om ämnens reaktionsbenägenhet utgående från atomernas yttersta elektronskal eller från grundämnenas placering i det periodiska systemet

Hälsokunskap

Hälsokunskap är ett läroämne som vilar på tvärvetenskaplig kunskapsgrund. Målet för undervisningen i hälsokunskap är att främja kunskap som stöder elevens hälsa, välbefinnande och trygghet. Syftet med undervisningen är att utveckla elevens kognitiva, sociala, emotionella, funktionella och etiska färdigheter.

Utgångspunkt för undervisningen är att hälsan uppfattas som fysisk, psykisk och social funktionsförmåga. I undervisningen utvecklas kunskaperna om och färdigheterna i hälsa, livsstil, sunda vanor och sjukdomar samt förmågan att ta ansvar för sin hälsa och handla på ett hälsofrämjande sätt i förhållande till sig själv och andra.

Hälsokunskap är ett läroämne som utgår från eleven och som stöder aktivitet och engagemang.

Utgångspunkten för undervisningen skall vara barnets och den ungas vardag, uppväxt och utveckling och människans levnadslopp. I undervisningen beaktas också allmänna och för skolan och orten aktuella frågor om hälsa och trygghet. Vid inläringen utvecklas färdigheter som är viktiga för att söka efter kunskap, tillämpa den och kritiskt begrunda värderingar som gäller hälsa och välfärd.

Åk 1 – 9

Hälsokunskap undervisas i åk 1–4 som en del av läroämnesgruppen miljö- och naturkunskap, i åk 5–6 som en del av biologi/geografi och fysik/kemi och som ett fristående läroämne i åk 7–9.

Undervisningen i hälsokunskap strävar till att ge eleven en heltäckande bild av hälsokunskapen under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen i hälsokunskap planeras i samarbete med biologi, geografi, fysik, kemi, huslig ekonomi, gymnastik och/eller samhällslära. Personalen inom elevvården kan också delta i planeringen av undervisningen.

Åk 7 – 9

Mål

Eleven skall

- lära sig att veta vad som är kännetecknande för människans uppväxt, utveckling och livscykel och att förstå ungdomstidens fysiska, psykiska och sociala utveckling
- lära sig att förstå vilken betydelse gemenskap, relationer och omsorg har för människans välbefinnande
- lära sig att förstå sig själv och människors olikheter samt värderingar och synsätt som rör hälsa, handikapp och sjukdomar
- lära sig att beskriva och bedöma vilka centrala faktorer som främjar hälsan och vilka som orsakar sjukdomar samt att identifiera och reflektera över val som gäller hälsa och trygghet
- lära sig att ta hand om sig själv och sin omgivning, känna till behovet av förebyggande vård och hjälp och handla ändamålsenligt i situationer där hälsa, sjukdom och trygghet är aktuella
- lära sig att känna igen, förstå och utveckla färdigheter som är viktiga för hälsan och det allmänna välbefinnandet
- lära sig att bedöma miljöns, livsstilens och kulturens och mediernas betydelse för trygghet och hälsa
- lära sig att använda begrepp och informationssökningsmetoder för hälsa och sjukdom och att utnyttja dem i hälsofrämjande syfte
- lära sig att förstå att regler, avtal och tillit är förutsättningar för välbefinnandet i sociala sammanhang som familjer, skolor, referensgrupper och samhälle.

Centralt innehåll

Uppväxt och utveckling

- människans levnadslopp, olika åldersstadier, födsel, död
- fysisk tillväxt och utveckling: dygnsrytm, sömn, vila och belastning, hälsofrämjande motion, näring och hälsa
- psykisk mognad och utveckling: självkänedom och självrespekt, familj och sociala relationer,

- psykisk hälsa och dess variationer, jämvikt i kropp och själ
- socialt växande och social utveckling; individualitet och olikhet, individens förpliktelser och ansvar i samhället, tolerans, omtanke och omsorg
  - särdrag och behov i utvecklingen under ungdomstiden, den framväxande sexualiteten
  - att sköta om sin hälsa

Hälsa och val i det dagliga livet

- näringsmässiga behov och problem i olika situationer, de vanligaste allergierna och specialdieter
- tobak, alkohol och droger, välbehag och beroende och val som anknyter till dem
- konfliktlösning och att tala om det som tynger sinnet
- sexuell hälsa: relationer, sexualitet, uppförande och värderingar och normer som anknyter till dem
- de viktigaste smittosamma sjukdomarna och andra sjukdomar, att känna igen symtom, att vara sjuk, egenvård
- trafiksäkerhet och beteende i trafiken, risksituationer och olyckor, olycksfall och första hjälpen

Resurser och överlevnadsförmåga

- hälsa, arbetsförmåga och välbefinnande som resurs, personliga resurser
- känslor och hur man uttrycker dem, socialt stöd och skydds nätverk, interaktionsfärdigheter
- förändringar och kriser som är förknippade med utvecklingen och livet och hur man klarar av svårigheterna

Hälsa, samhälle och kultur

- folksjukdomar
- miljö och hälsa, arbetshälsa, kultur och hälsa
- de viktigaste hälso- och sjukvårds- och välfärdstjänsterna, medborgarorganisationernas verksamhet
- barns och ungas rättigheter, lagstiftning om gränser för och följer av gärningar

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Uppväxt och utveckling

Eleven

- känner till särdragen hos olika åldrar och händelser under livets gång och kan granska dem ur hälsosynvinkel
- kan förklara hur sömn och vila inverkar på vitaliteten och välbefinnandet, kan ge exempel på föda som ur ett hälsoperspektiv är balanserad och mångsidig och vet vilken inverkan motion har på hälsan
- kan redogöra för vad som kännetecknar ett gott vänskapsförhållande och en fungerande gemenskap, och ge exempel på de viktigaste färdigheterna för interaktion
- vet hur han eller hon kan sköta sig själv och sin hälsa
- kan begrunda och analysera orsaker till och följer av problemsituationer som ungdomar hamnat i, komma med exempel på möjliga lösningar.

Hälsa och val i det dagliga livet

Eleven

- känner till grunderna för sexuell hälsa, olika preventivmedel och preventivmetoder och deras betydelse, kan motivera och resonera om ett ansvarsfullt sexuellt beteende
- kan beskriva och reflektera över de beroenden och hälsorisker som är förknippade med njutningsmedel, såsom tobak, snus, alkohol, droger och lösningsmedel samt ange orsaker till och följer av deras användning, ge förklarande exempel på sätt att undvika dem

- känner igen tecken på mobbning och annat våld och kan komma med praktiska exempel för hur man förebygger våld och kommunicerar på ett uppbyggande sätt
- kan namnen på de vanligaste smittosamma sjukdomarna och andra sjukdomar, kan i huvuddrag med exempel beskriva hur man förebygger dem
- känner till huvudprinciperna för trafiksäkerhet och kan beskriva eller förevisa hur man handlar och ger första hjälpen i olika slags risksituationer och vid olyckstillfällen.

Religion

Åk 3 - 4

Mål

Eleven skall

- lära sig att tro på livet och på sig själv, att frimodigt möta framtiden
- bli förtrogen med Nya testamentet, Jesu liv och läror
- lära sig att förena kyrkoåret och Jesu liv
- bekanta sig med den lutherska kyrkan och med församlingens verksamhet
- förstå hur olika etiska uppfattningar styr våra handlingar och våra ställningstaganden till olika livsfrågor
- förstå betydelsen av en religiös tro när man på olika sätt i livet tar ställning till livsfrågor

Centralt innehåll

Förtröstan och trygghet:

- frågor kring liv och död anknyts till elevernas egna erfarenheter
- Herrens välsignelse
- Jesu läror om Guds omsorg

Ett värdefullt och unikt liv:

- familjens och släktens värderingar och traditioner anknyts till elevernas egna erfarenheter och aktuella händelser
- vårt ansvar för varandra och för allt levande
- människors likheter och olikheter

Bibelns berättelser och läror:

- Jesu liv, bönen Fader vår

Etisk tillväxt:

- det dubbla kärleksbudet
- samlevnad och rättvisa

Livet i den lutherska kyrkan:

- församlingen i elevens liv, ”från vaggan till graven”
- kyrkoåret
- kristna symboler i kyrkan och i vardagen, kyrkokonst
- lämpliga psalmer och andra andliga sånger integreras med musiken

Religiositeten i elevens omgivning:

- andra religioner och kyrkor utifrån elevernas egna erfarenheter

Åk 5 - 6

Mål

Eleven skall

- se religionens inflytande i sitt eget och i andras liv
- stifta bekantskap med andra kristna kyrkor och omgivande religiösa och icke-religiösa livsåskådningar
- lära sig att reflektera över etiska frågor, att dela med sig av sina känslor och erfarenheter och att tillämpa kristen etik
- bekanta sig med kristendomen, dess uppkomst och utveckling och dess betydelse i människors och samhällets liv
- bekanta sig med den lutherska kyrkan och dess trosuppfattning
- bekanta sig med de viktigaste världsreligionerna i huvuddrag
- kunna respektera människor som har en annan tro och som tänker på ett annat sätt

Centralt innehåll

Ett värdefullt och unikt livet

- tolerans, en första inblick i sådana kyrkor, religioner och minoriteter som ansluter sig till elevernas liv

Bibelns berättelser och läror

- Jesu läror och kristendomens uppkomst
- trosbekännelsen

Etisk tillväxt

- den gyllene regeln
- den kristna etikens grundläggande budskap, såsom profeternas budskap, Jesu bergspredikan och liknelserna

Kyrkan

- den lutherska kyrkans uppfattning om Gud, barmhärtigheten, frälsningen och Bibeln
- kyrkobyggnaden och kyrkokonst samt psalmer och andra andliga sånger, möjlighet att integrera med konst- och färdighetsämnen
- ekumenik
- bekanta sig med olika kristna kyrkosamfund

Religiös tradition i elevens omgivning

- de religioner och kyrkor som eleven möter i Finland och ute i världen
- drag som är gemensamma för judendomen, kristendomen och islam och drag som skiljer dem åt
- den kristna kyrkans första tid och spridning, reformationen och tiden efter den

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 5

Eleven känner till det centrala i Bibeln och den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och kan använda det inlärd för att skaffa sig ytterligare kunskaper.

Eleven

- känner till Bibelns centrala berättelser
- känner till de grundläggande dragen hos den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och församlingen där han eller hon bor
- vet att den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland hör till kyrkornas stora familj och känner till andra kristna kyrkor och samfund

Eleven gestaltar religionen som företeelse

Eleven

- förstår det religiösa språkbrukets karaktär
- identifierar religiösa symboler, begrepp och metaforer
- ser religionens inverkan i sitt liv och i sin närmiljö

Eleven kan utnyttja religiös kunskap

Eleven

- har en preliminär uppfattning om trons och kunskapens grundläggande karaktär
- kan skärskåda livsfrågor som står honom eller henne nära
- kan gestalta sin egen världsåskådning på ett sätt som motsvarar elevens åldersgrupp

Eleven kan handla etiskt ansvarsfullt

Eleven

- har förmåga till etisk reflektion
- identifierar faktorer som inverkar på moralbeslut och beaktar dem i sitt liv.

Åk 7 – 9

Undervisningen i evangelisk-luthersk religion i åk 7-9 har som uppgift att fördjupa och vidga elevens förståelse för den egna religionens och andra religioners karaktär och betydelse. Detta stöder uppbyggnaden av elevens egen världsåskådning och etiska grundsyn.

Mål

Eleven skall

- bli medveten om faktorer som inverkar på uppbyggnaden av hans eller hennes världsåskådning
- förstå religionens betydelse i människans och samhällets liv
- fördjupa sig i Bibeln som en samling mänskliga och heliga skrifter
- göra sig förtrogen med kristendomen, dess uppkomst och utveckling och dess betydelse i människans och samhällets liv
- fördjupa sig i den lutherska kyrkan och dess trosuppfattning
- bekanta sig med de viktigaste världsreligionerna i huvuddrag
- kunna respektera människor som har en annan tro och som tänker på ett annat sätt
- känna till de grundläggande begreppen för etiskt tänkande och grunderna för den kristna etiken, sträva till och öva sig i att tillämpa dessa i sina etiska reflektioner och i sin verksamhet

Centralt innehåll

Åk 7

- Elevens reflektioner kring sin världsåskådning
  - livets betydelse och begränsning
  - förhållandet mellan tro och kunskap
- Världsreligionerna
  - de centrala världsreligionernas utbredning, storleksförhållanden och huvuddragen i det religiösa livet
  - religionens utsträckning och inflytande på individen, samfundet och kulturen
- Bibeln
  - Gamla testamentet (GT) som uttrycksmedel för Israels folks tro och olika livsskeden
  - GT ur judendomens, kristendomens och islams synvinkel
  - Bibelns inflytande på kulturen
- Kyrkan
  - den kristna tron, dess mänskliga och samhällsliga betydelse, speciellt den lutherska tron, kristna symboler
- Finländsk livsåskådningstradition
  - den forntida folktron i Finland

Åk 8

Eleven utvecklar reflektionerna kring sin världsåskådning (se åk 7)

- Bibeln
  - Nya testamentet (NT) som uttrycksmedel för Jesu läror och kristendomens uppkomst
  - huvuddragen i Bibelns tillkomst samt tolkning och användning av Bibeln
- Kyrkan
  - centrala frågor om kristendomens uppkomst och utveckling
  - kyrkosamfundet och deras utbredning, huvuddragen i livet och tron, ekumenik
  - fördjupning av tankar kring den kristna tron, dess mänskliga och samhällsliga betydelse, speciellt den lutherska tron
- Finländsk livsåskådningstradition
  - den katolska medeltiden, reformationen och tiden efter den
  - en överblick över religionsläget i Finland, speciellt den lutherska, ortodoxa och katolska kyrkan

Åk 9

Eleven utvecklar och fördjupar reflektionerna kring sin världsåskådning (se åk 7 och åk 8)

- Bibeln
  - Nya testamentet (NT) som uttrycksmedel för Jesu läror
  - Bibelns inflytande på kulturen
- Kyrkan
  - kyrkosamfundet och deras utbredning, huvuddragen i livet och tron
  - fördjupning av tankar kring den kristna tron, dess mänskliga och samhällsliga betydelse, speciellt den lutherska tron
- Finländsk livsåskådningstradition
  - en överblick över religionsläget i Finland, speciellt den lutherska kyrkan och den ortodoxa kyrkan samt andra kristna kyrkor och samfund, andra religioner och irreligiositet
  - religionsfriheten
  - medlemskap och verksamhet i den lutherska kyrkan
- Människan som en etisk varelse
  - att identifiera, reflektera över och tillämpa etiska normer, principer och värderingar

- den kristna människoupfattningen och förmågan att sätta sig in i en annan människas situation
- människan som formare av sitt eget liv, av samhället och av miljön

KRITERIERNÄ FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Eleven kan skaffa sig fördjupad kunskap om kristendomen och den evangelisk-lutherska kyrkan

Eleven

- känner till Bibelns centrala innehåll
- känner till de händelser som ledde till kristendomens uppkomst och behärskar de viktigaste skedena i de kristna kyrkornas historia
- känner till den evangelisk-lutherska kyrkans historia i Finland och förstår den finländska lutherdomens grundläggande karaktär
- förstår finländsk religiositet och livsåskådningstradition.

Eleven förstår religionen som fenomen

Eleven

- förstår religiöst tänkande
- ser religionernas inflytande på den finländska och europeiska kulturen
- känner till de centrala dragen i världsreligionernas
- respekterar människor som tror och tänker annorlunda.

Eleven kan använda religiös kunskap

Eleven

- vet något om trons och kunskapens grundläggande karaktär och förhållandet mellan dem
- uppfattar faktorer som inverkar på hans eller hennes världsåskådning
- kan diskutera de yttersta livsfrågorna.

Eleven kan handla etiskt ansvarsfullt

Eleven

- har förmåga till ansvarsfull etisk reflektion
- ser följderna av sina val och handlingar.

Historia

Åk 5 – 6

Syftet med undervisningen i historia är att lära eleven att växa upp till en ansvarsfull aktör som kritiskt kan behandla händelser i nuet och i det förgångna. Eleven får lära sig att förstå att den egna kulturen och andra kulturer är resultatet av en historisk utvecklingsprocess. I undervisningen behandlas både allmän historia och Finlands historia.

Syftet med undervisningen är att ge eleven stoff för att bygga upp sin identitet, för att sätta sig in i begreppet tid och för att förstå människans verksamhet och värdet i intellektuellt och kroppsligt arbete.

Historieundervisningens uppgift i åk 5–6 i den grundläggande utbildningen är att göra eleven förtrogen med den historiska kunskapens natur, hur kunskapen inhämtas och dess grundläggande begrepp. Dessutom skall eleven bli förtrogen samt med sina rötter och med vissa händelser och

fenomen som har blivit betydelsefulla inom historien från förhistorisk tid ända till franska revolutionen. Innehållet som fastställts i grunderna för läroplanen genomförs genom att man i undervisningen betonar det dynamiska i historien och elevens förmåga att leva sig in i det förflutna.

Mål

Eleven skall

- lära sig att förstå att historisk kunskap baserar sig på historikernas tolkningar som kan förändras på grund av nya källor eller nya sätt att studera
- lära sig att förstå olika sätt att dela in historien i tidsperioder och rätt kunna använda begreppen förhistoria, historia, gamla tiden, medeltiden och nya tiden
- lära sig att känna igen förändringar i den egna familjens eller hembygdens historia och kunna beskriva förändringar som väsentligt har ansetts påverka människornas liv, såsom jordbrukets uppkomst
- lära sig att med hjälp av exempel känna igen kontinuiteten i historien
- lära sig att visa på orsaker till förändringar.

Centralt innehåll

Åk 5

De egna rötterna och den historiska kunskapen

- den egna familjens och hembygdens historia
- att tolka betydelserna i minnen, skrifter, föremål, bilder och byggd miljö

Förhistorisk och historisk tid samt de första högkulturerna

- stenåldersmänniskans levnadsförhållanden och förändringar som inträffade i dem till följd av att bronzen och järnet uppfanns
- hur jordbrukets uppkomst, staternas tillkomst och skrivkonsten inverkade på människornas liv

Medeltiden

- religionernas inverkan på människornas liv och människornas ojämlika ställning i samhället
- införlivandet av Finland som en del av Sverige

Finland som en del av det svenska riket

- livet som kungens undersåtar och invånare i en stormakt
- utformningen av den finländska kulturen

Åk 6

Den europeiska civilisationens uppkomst

- samhället och kulturen i det antika Aten och Rom
- antikens återspeglning på nutiden

Den nya tidens genombrott

- förändringarna i den europeiska människans världsbild och värden vid övergången från medeltiden till nya tiden: renässansen inom konsten, reformationen inom religionen, världsbildens utvidgning inom vetenskapen

Frihetens ideologi vinner terräng
– konsekvenserna av franska revolutionen

Dessutom ett av följande teman vars utveckling granskas från förhistorisk tid fram till 1800-talet:

- a) någon utomeuropeisk högkultur
- b) handels utveckling
- c) kulturens utveckling
- d) utvecklingen av trafik- och transportmedlen
- e) förändringar hos befolkningen

PROFIL FÖR ELEVENS GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 6

Att skaffa sig kunskap om det förgångna

Eleven

- kan skilja fakta från åsikter
- kan skilja källan och tolkningen av den från varandra.

Att förstå historiska fenomen

Eleven

- vet att det förflutna kan delas in i olika tidsperioder och kan nämna karakteristiska drag för olika samhällen och tidsperioder
- känner igen händelsernas kontinuitet från en tidsperiod till en annan och förstår att förändring inte är detsamma som framsteg och att förändringar inte heller betyder detsamma ur olika människors och grupper synvinkel
- kan leva sig in i en människas situation förr i tiden, kan förklara varför människor under olika tidsperioder tänkte och handlade på olika sätt.

Att utnyttja historiska kunskaper

Eleven

- kan skildra ett aktuellt tema som behandlas genom att förklara händelsen eller fenomenet ur vissa aktörers synvinkel
- känner till att en del saker kan tolkas på olika sätt och kan förklara varför.

Åk 7 – 9

Syftet med historieundervisningen i åk 7–9 i den grundläggande utbildningen är att fördjupa elevens uppfattning om den historiska kunskapens natur. Undervisningen i historia har som uppgift att stärka elevens egen identitet och göra eleven förtrogen med andra kulturer och deras inflytande.

Till arbetsmetoderna hör bl a enskilda arbeten och grupparbeten, och inhämtade kunskaper kan kontrolleras med skriftliga förhör.

Mål

Eleven skall

- lära sig att skaffa och utnyttja historiska kunskaper
- lära sig att använda olika källor, jämföra dem och utifrån dem bilda sig en egen motiverad åsikt
- förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt
- lära sig att förklara ändamål med och följer av mänsklig verksamhet

- lära sig att bedöma framtida alternativ med hjälp av kunskap om historisk förändring

Centralt innehåll

Åk 7

Behandlar världshistorien främst under 1800—talet

- från Wienkongressen till första världskriget.
- även avsnitt om konst— och kulturhistoria berörs

Napoleons Europa med bl.a. 1808—09 års krig och Storfurstendömet Finland

Nationalismen i Europa

Europas industrialisering

De nordiska länderna under 1800—talet

Nordamerika under 1800—talet

- indianer
- landet växer
- inbördeskriget
- industrialiseringen

Imperialismens era

- Afrika
- Asien
- Kina, Japan
- Sibirien

Första världskriget

- bakgrund
- händelser
- freden

Åk. 8

1900—talets historia

Finland som självständig stat

Finlands frihetskrig

Ett nytt europeiskt laptäck

- nya stater i Europa
- ekonomin i Europa
- Weimarrepubliken
- Hitler, tredje riket

Andra världskriget

- Tysklands tillväxt
- krigets bakgrund
- krigshändelser
- nazism/fascism

Vinterkriget

Fortsättningskriget

Frederna efter andra världskriget

- Förenta nationerna

Finlands efter 1945

- Paasikivi, Kekkonen
- Koivisto, Ahtisaari, Halonen

Tredje världen

- Asien
- Afrika
- Latinamerika
- Kina, stormakt ekonomiskt och politiskt
- Mellanöstern

Den nya världen

- terrorbalans - avspänning

Neutralitet

- frihandel

Ett nytt Europa /Finlands roll

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Att inhämta kunskap om det förgångna

Eleven

- kan skilja mellan förklarande och irrelevanta faktorer
- kan läsa och tolka källmaterial av olika slag.

Att förstå historiska händelser

Eleven

- kan placera in händelser som han eller hon har studerat i deras historiska sammanhang och kan på så vis tidsbestämna dem
- kan förklara varför människor på vissa livsområden handlade annorlunda förr än i dag
- kan anföra orsaker till och följder av historiska händelser.

Att använda historiska kunskaper

Eleven

- kan besvara frågor om det förflutna med hjälp av information ur olika källor, även information som skaffats med hjälp av modern teknologi

- kan bilda sig en uppfattning om händelser och fenomen samt motivera och bedöma sin uppfattning

Samhällslära

Syftet med undervisningen i samhällslära är att handleda eleven i att växa upp till en aktiv och ansvarskännande aktör i samhället. Undervisningen i samhällslära i åk 7–9 i den grundläggande utbildningen skall ge baskunskaper och basfärdigheter med avseende på samhällets struktur och verksamhet och medborgarnas möjlighet att påverka. Syftet med undervisningen är att stödja eleven att växa upp till en tolerant och demokratisk medborgare och att ge honom eller henne erfarenheter av samhällsdeltagande och demokratisk påverkan.

Vid Svenska Privatskolan i Uleåborg undervisas eleverna i ämnet samhällslära i åk 9.

Mål

Eleven skall

- få en uppfattning om den samhälleliga kunskapens natur
- lära sig att inhämta och tillämpa information om samhället och näringslivet kritiskt och kunna fungera som en aktiv opinionsbildare
- lära sig att känna till de offentliga tjänsterna
- få beredskap för att respektera arbete
- lära sig grunderna i entreprenörskap och lära sig att förstå entreprenörskapets betydelse för välfärden i samhället
- lära sig att förstå de samhälleliga beslutens inverkan på medborgarnas liv
- bli intresserad av att delta och påverka i samhället
- lära sig att granska och utveckla sina kunskaper som ansvarsfull konsument och som aktör i samhället
- känna till de rättsliga följderna av sitt handlande.

Centralt innehåll

Grunderna i samhällets utformning, samhällets funktion, olika samhällstyper.

1. Ekonomien
2. Konsumtion, sparande, investeringar
3. Bankväsendet
4. Arbetsmarknaden
5. Näringslivet
6. Den offentliga sektorn
7. Det ekonomiska kretsloppet
8. Finlands export/import
9. Lag och rätt
10. Familjen
11. Svensk—Finland
12. Finland i världen
13. EU - Finland – Eu

14. Samhället och individen

Partierna – Påverkning

Massmedierna—Individen

15. Kommunerna i Finland

16. Statsmakten

Presidenten, regeringen, riksdagen

17. Offentliga förvaltningen

18. Socialpolitiken

19. Brott och straff (=rättsväsendet)

Skriftliga förhör

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Att inhämta och använda information om samhället

Eleven

- kan kritiskt tolka information, statistik och grafi ska framställningar som förmedlas av medierna
- kan motivera sina uppfattningar om samhälleliga angelägenheter
- kan jämföra olika alternativ till samhälleligt beslutsfattande och ekonomiska lösningar och följderna av dem.

Att förstå samhällelig information

Eleven

- förstår att det finns flera alternativ när det gäller att fatta samhälleliga beslut och lösa ekonomiska frågor
- förstår etiska frågor i anslutning till samhällelig och ekonomisk verksamhet.

Musik

Musiken är en del av den allsidiga konst- och kulturförstran. Utgångspunkten för musikundervisningen är de rika upplevelser man får då man musicerar och lyssnar på musik via aktivt deltagande. Undervisningen består även av att uttrycka sig via rörelse, drama, andra konst- och färdighetsområden samt utommusikaliska teman. En integrerad uttrycksförmåga hos barnet utvecklas genom att man i undervisningen försöker finna anknytningar till andra läroämnen. I musikundervisningen skall man utnyttja även de möjligheter som tekniken och utbudet i medierna erbjuder.

Åk 3 - 4

Mål

Eleven skall

- uppmuntras till musikalisk verksamhet
- lära sig att använda sin röst på ett naturligt sätt och uttrycka sig genom att sjunga, spela och röra sig till musik både enskilt och i grupp

- lära sig sångrepertoar
- lära sig att koncentrerat och aktivt lyssna på olika slags musik och iaktta ljudmiljön
- lära sig att använda ljud och rytmiska och melodiska motiv som stoff för att hitta på musik
- lära sig att spela skolinstrument och grunder till samspel
- lära sig musikens element som stöd för egen musicering
- lära sig att förstå och känna igen den finska och finlandssvenska musiken och musik från andra länder.

Centralt innehåll

- röstbehandling genom tal, ramsor, sånglekar och sånger samt sångövningar som förbereder för flerstämmighet
- övningar med kropps-, rytm-, och melodiinstrument som förbereder samspel
- allsidigt lyssnande genom olika aktiveringsätt samt beskrivning av egna upplevelser, föreställningar och erfarenheter
- musikaliska grundbegrepp för musikens element (rytm, melodi, harmoni, dynamik, klangfärg och form) i samband med musicering, lyssnande, motion och musikalisk kreativitet
- finsk och finlandssvensk musik och musik från andra länder och kulturer och som innehåller exempel på olika musikstilar från olika tidsperioder genom sång, spel och inspelningar

Åk 5 - 6

I musikundervisningen i åk 5–9 analyserar man musikens värld och musikaliska upplevelser och lär sig att i samband med musiklyssnande och musicerande använda sig av musikaliska begrepp och notation.

Mål

Eleven lär sig:

- att använda sin röst på ett naturligt sätt
- att känna igen olika sångstilar
- att använda skolinstrument och något melodi- eller harmoniinstrument i samspel
- att utveckla sina egna musikaliska idéer t.ex. med hjälp av ljud, sång, olika instrument, rörelse och musikteknologi
- musikens element på ett bredare sätt
- att behärska den bestämda sångrepertoaren, som följer skolans högtider
- att känna igen och förstå den finska/ finlandssvenska musikkulturen och ha förståelse även för andra musikkulturer
- att bekanta sig med olika musikstilar och tonsättare från olika tidsperioder.

Centralt innehåll

- övningar i röstbehandling samt en- och flerstämmig repertoar som ger en inblick i olika sångsätt
- övningar som utvecklar förmågan till samspel och en spelrepertoar som allsidigt representerar olika musikstilar och -kulturer
- inspelningar av olika slags musik och härledning av tidsperiod, plats och kulturmiljö för musikstycket
- musikaliska begrepp för musikens element: rytm, melodi, harmoni, dynamik, klangfärg och

form.

Åk 7 – 9

I musikundervisningen i åk 5–9 analyserar man musikens värld och musikaliska upplevelser och lär sig att i samband med musiklyssnande och musicerande använda sig av musikaliska begrepp och notation.

Vid Svenska Privatskolan i Uleåborg undervisas eleverna i musik som obligatoriskt ämne i åk 7 och som valbart ämne i åk 8-9.

Mål

Eleven skall

- upprätthålla och utveckla sin musikaliska uttrycksförmåga på olika sätt som medlem i en musicerande grupp
- lära sig att kritiskt iaktta och bedöma olika ljudmiljöer samt utvidga och fördjupa sin kännedom om musikens olika arter och stilar
- lära sig att förstå vilken uppgift musikens element, rytm, melodi, harmoni, dynamik, klangfärg och form har i musiken och lära sig att använda begrepp och notationer för dem
- bygga upp sitt kreativa förhållande till musiken och dess uttrycksmöjligheter genom att skapa musik.

Centralt innehåll

- övningar i röstbehandling och övningar som speciellt utvecklar röstens mångsidiga användningsmöjligheter samt en- och flerstämmig repertoar som ger en inblick i olika stilar och genrer, delvis utantill
- övningar som utvecklar samspelsförmågan och en spelrepertoar som allsidigt representerar olika musikstilar och musikkulturer
- en mångsidig lyssnarrepertoar och härledning av tidsperiod, plats och kulturmiljö för den
- utvecklande av egna musikaliska idéer genom att improvisera, komponera och arrangera, t.ex. med hjälp av ljud, sång, olika instrument, rörelse och musikteknologi

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Eleven

- deltar i unison sång och kan sjunga rytmiskt rätt och följer melodilinjen
- behärskar grundtekniken på något rytm-, melodi- eller ackordinstrument så att han eller hon kan delta i samspel
- kan lyssna till musik och göra iakttagelser och komma med motiverade synpunkter på det hörda
- har en sådan förmåga att lyssna till såväl sin egen musik som till musik skapad av andra att han eller hon kan musicera tillsammans med andra
- känner igen och kan skilja mellan olika musikstilar och musik från olika tidsperioder och kulturer
- känner till det centrala i fi nländsk musik och fi nländskt musikliv
- kan använda musikaliska begrepp i samband med musicerande och musiklyssnande
- kan använda musikens element som byggnadsmaterial för att utveckla och förverkliga egna musikaliska idéer och tankar.

Bildkonst

Åk 3 - 4

Mål

Eleven skall

- öva sin förmåga att göra sina tankar, känslor och föreställningar synliga för sig själv och andra
- lära sig att göra estetiska val och motivera dem samt ställa upp mål
- få kunskaper om bildframställning: färglära, rumsåtergivning, olika tekniker och material
- lära sig att respektera olika uppfattningar om konst i sin egen och främmande kulturer
- bekanta sig med hembygdens viktiga byggnader och naturmiljöer
- bekanta sig med finländska byggnadstraditioner, arkitektur och formgivning
- bli medveten om olika mediers påverkan
- förstå skillnaderna mellan den verkliga och den fiktiva världen
- bli bekant med konstbegrepp i diskussioner

Centralt innehåll:

Att uttrycka sig i bild och tänka visuellt:

- lära sig använda de viktigaste redskapen och teknikerna (att måla, teckna, göra grafik, att bygga och modellera) samt skissa
- linje, färg, form, rum, rörelse och tid
- att granska och bedöma bilder

Konstkännedom och kulturell kompetens:

- besök på museer och konstutställningar
- ta egna foton och analysera dem
- bekanta sig med nationella konstnärer

Miljöestetik, arkitektur och formgivning:

- natur och byggnader i närmiljön
- föremål, deras planering och framställning kan integreras med slöjd
- tredimensionellt byggande, miljöplanering och miniatyrmodeller

Medier och visuell kommunikation:

- illustrationer, tecknade serier, reklambilder, fotografier och video, digitala bilder
- kritiskt tänkande om olika mediers påverkan

Åk 5 – 9

I undervisningen i bildkonst i åk 5–9 betonas bildens betydelse som ett medel för uttryck och kommunikation, att behärska grunderna och tillvägagångssätten för visuellt uttryck och att hantera medieteknik. Elevens kännedom om konst och konsthistoria och förmåga att tolka bilder skall utvecklas genom visuella uppgifter. Målet är att elevernas insikt i olika kulturer och hur de

samverkar med varandra skall utvecklas.

Inlärningssituationerna skall stödja elevernas möjligheter att arbeta tillsammans och i växelverkan med varandra och ge dem gemensamma konstupplevelser. Målet är att arbetet, dokumentationen av arbetsprocessen och utvärderingen av den tillsammans med andra elever skall utveckla elevens förståelse för bildkonstens olika processer och stödja utvecklingen av visuellt tänkande och lärande.

Mål

Eleven skall

- lära sig att inom bildkonst och visuell kommunikation känna till centrala uttryckssätt, material, tekniker och arbetsredskap och att i sitt skapande använda dem på ett ändamålsenligt sätt
- lära sig att njuta av att uttrycka sina tankar, iakttagelser, fantasier och känslor visuellt och att förstå hur olika fenomen i livet behandlas i konsten
- lära sig att förstå den konstnärliga processens särdrag då han eller hon dokumenterar sin arbetsprocess
- lära sig att bedöma sitt eget och andras konstnärliga uttryck och arbetssätt, såsom innehållsmässiga, visuella och tekniska lösningar och att använda centrala begrepp i bildkonsten
- lära sig att utnyttja kulturella tjänster och elektroniska medier som källor för sitt arbete, för informationssökning och för egna upplevelser
- lära sig olika metoder för visuell kommunikation och påverkan och lära sig att använda de viktigaste medlen för visuell kommunikation för att uttrycka sina tankar i medierna
- lära sig att betrakta och bedöma konst, visuell kommunikation och miljö ur estetisk och etisk synvinkel
- lära sig att arbeta självständigt och som medlem i en grupp i olika konstprojekt.

Centralt innehåll

Åk 5 - 6

Att uttrycka sig i bild och tänka visuellt

- bekanta sig med grunderna i bildkomposition
- bekanta sig med bildsymbolik och olika stilar i bildkonsten
- att ge sina iakttagelser, tankar och föreställningar visuell form

Tekniker

- teckning: lära sig använda olika redskap såsom, blyerts, kol, färgpennor, tusch, vax- och pastellkritor
- målning: användning av vatten- och täckfärger
- grafik: enkla grafiktekniker
- modellering: modellera, lera eller pappersmassa
- andra uttrycksmedel: miljökonst i närmiljön

Konstkännedom och kulturell kompetens

- lära sig om finsknationella mästare och i bildvärlden i ett urval av olika kulturer
- ledda besök på utställningar eller museer, att bekanta sig med en konstnärs arbete
- granska och bedöma bilder
- lära sig att uppskatta sina arbeten

Miljöestetik, arkitektur och formgivning

- bekanta sig med natur och byggnader i närmiljön
- att studera, planera rum, såsom skolgård, hem etc.

Medier och visuell kommunikation

- fotografering: analysera foton i media och konst
- film och video: bekanta sig med grunderna av videofilmning, analys av filmer och tv-program
- grafisk planering: bekanta sig med skapande av illustrationer, reklambilder och förening av ord och bild
- serier: bekanta sig med tecknade serier som uttrycksmedel samt teckna egna serier
- media-analys: lära sig tänka kritiskt om olika mediers påverkan

Åk 7

Att uttrycka sig i bild och tänka visuellt

- lära sig grunderna i bildkomposition
- bekanta sig med olika stilar i bildkonsten i den egna visuella framställningen.
- att ge sina iakttagelser, tankar och föreställningar visuell form

Tekniker

- teckning: lära sig använda olika typer av pennor och kritor
- målning: lära sig att använda vatten-, täck- och akrylfärger på olika papperskvalitet och olika grunder
- grafik: monotypi
- modellering: lera, pappersmassa, återvinningsmaterial andra uttrycksmedel: miljökonst

Konstkännedom och kulturell kompetens

- lära sig de centrala drag i konstens historia och i bildvärlden i ett urval av olika kulturer
- ledda besök på utställningar eller museer
- bildanalys: att undersöka hur ett bildkonstverk är uppbyggt, att tolka bildens innehåll och ge konstkritik
- lära sig att uppskatta sina arbeten och att bygga upp en utställning

Miljöestetik, arkitektur och formgivning

- att granska växelverkan mellan natur och byggd miljö, att studera byggnadsarvet och att analysera olika miljöer
- att studera, planera och bygga rum

Medier och visuell kommunikation

- fotografering: analysera foton i media och konst
- film och video: bekanta sig med videokamera
- grafisk planering : bekanta sig med förening av ord och bild
- serier: bekanta sig med tecknade serier som uttrycksmedel samt teckna egna serier
- media-analys: lära sig tänka kritiskt om olika mediers påverkan

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Eleven

- kan uttrycka sig visuellt
- kan använda metoder för bildkomposition samt viktiga material och tekniker i bildkonsten och de visuella medierna
- kan i sitt arbete välja de material och tekniker som lämpar sig bäst för ändamålet

- kan redogöra för bildskapandet som en process som sträcker sig från skisser till färdiga arbeten.
- kan identifiera vissa centrala fenomen i bildkonsten och placera dem i sin tid och i sitt kulturella sammanhang
- kan undersöka och tolka bilder i konst och medier
- kan utnyttja konstnärsbesök, besök på utställningar och museer och kulturella tjänster på Internet
- kan särskilja, bedöma och värdesätta estetiska och ekologiska egenskaper hos olika miljöer
- känner till planerings- och formgivningsprocessens olika skeden och kan tillämpa dem i sitt arbete
- kan uppfatta kultur- och stildrag i arkitektur och hos föremål
- grunderna i visuell kommunikation och medieteknologi; fotoografering eller videofilmning, digital bildbehandling och grafisk planering
- kan analysera medieframställningar vad gäller innehåll, uppbyggnad och visuellt utförande
- kan iaktta och bedöma sitt lärande och utnyttja andras respons i sitt arbete
- kan dokumentera sin arbetsprocess och utnyttja dokumentationen vid självvärdering
- kan arbeta såväl självständigt som interaktivt tillsammans med andra i enlighet med vad uppgiften kräver
- kan under handledning använda konstverk, bilder i omgivningen, natur och bebyggelse, böcker, tidningar, museer, gallerier och Internet som källor för information och upplevelser.

Slöjd

Åk 3 - 6

Mål

Eleven skall

- lära sig olika begrepp som hör till slöjd
- fördjupa användningen av olika material, arbetsredskap och arbetssätt
- lära sig grundtekniker och planera egna arbeten, samt öva sig i de färdigheter som dessa förutsätter
- utveckla det tredimensionella tänkandet och rumsgestaltningen
- fästa uppmärksamhet vid produkters estetiska egenskaper, färger och former
- lära sig tillverka, underhålla och reparera vardagliga bruksföremål
- lära sig materialskötsel och återanvändning
- bekanta sig med olika inlärningsmiljöer, teknologi och tekniker genom studiebesök
- småningom lära sig behärska en hel slöjdprocess
- lära sig att värna om säkerheten under arbetet, trivseln och ordningen i sin arbetsmiljö
- lära sig att uppskatta och utvärdera både sitt eget och andras arbete
- bekanta sig med finländska och andra kulturers hantverk.

Centralt innehåll

- material samt arbetsredskap och arbetssätt som används i den tekniska slöjden och textilslöjden i vardagslivet
- säkerhetsfaktorer som gäller arbete och arbetsutrymmen
- planering av egna arbeten, experiment och övningar i tekniker som behövs för att förverkliga sina arbeten

- ekonomiskt och ändamålsenligt använda sitt material
- för hemorten typiska, både gamla och moderna, hantverkskulturer anknutna till fritidsintressen och yrken
- utnyttja bl.a. den bebyggda miljön, naturen och elevens närmiljö som inspirationskälla
- vård, renovering, reparation samt återvinning och återanvändning av material och produkter

Åk 7 – 9

Den centrala uppgiften inom slöjdundervisningen i åk 7-9 är att fördjupa och öka elevens färdigheter och kunskaper i slöjd så att han eller hon självständigare än i tidigare årskurser kan välja ändamålsenliga material, arbetsätt och arbetsredskap i slöjdprocessens olika faser. Eleven uppmanas att planera innovativt och arbeta självständigt och lärs att uppskatta arbete och material av god kvalitet. Elevens samarbetsförmåga övas upp genom gemensamma projekt inom slöjden och med andra läroämnena och i mån av möjligheter med representanter för arbets-, produktions och kulturlivet på orten.

Mål

Eleven skall

- fördjupa sina färdigheter sen tidigare årskurser
- lära sig att planera och tillverka ändamålsenliga och estetiska produkter av god kvalitet och att i sitt arbete ta hänsyn till de etiska, ekologiska och ekonomiska värdena
- sätta sig in i finländarnas och i tillämpliga delar också i andra folkgruppers formgivning-, hantverks-, och teknologikultur och på så sätt få stoff för att bygga upp sin egen identitet och för sitt planeringsarbete
- sätta sig in i kunskaper och färdigheter inom traditionell och modern teknologi som kan tillämpas i vardagslivet, i fortsatta studier, i kommande arbetsuppgifter och under fritiden
- lära sig att kritisktreflektera över och att sätta värde på sitt eget och andras arbete samt att självständigt och i samarbete med andra söka kreativa lösningar på problem med hjälp av olika informationskällor
- lära sig att ta ställning till den teknologiska utvecklingen och dess betydelse för människans, samhällets och naturens välmåga
- lära sig att förstå företagsverksamhet och industriella produktionsprocesser.

Centralt innehåll

Gemensamt innehåll i slöjden i åk 7 - 9

Allmänt innehåll

- idéer till produkter och processer
- form, komposition, färg
- kännedom om material och konsumentfrågor
- ändamålsenlig användning av material
- arbetsordningar och arbetsbeskrivningar
- samband mellan problem och tillämpningar inom slöjden och andra läroämnena såsom bildkonst, naturvetenskap och matematik
- olika tekniker för visualisering, rapportering och dokumentation av planer och produkter
- kännedom om och upplevelser av finländsk kultur, tradition och formgivning och intryck från andra kulturer

- att bekanta sig med produktionslivet och företagsamheten på hemorten i mån av möjlighet
- utvärdering av det egna arbetet och resultatet och deltagande i gemensam utvärdering av andras arbeten

Visuell och teknisk planering

- teknisk ritning, förmåga att skapa modeller och tillämpa dessa i planeringen
- ändamålsenlig och kreativ användning av olika material för olika ändamål och med olika tekniker
- den byggda miljön och olika produkter samt deras symboliska betydelse och budskap
- olika apparaters funktionsprinciper, konstruktion, teknologiska begrepp och system och tillämpningar av dem

Tillverkning

- att lära sig ändamålsenlig och trygg användning av handverktyg och maskiner inom tekniska slöjdens område
- olika material och tillverkningstekniker i teknisk slöjd och att välja, kombinera och bearbeta dem på ett kreativt sätt
- att stifta bekantskap med mångsidigt laborationsmaterial
- skötsel, underhåll och återanvändning av utrustning som hör till hemmet och fritiden

Innehåll i den tekniska slöjden

Åk 7

Förutom det gemensamma innehållet ovan tillkommer

- snickring
- maskinell bearbetning av trä med t.ex. Svarvning
- grunderna i metallarbete som t.ex. Lödning
- reparation och renovering av träföremål såsom ytbehandling

Innehåll i textilslöjden

Åk 7

Eleverna planerar och tillverkar personliga eller gemensamma arbeten i sömnad, stickning och virkning, broderi i fria och bundna sömsätt.

Beroende på elevernas och lärarens önskemål och intresse kan fria teman planeras in, eventuellt i samarbete med tekniska slöjden.

Inom de olika arbetsområdena behandlar undervisningen även materiallära, konsumentkunskap, historik, redskapsskötsel och ergonomi.

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Visuell och teknisk planering

Eleven

- upptäcker problem självständigt, utvecklar idéer på ett kreativt sätt och kan under handledning planera produkter i vilka man strävat efter att beakta till buds stående tid, redskap och material och efter att produkterna skall vara estetiska, ekologiska, hållbara, ekonomiska och ändamålsenliga
- uppfattar att de produkter som han eller hon har planerat också förmedlar ett budskap till omgivningen

- dokumenterar en egen plan t.ex. med bilder, ord, teknikprover eller prototyper eller på annat sätt så att ursprungsidén och det sätt på vilket produkten skall tillverkas framgår av dokumentationen
- kan under handledning använda inslag från finländsk och andra folkgruppers formgivnings-, hantverks-, och teknologikultur.

Tillverkning

Eleven

- arbetar ändamålsenligt och omsorgsfullt enligt arbetarskyddsanvisningar och sköter om ordningen och trivseln i sin arbetsmiljö
- behärskar de grundläggande teknikerna så att produkten blir ändamålsenlig, färdig, ekologisk och estetisk
- kan arbeta målmedvetet både på egen hand och i grupp
- kan under handledning använda avancerad teknologi i sitt arbete och förstår teknologiska begrepp och system och tillämpningar av dessa
- kan tillämpa kunskaper och färdigheter från andra läroämnena.

Självvärdering och reflektioner över processen

Eleven

- kan under handledning granska sitt arbete och sitt lärande
- lägger märke till styrkor och svagheter i processen och i resultaten
- tål kritik i samband med utvärderingen och vill utveckla sin verksamhet på basis av responsen
- utvärderar sina idéer och produkter utgående från estetiska, ekonomiska, ekologiska och ändamålsenliga kriterier
- inser beroendeförhållanden mellan teknologi, kultur, samhälle och natur
- skapar sig en realistisk bild av sina färdigheter och utvecklingsmöjligheter.

Gymnastik

Åk 3 - 4

Mål

Eleven skall

- lära sig att uppleva motion och inläring som någonting roligt
- lära sig gymnastikens motoriska grundfärdigheter på ett mångsidigt sätt och stimuleras till att motionera
- lära sig trygga former av motion och lära sig att simma
- träna sina färdigheter såväl i att arbeta självständigt som att samarbeta i en uppmuntrande atmosfär utan betoning på inbördes tävlan
- lära sig gott uppförande samt att iaktta överenskomna regler och att bygga upp en anda av rent spel
- lära sig att arbeta långsiktigt och förhålla sig realistiskt till sina egna prestationer
- lära sig att klä sig ändamålsenligt för gymnastiken samt lära sig personlig hygien
- lära sig att delta ansvarsfullt och aktivt i undervisningen.

Centralt innehåll

- grunderna i gymnastik samt gymnastik med och utan redskap

- musikgymnastik: lek, dans och rytmisk gymnastik
- olika slags bollspel samt deras referensspel och mikrospel
- vattenträning: vattenlekar och simövningar
- friluftsliv: röra sig i naturen med hjälp av en elementär karta, respekt för naturen
- vintersportgrenar såsom skridskoåkning och skidåkning

Åk 5 – 6

Gymnastikundervisningen i åk 5–6 skall beakta de olika behov som i detta utvecklingsskede är framträdande mellan könen samt skillnaderna i elevernas tillväxt och utveckling. Med hjälp av en mångsidig gymnastikundervisning stöds elevens välbefinnande, mognad till självständighet och samhällighet och skapas beredskap för självständig motionsutövning. I undervisningen ges möjligheter till idrottsliga upplevelser och eleven får stöd att uttrycka sig.

Mål

Eleven skall

- vidareutveckla de grundläggande motoriska färdigheterna och lära sig olika idrottsgrenar
- lära sig att inse motionens betydelse för upprätthållande av välbefinnandet och hälsan
- lära sig att utveckla och ge akt på sin funktionsförmåga
- utveckla sin simkunnighet och lära sig livräddning
- lära sig att fungera tryggt och ändamålsenligt i idrottssituationer
- lära sig att fungera självständigt och i grupp
- lära sig att godkänna sig själv och att tolerera olikhet
- bekanta sig med miljöer där idrott utövas och kunna söka information om möjligheterna att idka motion.

Centralt innehåll

- löpning, hopp och kast inom olika idrottsgrenar
- fri gymnastik, gymnastik med handredskap och redskap
- musikgymnastik, artistisk gymnastik och dans
- bollspel
- orientering och utfärder
- vintersport
- simning och livräddning i vatten
- att utveckla och följa upp funktionsförmågan, muskelvård
- att bekanta sig med nya motionsformer, motionskunskap

Åk 7 – 9

Gymnastikundervisningen i åk 7–9 skall beakta de olika behov som i detta utvecklingsskede är framträdande mellan könen samt skillnaderna i elevernas tillväxt och utveckling. Med hjälp av en mångsidig gymnastikundervisning stöds elevens välbefinnande, mognad till självständighet och samhällighet och skapas beredskap för självständig motionsutövning. I undervisningen ges möjligheter till idrottsliga upplevelser och eleven får stöd att uttrycka sig.

Mål

Eleven skall

- vidareutveckla de grundläggande motoriska färdigheterna och lära sig olika idrottsgrenar
- lära sig att inse motionens betydelse för upprätthållande av välbefinnandet och hälsan

- lära sig att utveckla och ge akt på sin funktionsförmåga
- utveckla sin simkunnighet och lära sig livräddning
- lära sig att fungera tryggt och ändamålsenligt i idrottssituationer
- lära sig att fungera självständigt och i grupp
- lära sig att godkänna sig själv och att tolerera olikhet
- bekanta sig med miljöer där idrott utövas och kunna söka information om möjligheterna att idka motion.

Centralt innehåll

- löpning, hopp och kast inom olika idrottsgrenar
- fri gymnastik, gymnastik med handredskap och redskap
- musikgymnastik, artistisk gymnastik och dans
- bollspel
- orientering och utfärder
- vintersport
- simning och livräddning i vatten
- att utveckla och följa upp funktionsförmågan, muskelvård
- att bekanta sig med nya motionsformer, motionskunskap

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Eleven

- behärskar de centrala färdigheterna i löpning, hopp och kast
- behärskar rörelser inom fri gymnastik, gymnastik med handredskap och redskap
- visar i sitt handlande att han eller hon förstår vilken betydelse rytmen har i gymnastik och dans
- kan grunderna i de vanligaste bollspelen och spelar dem enligt överenskomna regler
- kan orientera med hjälp av karta och kompass och känner till de rättigheter och skyldigheter som allemansrätten innebär
- kan åka skridskor obehindrat
- behärskar de grundläggande tekniker som fordras i skidåkning
- är simkunnig och har färdigheter för livräddning i vatten
- känner till sambanden mellan motion och hälsa
- kan upprätthålla, bedöma och utveckla sin funktionsförmåga
- uppvisar aktivitet och lust att lära sig, förbereder sig sakligt för gymnastiklektionerna och sköter sin hygien
- handlar ansvarsfullt och tar hänsyn till andra, följer överenskommelser, regler och principen för rent spel.

Huslig ekonomi

Åk 7 - 9

Vid SPSU strävar vi efter att i läroämnet huslig ekonomi utveckla praktiska arbetsfärdigheter, samarbetsförmåga och kunskapssökning som behövs för att klara sig i det dagliga livet samt i vardagen. Eleven lär sig ta ansvar för sitt liv, sin hälsa, sina människorelationer, sin ekonomi och trivseln och tryggheten i närmiljön. Undervisningen sker via teori och praktisk arbete, vilket får eleven att känna skaparglädje, samt grupparbete, vilket utvecklar elevens förmåga att samarbeta.

Eleven kan ges en hemuppgift efter genomgång av ändamålsenliga arbetsredskap och arbetsätt omfattande klädvård, städning, matlagning. Läroämnet gör eleven förtrogen med många frågor som är viktiga för människans välfärd och visar hur vi själva med våra val kan påverka vårt liv, vår hälsa och vår miljö. Huslig ekonomi har möjlighet att samarbeta med andra läroämnen och att tillämpa kunskaper från andra läroämnen.

Ämnet huslig ekonomi är obligatoriskt i åk 7 och valfritt i åk 8-9. Läroplanen för åk 8-9 hittas i avsnittet om valbara ämnen.

Åk 7

Mål

Eleven skall

- lära sig att förstå vilken betydelse goda seder och jämställdhet har för att underlätta samvaron människor emellan
- lära sig hur man klarar vardagen i ett hushåll och över hur detta påverkar egna val och eget handlande
- lära sig att utföra enkla sysslor i anslutning till mathushållning, bostad och textilier och att använda ämnen, redskap och arbetsmetoder som är ändamålsenliga, trygga och i överensstämmelse med en hållbar utveckling
- lära sig att handla medvetet och ansvarsfullt som konsument och vara medveten om vilka problem som är förknippade med konsumtion
- lära sig att värdesätta våra nationella traditioner, men också förstå vilka möjligheter internationalisering och mångkulturalism innebär.

Centralt innehåll

Familjen och livet tillsammans med andra

- gott uppförande, seder och bruk och hemmets högtider
- socialt ansvar och en empatisk atmosfär
- jämställdhet och tidsanvändning i familjen

Näring och matkultur

- näringsrekommendationer och hälsosam föda
- födans kvalitet och ofarlighet
- grundläggande matlagningstekniker
- planering av måltider och olika måltidssituationer i den finländska matkulturen
- hur matkulturerna förändras

Konsumenten och det föränderliga samhället

- planering av den egna penninganvändningen
- konsumentens ansvar och möjligheter att påverka
- att skaffa och använda produkter och tjänster
- konsumtionens inverkan på miljön

Hem och miljö

- skötsel av bostad och textilier
- hushållens avfallshantering
- användning av hushållsmaskiner och apparater i hemmet
- hygien, säkerhet, rutiner

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Samarbets- och interaktionsfärdigheter

Eleven

- kan uppföra sig väl och i sitt uppförande ta hänsyn till andra samt fungera självständigt och i grupp
- känner till grunderna för planering, rättvis arbetsfördelning och tidsanvändning i hushållsarbetet och kan tillämpa dem i sitt lärande.

Skicklighet i praktiskt arbete

Eleven

- känner till egenskaperna hos de vanligaste matlagningsmetoderna och kan tillämpa denna kunskap i matlagningen
- kan under handledning tillreda finländska maträtter och bakverk och komponera sin måltid med beaktande av näringsrekommendationerna
- kan använda sig av ändamålsenliga arbetssätt och använda de vanligaste hushållsmaskinerna och hushållsredskapen på ett tryggt sätt
- kan tolka skötselansvisningar för textilier och vårda de vanligaste textilierna
- kan utföra vanliga städssysslor i hemmet
- kan handla på ett för miljön skonsamt sätt, välja ändamålsenliga tvätt- och rengöringsmedel och utföra en första sortering av hemmets avfall.

Färdigheter i informationssökning och informationshantering

Eleven

- kan söka och utnyttja information om huslig ekonomi ur olika källor, tolka de vanligaste produkt- och förpackningsbeteckningarna och andra symboler, reflektera över tillförlitligheten i olika slag av information
- kan i huvuddrag beskriva vad hushållskostnaderna består av och göra upp en plan för sin penninganvändning
- känner till konsumentens viktigaste ansvar och påverkningsmöjligheter.

Elevhandledning

Elevhandledningens uppgift är att stödja elevens tillväxt och utveckling så att eleven kan främja sina studiefärdigheter och sin sociala mognad, samt utveckla kunskaper och färdigheter som behövs för att planera sitt liv. Utgående från sin förmåga och sina intressen och med stöd av elevhandledningen, träffar eleven avgöranden om studier, utbildning, vardagsliv och levnadsbana. Syftet med elevhandledningen är att främja ett resultatrikt skolarbete, att öka välbefinnandet och jämlikheten i skolan och att förebygga utslagning. Samarbetet mellan elevhandledare, studiehandledare och lärare på de olika årskurserna och stadierna skapar trygghet för eleven vid övergången från en studie-etapp till följande

Mål

Eleven skall

- lära sig att bli självständig och ansvarsställande och att utveckla sin självkänedom
- lära sig samarbets- och interaktionsförmåga
- lära sig utveckla sina inlärningsfärdigheter och känna igen sina inlärningsvårigheter och att söka hjälp i problemsituationer
- lära sig känna igen olika inlärningsstilar
- lära sig att utveckla sina studiefärdigheter och förmågan att bedöma sin egen verksamhet
- få stöd och handledning vid övergången av utbildningens olika etappmål inom den grundläggande utbildningen och i den grundläggande utbildningens slutskede
- lära sig att söka information och skaffa sig färdigheter för att göra planer och val som gäller studierna, framtiden och livet, genom att utnyttja de möjligheter som informations- och kommunikationstekniken erbjuder
- lära sig utveckla sin beslutsförmåga samt att förverkliga och bedöma sina planer för framtiden också i varierande förhållanden
- få stöd och handledning i sin yrkesinriktning, också vid val av läroämne, utbildning eller yrke som går över könsgränserna
- lära sig att hämta information om samhället, arbetslivet och om företagsamhet
- lära sig att uppskatta olikhet och se att kunskaper och förmågor kan variera från individ till individ men trots detta ha ett lika värde
- lära sig jämlikhet och att kunna integrera i ett mångkulturellt samhälle

Åk 1 – 2

Under åk 1-2 genomförs elevhandledningen i samband med läroämnesundervisningen och skolans övriga verksamhet. Eleven ges individuell handledning som stöd för sina studier och val.

För att trygga att studierna fortlöper utan störningar och för att för sin del förhindra uppkomsten av inlärningsvårigheter skall handledningen stödja elevens sociala tillväxt och hjälpa denne att utveckla sina studiefärdigheter. Eleven skall lära sig att ta ansvar för sitt skolarbete och sina uppgifter, att använda mångsidiga arbetssätt och att skaffa sig information ur olika informationskällor.

Åk 3 – 6

I åk 3-6 genomförs elevhandledningen huvudsakligen i samband med läroämnesundervisningen och skolans övriga verksamhet. Eleverna får alltefter behov individuell handledning som stöd för sina studier och val.

Handledningens uppgift i åk 3-6 är att lära eleven bli självständig och ansvarsställande i sitt skolarbete och sina uppgifter. Under den grundläggande utbildningen och vid etappmålen ges eleven vägledning vid ämnes- och andra val som kan uppstå. Yrken och arbetsliv kan behandlas i lämpliga sammanhang och situationer som en första orientering inför senare val.

Eleven skall lära sig att utveckla sina färdigheter att hämta information och att använda mångsidiga arbetssätt. Såväl elevhandledningen som övrig undervisning och andra sociala situationer i skolan lär eleven samarbetsförmåga och hänsyn till andra människor.

Åk 7 – 9

Elevhandledningen i åk 7-9 erbjuder eleven

- handledning i klass
- individuell handledning utgående från elevens personliga frågor
- handledning i smågrupper som en träning i social interaktion
- praktisk arbetslivsorientering.

Dessa presenteras närmare här nedan.

Elevhandledning i klass

Mål

Eleven skall

- lära sig känna sig själv och lära sig interaktion med andra
- bilda sig en helhetsuppfattning om skolans verksamhetsformer och studiemöjligheter
- lära sig att använda olika studiemetoder och kanaler för informationsökning och att bedöma sina egna studiefärdigheter
- lära sig att utveckla studiestrategier lämpliga för honom/henne
- känna till huvuddragen i utbildningssystemet i Finland och lära sig att söka information om möjligheterna till fortsatta studier
- skaffa sig basinformation om arbetslivet och om olika yrkesområden
- lära sig att söka information om studier och arbete utomlands

Centralt innehåll

- självkännedom och yrkesinriktad utvecklingen
- att fungera i skolgemenskapen, struktur, studiegång och elevbedömning inom den grundläggande utbildningen
- studiefärdigheter
- färdigheter att planera och fatta beslut för framtiden
- kunskap om arbetslivet, näringslivsstrukturen och olika yrkesområden
- utbildningssystemet i Finland
- möjligheter till fortsatta studier efter grundskolan och att söka till fortsatta studier
- studier och arbete utomlands
- handlednings-, informations-, och rådgivningstjänster
- jämställdhet i samhället och arbetslivet

Individuell handledning och handledning i smågrupper

Eleven har möjlighet att diskutera frågor i anslutning till sina studier, sitt val av utbildning och yrke, och frågor i anslutning till sin livssituation i form av individuell handledning. I synnerhet i slutskedet av den grundläggande utbildningen ges eleven handledning och stöd i sina val av fortsatta studier och vägledning i att använda undervisnings- och arbetsförvaltningens tjänster och andra handlednings-, rådgivnings- och informationstjänster som samhället erbjuder. Den individuella handledningen utgår från elevens personliga intressen och behov.

I smågrupper lär sig eleven behandla handledningsfrågor av allmänare karaktär eller av intresse för gruppens medlemmar. Samtidigt lär sig eleven social interaktion, hänsyn och samarbete.

Handledningen i smågrupper kan utformas som ett för gruppen gemensamt projekt eller arbete i anslutning till aktuella teman i elevhandledningen eller i elevernas livssituation. Denna handledning kan t. ex. också bygga på uppgifter och frågeformulär som eleverna fått besvara, eller vara förberedelse inför och/eller efterbehandling av studiebesök eller praktisk arbetslivs orientering.

Praktisk arbetslivsorientering PRAO

Praktisk arbetslivsorientering, PRAO, ordnas som en grund för elevens senare val av utbildning och yrke och även för att öka arbetets status. Genom sin PRAO kommer eleven i direkt kontakt med verkliga arbetsmiljöer och får personlig erfarenhet av arbetsliv och yrken och stiftar bekantskap med olika slags företagande. PRAO ordnas i samarbete mellan arbets- och näringslivet och skolan och skolmyndigheterna på orten.

Vid Svenska Privatskolan i Uleåborg ordnas PRAO i åk 8 under läsårets vårtermin. Eleverna skaffar själv sin PRAO-plats och kan få hjälp av studiehandledaren med att hitta en lämplig plats. I åk 8 räcker PRAO:n tre vardagar och tidpunkten utses av skolans ledning.

I åk 9 erbjuds eleven PRAO-plats från stadens skolbyrå enligt de önskemål eleverna meddelar rörande yrkesområde eller bransch. Vid behov kan eleven själv skaffa sig sin PRAO-plats i samråd med studiehandledaren och stadens skolbyrå. Eleverna i åk 9 är ute på PRAO under en skolvecka (fem vardagar). Tidpunkten meddelas skolan från skolbyrån.

Allmänt gäller att eleverna under PRAO kvarstår som elever vid skolan och skolans försäkring gäller så länge eleven utför sin PRAO i Uleåborg med omnejd (elevens hemkommun). I annat fall ansvarar vårdnadshavaren för barnet under PRAO.

Observeras bör att PRAO inte är avlönad arbetspraktik utan en möjlighet för eleven att stifta bekantskap med ett yrke, yrkesområde eller en bransch under några dagar. Eleverna betalas alltså inte lön under sin PRAO.

Praktiska arrangemang såsom lunch/lunchpaket, bussbiljett, nödvändig information till hemmen och arbetsplatsen m m sköter skolan om.

På PRAO-platsen har eleven en handledare som introducerar eleven och handleder samt fördelar arbetsuppgifter. Arbetsuppgifterna är sådana som lag och förordningar tillåter för ungdomar i elevens ålder, och kräver inga specialkunskaper eller yrkesutbildning. Liksom under normala skoldagar bör eventuell frånvaro meddelas, i detta fall både handledaren på PRAO-platsen och skolan.

Eleven får efter slutförd PRAO en utvärderingsblankett som ifylls på PRAO-platsen av handledaren eller motsvarande person.

VALFRIA ÄMNEN

Syftet med de valfria ämnena är att ge eleven en möjlighet att fördjupa och bredda sina kunskaper och färdigheter i gemensamma ämnen, speciellt i konst- och färdighetsämnen, inklusive huslig ekonomi. De valfria ämnena kan också erbjuda eleverna en möjlighet att fördjupa sina intressen och hitta nya intresseområden. De valfria ämnen skall stödja målen för den grundläggande utbildningen.

De valfria ämnen som erbjuds vid Svenska Privatskolan i Uleåborg samt timfördelningen för dessa framkommer ur bilaga till skolans arbetsplan och ur årsberättelserna. Nedan presenteras läroplanerna för respektive valfria ämne.

Extra modersmål

Vid SPSU erbjuds eleverna i åk 7-9 tilläggsundervisning i modersmålet genom det valfria ämnet extra modersmål (MoX). Undervisning i svenska ges alltså också utöver den obligatoriska modersmålsundervisningen.

Målet är att stöda elevens förmåga att uttrycka sig både i tal och skrift på svenska och att utveckla hans/hennes kunskaper i språket.

Det centrala innehållet i extra modersmål planeras av läraren utgående från elevens/elevernas behov, vilka kan variera från år till år.

Valfritt språk (B2)

Franska och tyska

Vid SPSU erbjuds eleverna franska och tyska som valfria B2-språk. Studierna i nämnda språk inleds i åk 8 enligt elevens val.

Studierna i valfria språk skall koncentrera sig på muntlig kommunikation i de allra vanligaste situationerna i vardagslivet och samtidigt fungera som en inledning till långsiktiga studier i språket i utbildningen på andra stadiet. Dessa grunder för läroplanen har utarbetats för sex årsveckotimmar.

Mål

Språkfärdighet

Eleven skall

- lära sig att med samtalspartnerns hjälp kommunicera i situationer som handlar om grundläggande personliga fakta och om omedelbara behov
- lära sig de elementära uttals- och intonationsreglerna (franska)
- lära sig uttalsreglerna och de elementära intonationsreglerna (tyska)
- lära sig att förstå lätt förutsägbara frågor, anvisningar, önskningar och förbud som gäller det dagliga livet
- lära sig att läsa enkla förutsägbara meddelanden som anknyter till vardagslivet
- lära sig att skriva kort, e-postmeddelanden, minneslappar och andra mycket korta meddelanden

och vissa grundläggande uppgifter om sig själv och sin närmaste krets.

Målet uttryckt på nivåskalan är för tal och skrift nivå A1.1–A1.2 och för hörförståelse och läsförståelse nivå A1.2–A1.3.

Kulturell kompetens

Eleven skall

- lära sig om och lära sig att förstå den finska kulturen och den främmande kulturen och bekanta sig med likheterna och skillnaderna mellan dessa med betoning på det vardagliga livet
- bekanta sig med de tyskspråkiga ländernas (Tyskland, Österrike, Schweiz) geografi
- bekanta sig med Frankrikes geografi och berömda fransmän

Inlärningsstrategier

Eleven skall

- lära sig att frimodigt använda sina språkkunskaper
- lära sig att medvetet utnyttja kunskaper, färdigheter och strategier som han eller hon skaffat sig i andra språk
- lära sig att bedöma sitt arbetssätt och olika områden av sin språkfärdighet i förhållande till målen.

Centralt innehåll

Situationer och ämnesområden med perspektiv på det egna språkets och målspråkets språkområde

- att i elementära interaktionssituationer öva sig i ett språkbruk som anknyter till seder och bruk, såsom artigt språkbruk, enkla telefonsamtal och korta skriftliga meddelanden
- att tala om sig själv, såsom utseende, åsikter och känslor
- att tala om närmiljön, såsom sitt hem, hemort och Finland
- att berätta om familj och fritid
- att klara sig i vardagliga kommunikationssituationer, såsom att göra uppköp, att äta och att resa

Strukturer

- satsbildning och central grammatik som är väsentlig för vardaglig kommunikation på franska och tyska

Franska

- jakande, nekande och frågesatser
- ordföljden
- substantivets genus, numerus, genitiv och partitiv
- adjektivets böjning
- presens, futurum och passé composé (förfluten tid)
- reflexiva verb
- imperativ
- demonstrativa, possessiva och relativa pronomen
- akkusativ- och dativobjekt
- prepositioner

Tyska

- jakande och nekande satser, fråge satser
- ordföljden
- substantivets genus och numerus och kasusformer
- presens och perfekt
- imperfekt av verben haben och sein

- imperativ
- de vanligaste pronomenen i nominativ, ackusativ och dativ
- prepositioner

Kommunikationsstrategier

- att känna igen det väsentliga i talad och skriven text
- att kunna hitta bestämd, avgränsad information i text och tal
- att planera den egna kommunikationen
- att iaktta det egna språkbruket i text och tal
- att i muntlig växelverkan stödja sig på samtalspartnern
- att stödja sig på skriftliga hjälpmedel i den egna framställningen

Bedömning

- i enlighet med målen

Datateknik

Åk 7 – 9

Mål

- att lära eleven att förstå datateknikens praktiska tillämpningar och att använda datorn mångsidigt
- att göra eleven medveten om datateknikens möjligheter och begränsningar samt om den snabba utvecklingen på datateknikens område
- att ge eleven möjligheter att själv inhämta datatekniska kunskaper och insikter
- att förse eleven med mångsidiga basfärdigheter, vilka är en förutsättning för liv i informationssamhället och för fortsatta studier: färdighet att skaffa och hantera information samt att kommunicera.

Centralt innehåll

Åk 7

- Presentation av tillgänglig utrustning
- Starta en dator och stänga av den på behörigt sätt
- Öppna ett ordbehandlingsprogram (textbehandling)
- Skriva en egen text och lära sig att spara den, både på diskett och hårddisk
- Skriva ut texten
- Skriva en tabell i kalkylprogrammet
- Göra om den till ett diagram som införs i texten
- Öppna ett ritprogram, t.ex. Paint-brush, och skapa bilder i det
- Införa bilderna i ordbehandlingsprogrammet
- Tangentbordet och tiofingersystemet
- Operativsystemet: kopiera, flytta, byta namn på och ta bort filer
- Virussydd och datasäkerhet

- Textbehandling och layout typsnitt, fet stil, kursiv etc. justering tabulatorer och indrag info gande av bilder och diagram marginaler och sidbrytning
- Kalkylblad enkla kalkylbladsfunktioner, t.ex. räknesätten, summa, medeltal och antal diagram
- Datakommunikation e-post avancerad sökning på Internet

Åk 8

- Datorns uppbyggnad
- Datateknikens historia
- Datateknikens tillämpningar på olika områden
- Hämta bilder både från disketter och hårddisk
- Bearbeta och införa dem i ordbehandlingsprogrammet
- Lära sig att scanna och infoga texterna och bilderna i dokument.
- Lära sig att hantera längre texter.
- Använda digitalkameran och föra in i datorn och bearbeta dem
- Använda ett s.k. "internt" nätverk

B– bildhantering skannern enkla funktioner i ritprogram konvertering till olika filtyper, t.ex. bmp, gif och jpeg presentationsgrafik

Åk 9

- Huvudvikten ligger på minst två större projekt inom
- Programmering
- Digital skapandet

Dessutom

- Fördjupning av kunskaperna i operativsystemet, text- och bildbehandling, kalkylbladsfunktioner och datakommunikation
- Studiebesök

Bedömning

- i enlighet med målen

Bildkonst

I undervisningen i såväl obligatorisk (åk 5-7) som valfri bildkonst (åk 8–9) betonas bildens betydelse som ett medel för uttryck och kommunikation, att behärska grunderna och tillvägagångssätten för visuellt uttryck och att hantera medieteknik. Elevens kännedom om konst och konsthistoria och förmåga att tolka bilder skall utvecklas genom visuella uppgifter. Målet är att elevernas insikt i olika kulturer och hur de samverkar med varandra skall utvecklas. Inläringssituationerna skall stödja elevernas möjligheter att arbeta tillsammans och i växelverkan med varandra och ge dem gemensamma konstupplevelser. Målet är att arbetet, dokumentationen av arbetsprocessen och utvärderingen av den tillsammans med andra elever skall utveckla elevens förståelse för bildkonstens olika processer och stödja utvecklingen av visuellt tänkande och lärande.

Åk 8 – 9

Mål

Eleven skall

- lära sig att inom bildkonst och visuell kommunikation känna till centrala uttrycksätt, material, tekniker och arbetsredskap och att i sitt skapande använda dem på ett ändamålsenligt sätt
- lära sig att njuta av att uttrycka sina tankar, iakttagelser, fantasier och känslor visuellt och att förstå hur olika fenomen i livet behandlas i konsten
- lära sig att förstå den konstnärliga processens särdrag då han eller hon dokumenterar sin arbetsprocess
- lära sig att bedöma sitt eget och andras konstnärliga uttryck och arbetsätt, såsom innehållsmässiga, visuella och tekniska lösningar och att använda centrala begrepp i bildkonsten
- lära sig att utnyttja kulturella tjänster och elektroniska medier som källor för sitt arbete, för informationssökning och för egna upplevelser
- lära sig olika metoder för visuell kommunikation och påverkan och lära sig att använda de viktigaste medlen för visuell kommunikation för att uttrycka sina tankar i medierna
- lära sig att betrakta och bedöma konst, visuell kommunikation och miljö ur estetisk och etisk synvinkel
- lära sig att arbeta självständigt och som medlem i en grupp i olika konstprojekt.

Centralt innehåll

Att uttrycka sig i bild och tänka visuellt

- lära sig grunderna i bildkomposition
- lära sig bildsymbolik och olika stilar i bildkonsten i den egna visuella framställningen.
- att ge sina iakttagelser, tankar och föreställningar visuell form

Tekniker

- teckning: lära sig använda olika typer av blyertspennor, kol, grafitpennor, tusch och pastellkritor
- målning: en mångsidigare användning av vatten-, täck-, akryl- och oljefärger på olika papperskvalitet och olika grunder
- grafik: enkla grafiktekniker såsom linoliumtryck
- modellering: lera, pappersmassa, gips och återvinningsmaterial
- andra uttrycksmedel: installations- och miljökonst

Konstkännedom och kulturell kompetens

- lära sig de centrala drag i konstens historia och nutidskonsten och i bildvärlden i ett urval av olika kulturer
- ledda besök på utställningar eller museer, att bekanta sig med en konstnärs arbete och att utnyttja kulturtjänster på Internet
- bildanalys: att undersöka hur ett bildkonstverk är uppbyggt, att tolka bildens innehåll och ge konstkritik
- lära sig att uppskatta sina arbeten och att bygga upp en utställning

Miljöestetik, arkitektur och formgivning

- att granska växelverkan mellan natur och byggd miljö, att studera byggnadsarvet och att analysera olika miljöer
- att bekanta sig med finländsk arkitektur och formgivning
- att bekanta sig med de viktigaste representanterna för finländsk arkitektur och formgivning
- att studera, planera och bygga rum

Medier och visuell kommunikation

- fotografering: ta och analysera foton, framkallning i mån av möjlighet och fotomontage
- film och video: grunderna för videofilmning, animation och analysering av egen produktion
- grafisk planering: bekanta sig med skapande av illustrationer, reklambilder och förening av ord och bild
- serier: bekanta sig med tecknade serier som uttrycksmedel samt teckna egna serier
- media-analys: lära sig tänka kritiskt om olika mediers påverkan

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Eleven

- kan uttrycka sig visuellt
- kan använda metoder för bildkomposition samt viktiga material och tekniker i bildkonsten och de visuella medierna
- kan i sitt arbete välja de material och tekniker som lämpar sig bäst för ändamålet
- kan redogöra för bildskapandet som en process som sträcker sig från skisser till färdiga arbeten.
- kan identifiera vissa centrala fenomen i bildkonsten och placera dem i sin tid och i sitt kulturella sammanhang
- kan undersöka och tolka bilder i konst och medier
- kan utnyttja konstnärsbesök, besök på utställningar och museer och kulturella tjänster på Internet
- kan särskilja, bedöma och värdesätta estetiska och ekologiska egenskaper hos olika miljöer
- känner till planerings- och formgivningsprocessens olika skeden och kan tillämpa dem i sitt arbete
- kan uppfatta kultur- och stildrag i arkitektur och hos föremål
- grunderna i visuell kommunikation och medieteknologi; fotografering eller videofilmning, digital bildbehandling och grafisk planering
- kan analysera medieframställningar vad gäller innehåll, uppbyggnad och visuellt utförande
- kan iakta och bedöma sitt lärande och utnyttja andras respons i sitt arbete
- kan dokumentera sin arbetsprocess och utnyttja dokumentationen vid självvärdering
- kan arbeta såväl självständigt som interaktivt tillsammans med andra i enlighet med vad uppgiften kräver
- kan under handledning använda konstverk, bilder i omgivningen, natur och bebyggelse, böcker, tidningar, museer, gallerier och Internet som källor för information och upplevelser.

Musik

Åk 8 – 9

I musikundervisningen, såväl den obligatoriska (åk 5-7) som den valfria (åk 8-9) analyserar man musikens värld och musikaliska upplevelser och lär sig att i samband med musiklyssnande och musicerande använda sig av musikaliska begrepp och notation.

Vid Svenska Privatskolan i Uleåborg undervisas eleverna i musik som obligatoriskt ämne i åk 7 och som valbart ämne i åk 8-9. I åk 8-9 strävar undervisningen till att fördjupa elevens kunskaper i musik samt utveckla elevens musikaliska uttryck. Undervisningen bygger på konkret musicerande och aktivt musiklyssnande.

Målen och det centrala innehållet i åk 8-9 vidareutvecklar målen och det centrala innehållet i åk 7.

Mål

Eleven skall

- upprätthålla och utveckla sin musikaliska uttrycksförmåga på olika sätt som medlem i en musicerande grupp
- lära sig att kritiskt iaktta och bedöma olika ljudmiljöer samt utvidga och fördjupa sin kännedom om musikens olika arter och stilar
- lära sig att förstå vilken uppgift musikens element, rytm, melodi, harmoni, dynamik, klangfärg och form har i musiken och lära sig att använda begrepp och notationer för dem
- bygga upp sitt kreativa förhållande till musiken och dess uttrycksmöjligheter genom att skapa musik.

Centralt innehåll

- övningar i röstbehandling och övningar som speciellt utvecklar röstens mångsidiga användningsmöjligheter samt en- och flerstämmig repertoar som ger en inblick i olika stilar och genrer, delvis utantill
- övningar som utvecklar samspelsförmågan och en spelrepertoar som allsidigt representerar olika musikstilar och musikkulturer
- en mångsidig lyssnarrepertoar och härledning av tidsperiod, plats och kulturmiljö för den
- utvecklande av egna musikaliska idéer genom att improvisera, komponera och arrangera, t.ex. med hjälp av ljud, sång, olika instrument, rörelse och musikteknologi
- uppträder på skolans fester och om möjligt vid andra eventuella evenemang i skolans regi

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Eleven

- deltar i unison sång och kan sjunga rytmiskt rätt och följer melodilinjén
- behärskar grundtekniken på något rytm-, melodi- eller ackordinstrument så att han eller hon kan delta i samspel
- kan lyssna till musik och göra iakttagelser och komma med motiverade synpunkter på det hörda
- har en sådan förmåga att lyssna till såväl sin egen musik som till musik skapad av andra att han eller hon kan musicera tillsammans med andra
- känner igen och kan skilja mellan olika musikstilar och musik från olika tidsperioder och kulturer
- känner till det centrala i fi nländsk musik och fi nländskt musikkliv
- kan använda musikaliska begrepp i samband med musicerande och musiklyssnande
- kan använda musikens element som byggnadsmaterial för att utveckla och förverkliga egna musikaliska idéer och tankar.

Slöjd

Åk 8 - 9

Mål

Eleven skall

- planera realistiskt
- genomföra sina planer
- tänka och skapa kreativt
- samarbeta och hjälpa
- värdesätta eget och andras arbete
- tänka ekologiskt
- att utveckla fingerfärdighet
- att utveckla uthållighet
- att fördjupa sina färdigheter sen tidigare årskurser och lära sig nya tekniker.

Centralt innehåll

Teknisk slöjd

Åk 8

Förutom det gemensamma innehållet ovan (se gemensamma ämnen, åk 7) tillkommer

- maskinell bearbetning av trä
- maskinell bearbetning av metall med valda verktyg
- elteknik
- fordonsteknik
- elektronik
- små reparationer i hemmet .

Valda delar av det ovan kan vid behov presenteras i årskurs 9, eller delar av projektarbetet i årskurs 9 inläggas i årskurs 8.

Åk 9

Förutom det gemensamma innehållet ovan tillkommer

- en eller flera projekt i vilken eleven utvecklar och genomför en idé med hjälp av tidigare erhållna färdigheter

Textilslöjd

Åk 8 och 9

Varje elev har möjlighet att skräddarsy ett individuellt studieprogram som utformas i enlighet med elevens intresse att fördjupa sig i textila tekniker som klädsömnad, sömnad av inredningstextilier och accessoarer, stickning, virkning, vävning, tovning, sidenmålning och tygtryck.

Bedömning

- i enlighet med målen

Huslig ekonomi

Åk 8 - 9

Mål

- öva upp färdigheter i fråga om matlagning, bakning, klädvård, samt arbetsplanering och samarbetsförmåga
- inse att kost och hälsa går hand i hand
- få insikt i både traditionell och internationell matlagning.

Centralt innehåll

- fördjupar studierna från åk 7
- repetition av redskap och kökstermer
- tillvartagande av naturens gåvor genom konservering, bakning och matlagning
- fördjupning av matlagningsmetoder
- planering av måltider och små fester
- de vanligaste specialdietera
- förvaring av olika livsmedel
- traditionell julmat, julbakverk och andra kalenderårets högtider som lucia och runebergsdagen
- livsmedelskunskapen fortsätter med fisk, kött, korv, inälvor och ägg.

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Samarbets- och interaktionsfärdigheter

Eleven

- kan uppföra sig väl och i sitt uppförande ta hänsyn till andra samt fungera självständigt och i grupp
- känner till grunderna för planering, rättvis arbetsfördelning och tidsanvändning i hushållsarbetet och kan tillämpa dem i sitt lärande.

Skicklighet i praktiskt arbete

Eleven

- känner till egenskaperna hos de vanligaste matlagningsmetoderna och kan tillämpa denna kunskap i matlagningen
- kan under handledning tillreda finländska maträtter och bakverk och komponera sin måltid med beaktande av näringsrekommendationerna
- kan använda sig av ändamålsenliga arbetssätt och använda de vanligaste hushållsmaskinerna och hushållsredskapen på ett tryggt sätt
- kan tolka skötselansvisningar för textilier och vårda de vanligaste textilierna
- kan utföra vanliga städssysslor i hemmet
- kan handla på ett för miljön skonsamt sätt, välja ändamålsenliga tvätt- och rengöringsmedel och utföra en första sortering av hemmets avfall.

Färdigheter i informationssökning och informationshantering

Eleven

- kan söka och utnyttja information om huslig ekonomi ur olika källor, tolka de vanligaste produkt- och förpackningsbeteckningarna och andra symboler, reflektera över tillförlitligheten i olika slag av information
- kan i huvuddrag beskriva vad hushållskostnaderna består av och göra upp en plan för sin penninganvändning

- känner till konsumentens viktigaste ansvar och påverkningsmöjligheter.

Merkantila ämnen

Åk 8-9

Mål

Målet är att ge eleverna grunderna i ekonomiskt tänkande som privatperson och som egen företagare. Eleven lär sig sådana kunskaper som ger beredskap att fatta ekonomiskt riktiga val och hjälper denne att sköta sin vardagsekonomi.

Grunderna i näringslivet, handel, penningväsendet, ekonomi, turism, konsumtion, bokföring m m lärs ut i årskurs 8-9. Arbetet utförs ofta som enskilt arbete eller grupparbete.

Centralt innehåll

1 De unga som konsumenter

Du får lära dig hur man planerar sin ekonomi och vad som menas med budget och målsparande.

Du lär dig också vilket betalnings sätt som är bäst i olika situationer.

2. Handeln

Du studerar hur handeln är uppbyggd i vårt land från närbutiken i ditt bostadsområde till större affärskvarter, partihandeln och tillverkaren. Du lär dig hur handelns olika led påverkar varans pris. Du lär dig även förstå betydelsen internationalism.

3. Datateknik

Målet är att ge dig grundkunskaper i datateknik som behövs för att man skall kunna använda och förstå merkantila tillämpningar.

4. Banker

Avsnittet lär dig hur gammal penninghushållningen är och vilka banker det finns i Finland. Du får också lära dig att välja en lämplig kontoform och att använda checker och bankkort.

Dessutom lär du dig hur man betalar räkningar i banken och hur man utnyttjar andra former av bankservice. Avsnittet om banklån ger dig information om låneformer och om hur man ställer säkerhet.

5. Post- och televerket

Avsnittet tar upp olika slag av postförsändelser och postens specialservice. Du lär dig att använda telefonen på ett korrekt sätt.

6. Turism

Avsnittet berättar om inrikes- och utrikesresor och ger dig praktiska tips.

7. Försäkring

Avsnittet behandlar hemmets försäkringar. Dessutom ges åskådliga exempel på situationer då det lönar sig att ta en frivillig försäkring.

8. Företag

När du har läst avsnittet vet du hurdana näringsgrenar du själv eventuellt kan ägna dig åt i dag eller i framtiden. Du lär dig hur man startar ett företag och vilken typ av företag det kan löna sig att välja. Du upptäcker att ett företag har kontakter med många samfund, människor och institutioner. Du vet också att ett företag är beroende av det övriga samhället och tvärtom.

9. Marknadsföring

Du får läsa om olika metoder för marknadsföring ur konsumentens och företagets synvinkel. Avsnittet vill lära dig att se sakligt på marknadsföring, så att du klarar dig bra som konsument i olika situationer.

Du får veta att det finns förbjudna marknadsföringsmetoder som syftar till att påverka konsumenten. Du känner till dina skyldigheter som konsument, men också dina rättigheter. Du vet hur du skall göra om du har skall att klaga på en vara, vem som avgör meningsskiljaktigheter och hur de avgörs.

10. Bokföring

Du får lära dig sköta din ekonomi med hjälp av bokföring. Avsnittet förklarar också varför bokföring behövs i affärlivet. Du lär dig hur noteringar görs i en kassabok och de vanligaste reglerna för dubbel bokföring och amerikansk bokföring. Du lär känna bokslutsdokumenten och principen för revision. Dessutom lär du dig förstå sambandet mellan bokföring och beskattning.

Bedömning

- i enlighet med målen.
- skriftliga förhör

Kapitel 8

ELEVBEDÖMNINGEN

Bedömningen under studiernas gång

Bedömningens uppgift är att handleda och sporra eleven i studierna men också att beskriva hur eleven har nått de uppställda målen. Bedömningen hjälper eleven att bilda sig en realistisk uppfattning om sitt tänkande och lärande, sitt handlingsätt samt sin utveckling. Därmed stöder bedömningen också personlighetens tillväxt.

En elev i nionde årskursen räknas som elev tills denna fullgjort hela lärokursen i den grundläggande utbildningen och fått avgångsbetyg eller elevens läropliktsålder uppfyllts och denna avgått från skolan.

Principerna för bedömningen

Bedömningen är fortlöpande och målinriktad. Responsen omfattar elevens framsteg på lärandets olika delområden. Den skall vara individuell och sanningsenlig samt beakta olika aspekter av elevens inlärande. Elevens framsteg, arbete och uppförande bedöms i förhållande till målen i läroplanen och till profilerna för elevens goda kunskaper (se profilerna i samband med respektive läroämne samt här nedan). Eleven och vårdnadshavaren informeras i förväg om bedömningsgrunderna via läroplanen, kontakten mellan hem och skola samt för elevens del av respektive lärare.

Både elev och vårdnadshavare kan få feedback om elevens framsteg och starka sidor samt om eventuella problem rörande inläringen genom termins- och läsårsbetyg, muntliga eller skriftliga meddelanden, utvecklingssamtal o s v.

Profiler för goda kunskaper

I timfördelningen finns etappmål för varje läroämne. Som stöd för bedömning av eleven har Utbildningsstyrelsen gjort upp en profil för goda kunskaper i respektive läroämne vid dessa etappmål (undantag: finska eller svenska som andraspråk, modersmål för elever med invandrarbakgrund).

Profilen för goda kunskaper inriktar sig på kunskaper och färdigheter i läroämnena. Den definierar den nationella nivån för vitsordet åtta (8) vid sifferbedömning. Vid verbal bedömning får läraren stöd av profilen som utgör en grund för beskrivningen av hur eleven uppnått målen.

Bedömningen av arbetet

Bedömningen av arbetet utgör en del av bedömningen av elevens förmåga att lära sig. Den bygger på de mål som uppställts för arbetet i olika läroämnen. Denna bedömning gäller elevens förmåga att planera, reglera, genomföra och analysera sitt arbete. Dessutom beaktas hur ansvarsfullt eleven arbetar och hur eleven samarbetar med andra. Bedömningen av arbetet ingår i bedömningen av läroämnet.

Framsteg i studierna

Principerna för framsteg i studierna och uppflyttning från en årskurs har bestämts i 11 § i förordningen om grundläggande utbildning.

En elev som med godkänt resultat har fullgjort målen för årskursen uppflyttas till följande årskurs (åk). En elev kan uppflyttas till följande åk trots att denne har underkända prestationer om man bedömer att eleven kan klara av den följande årskursens studier med godkänt resultat.

En elev kan stanna kvar i en åk om dennes prestationer har underkänts i ett eller flera ämnen och man bedömer att eleven inte uppnår den följande årskursens mål. Prestationerna för en åk upphör att gälla för en elev som stannar kvar.

En elev kan stanna kvar i en åk om det är nödvändigt med tanke på dennes allmänna skolframgång även om eleven inte har några underkända prestationer. Vårdnadshavaren skall då bederda möjlighet att bli hörd innan beslutet fattas.

Om elevens prestation har underkänts i ett eller flera läroämnen under årskursen kan ett villkorligt beslut fattas om uppflyttning. I beslutet nämns de delområden inom årskursens lärokurser som eleven skall fullgöra med godkänt resultat för att en uppflyttning från årskursen skal vara möjlig.

Elevens självvärdering

En av uppgifterna inom den grundläggande utbildningen är att utveckla elevens förutsättningar för självvärdering. Målet med självvärderingen är att elevens självkänsla och positiva bild av sig själv som elev samt känslan av delaktighet skall förstärkas. Samtidigt ökar elevens självkänedom och dennes möjligheter att utveckla sin studieförmåga.

Genom självvärderingen lär sig eleven att bli medveten om uppställda mål, att ställa upp mål för sina studier och för sitt eget och för gemensamt arbete, att granska och styra sin inlärningsprocess samt att bli medveten om sina framsteg.

Under läsåret skall eleven ges möjligheter att bedöma sig själv och få respons på självvärderingen. Självvärderingen kan ske på många olika sätt, även muntligt, och den skall rikta sig på olika kompetens- och inlärningsområden.

Uppförande

Uppförandet bedöms utgående från skolans regler. Elever och vårdnadshavare informeras om skolans trivsel- och ordningsregler i början av läsåret. Respektive klassföreståndare går igenom och diskuterar reglerna med eleverna, vilka sedan förväntas följa dessa. Brott mot dessa regler inverkar på vitsordet i uppförande. Vårdnadshavarna informeras om reglerna t.ex. under läsårets första föräldramöte eller per brev.

Elevers uppförande bedöms i rapporter, termins- och läsårsbetyg, verbalt och/ eller i form av sifferbetyg (utom skilje- eller avgångsbetyg). Hela vitsordsskalan kan användas. Uppförandet diskuteras vid behov mellan elev och lärare eller rektor, hemmet och skolan.

Om elev bryter mot skolans ordningsregler följer

- samtal med klassföreståndare, annan lärare eller rektor
- vid behov meddelande till vårdnadshavare
- vid behov samtal på skolan med vårdnadshavare

Om en elev försummar skolarbetet kan denna åläggas att på egen tid, under övervakning utföra de ogjorda uppgifterna. Om skolans egendom avsiktligt skadas eller förstörs, diskuteras följder av detta vid behov även med elevens vårdnadshavare.

I lag och förordning för grundläggande utbildning (GrUtbL) definieras elevens skyldigheter, disciplin och förfarandet vid tillrättavisning

GrUtbL 35§ Elevens skyldigheter

En elev ska delta i den grundläggande utbildningen om han inte av särskilda skäl tillfälligt har fått befrielse.

En elev skall utföra sina uppgifter samvetsgrant och uppträda korrekt.

GrUtbL 36§ Disciplin

Om en elev bryter mot ordningen, gör sig skyldig till fusk eller annars uppför sig olämpligt, kan han tillrättavisas genom disciplinärt straff. Disciplinära straff är skriftlig varning och avstängning av eleven för högst tre månader. Utbildningsanordnaren ska se till att eleven under avstängningstiden kan följa studietakten.

En elev som stör undervisningen kan bli tillsagd att lämna klassrummet för den tid som återstår av lektionen. En elev som uppför sig olämpligt kan ges högst två timmars kvarsittning.

En elev som försummar sina hemuppgifter kan åläggas att efter skoldagens slut under högst en timme åt gången utföra uppgifter under övervakning.

Om förfarandet i frågor som avses i denna paragraf föreskrivs, utöver vad som bestäms i lagen om förvaltningsförfarande (598/1982), genom förordning

Förordningen 17§ Förfarandet vid tillrättavisning av eleven och vid disciplinära straff

Innan en elev avstängs för viss tid, ges en skriftlig varning eller kvarsittning, skall den handling eller försummelse som åtgärden grundar sig på preciseras, eleven höras samt annan behövlig utredning skaffas.

I fråga om avstängning för viss tid och skriftlig varning skall ett beslut utfärdas.

Kvarsittning, utvisning ur klassrummet och utförande av uppgifter efter arbetsdagens slut skall registreras.

Innan en elev avstängs för viss tid eller ges en skriftlig varning skall också elevens vårdnadshavare ges möjlighet att bli hörd. Elevens vårdnadshavare skall underrättas om andra åtgärder som föreskrivs i denna paragraf, med undantag av utvisning ur klassrummet. Elevens lärare beslutar om kvarsittning, utvisning ur klassrummet och utförande av

uppgifter efter arbetsdagens slut.

Omständigheter som påverkar bedömningen

Elevens inlärningssvårigheter skall beaktas vid elevbedömningen.

Grunderna för bedömningen av en elev som tagits in eller överförs till specialundervisning fastställs i den plan för hur undervisningen skall ordnas (IP) som uppgörs för denna elev. Om då bestämts att eleven skall genomgå den grundläggande utbildningen enligt den allmänna läroplanen skall elevens prestationer bedömas på samma grunder som de övriga elevernas prestationer. Om det däremot bestämts att eleven i ett eller flera läroämnen studerar enligt en individuell lärokurs, bedöms elevens prestationer enligt de mål som fastställts i elevens IP. I sådana läroämnen kan verbal bedömning användas i alla årskurser.

Ovanstående grunder för elevbedömningen gäller även för elever som omfattas av förlängd läroplikt. Bedömningen av en gravt utvecklingsstörd elev skall utgå från elevens egna mål enligt planen för hur undervisningen skall ordnas.

Ytterligare information gällande bedömning och undervisning av elever med inlärningssvårigheter eller utvecklingsstörningar hittas i Utbildningsstyrelsens Grunder för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Vad gäller arrangemagen vid SPSU för elever med inlärningssvårigheter av ovannämnda slag hänvisas både vad gäller anordnandet av undervisning och bedömningen till kapitel 6, Undervisning av elever vid behov av särskilt stöd.

Betyg

Elevens betyg är offentliga dokument. Om betyget innehåller uppgifter i form av verbal bedömning av elevens personliga egenskaper behandlas dessa konfidentiellt och överläts endast till eleven och dennes vårdnadshavare.

Inom den grundläggande utbildningen används följande betyg i SPSU:

1. Läsårsbetyg
2. Mellanbetyg
3. Skiljebetyg

Läsårsbetyget ges till eleven i slutet av läsåret. Under läsårets gång kan dessutom mellanbetyg ges, t.ex. terminsbetyg vid slutet av höstterminen.

Skiljebetyg ges till en elev som avgår från den grundläggande utbildningen eller som inte under sin läropliktstid har fullgjort läroplikten. Om en elev flyttar till en annan skola kan skiljebetyg eller elevkort på begäran skickas till den nya skolan. På skiljebetyget antecknas inte något omdöme om elevens uppförande. Skiljebetyget åtföljs av en bilaga, t. ex. skolans årsberättelse, med uppgifter om den timfördelning som undervisningen i skolan följt.

I förskolan och i åk 1-3 vid SPSU används verbal bedömning i betygen. För förskolans del ges

endast läsårsbetyg medan åk 1-3 får ett mellanbetyg vid höstterminens slut och ett läsårsbetyg vid läsårets slut. Åk 4-9 får likaså både mellanbetyg och läsårsbetyg vid samma tidpunkter som ovan nämndes, men de har vitsordsbedömning. Utbildningsanordnaren beslutar om betygens utformning men de bör innehålla de delmoment som stipulerats i de läroplansgrunder som Utbildningsstyrelsen fastställt 16.1.2004.

Slutbedömningen

Slutbedömningen skall vara nationellt jämförbar och behandla eleverna på lika villkor. Syftet med slutbedömningen är att fastställa hur eleven har nått de mål i de olika läroämnena som uppställts för den grundläggande utbildningen. Slutvitsordet i varje gemensamt läroämne skall grunda sig på elevens kunskaper i slutskedet av den grundläggande utbildningen i åk 8-9. För slutbedömningen har Utbildningsstyrelsen utarbetat Kriterier för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för alla gemensamma läroämnena. Dessa kriterier ligger som grund för bedömningen av elevens kunskaper utgående från allt eleven på olika sätt visar. Om studierna i ett gemensamt ämne avslutas före den grundläggande utbildningens slutskede bedöms elevens kunskaper enligt ovan nämnda kriterier för läroämnet i fråga.

I kriterierna för slutbedömningen definieras nivån för de kunskaper och färdigheter som förutsätts för vitsordet åtta (8). Eleven får vitsordet åtta (8) om eleven i medeltal uppvisar det kunskaper som kriterierna i ämnet anger. En del uppnådda kriterier kan kompenseras genom överträffad nivå för andra.

Eleven har hjälpligt (5) uppnått de kunskaper och färdigheter som krävs i den grundläggande utbildningen om eleven åtminstone i någon mån kan uppvisa det kunskaper som kriterierna förutsätter.

I slutbedömningen ingår bedömningen av arbetet i vitsordet för läroämnet.

Avgångsbetyg

I slutbedömningen vid SPSU används följande betyg:

1. Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen
2. Betyg i en ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen
3. Betyg över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen

Avgångsbetyg ges till en elev vars prestationer i alla ämnen som bedöms med vitsord är minst hjälpliga (5).

Anteckningarna på avgångsbetyget följer de anvisningar som ges i de läroplansgrunder som Utbildningsstyrelsen fastställt.

Om elevens vårdnadshavare skriftligt anhåller om att siffervitsord i språk som studeras som valfritt språk inte skall antecknas på avgångsbetyget, utelämnas vitsordet och på betyget antecknas ”godkänd”.

På avgångsbetyget antecknas ingen bedömning av elevens uppförande. Till avgångsbetyget kan

höra bilagor, t. ex. bedömning av elevens uppförande och arbete samt en verbal bedömning av valbara ämnen som har omfattat mindre än två årsveckotimmar. Elevens identifikationsuppgifter bör framgå av varje bilaga. Avgångsbetygets bilagor skall inte omnämnas på avgångsbetyget.

BILAGOR

Bilaga 1 SKOLANS ORDNINGSGREGLER

Ordningsreglernas mål

För att klart bestämma rättigheter och skyldigheter för skolans medlemmar har direktionen för Svenska Privatskolan i Uleåborg med iakttagande för grundskolan och gymnasiet gällande lag antagit följande ordningsregler till allmän efterrättelse.

Ordningsreglerna avser att tillförsäkra skolsamfundets samtliga medlemmar skydd till rättigheter, arbetsro och trivsel.

Skolområdet och skoltiden samt övriga omständigheter i anslutning till skolgången

1. Med skolans medlemmar anses eleverna, lärarna och övrig personal i Svenska Privatskolan i Uleåborg.
2. Med skolområdet avses det område, som anges av vidstående skiss.
3. Med skoltid avses arbetsdag enligt läsordning.
4. Med sammankomst som är direkt anknuten till skolgång avses:
  - 4.1. av skolan under skoltid och utom skolans område anordnad sammankomst
  - 4.2. av skolan utom skoltid och på skolans område anordnad sammankomst
5. Sammankomster som är direkt anknutna till skolgången i Svenska Privatskolan i Uleåborg utgör
  - 5.1. inom skoltid: främst idrottslektioner, studieexcursioner och elevmöten
  - 5.2. utom skoltid: t ex elevkårsverksamhet, klubbverksamhet, studieexcursioner, lägerskola och fester

Det dagliga arbetet

1. Skolans ytterdörrar öppnas kl 7.30 och stängs kl 16.30.
2. I klassrum och i matsalen får eleverna inte ha sina ytterplagg med sig. Ytterkläderna förvaras under dagens lopp på klädkrokarna i korridorerna.
3. Lektionerna börjar på utsatt tid samt avslutas på utsatt tid (se arbetsplanen, bilaga 3). Om läraren inte senast 15 minuter efter lektionens början infunnit sig, bör eleverna hos rektor eller någon annan som känner till saken höra sig för om orsaken till lärarens frånvaro.
4. Under rasterna må eleverna vistas på skolans område och se till att de är beredda, att med nödigt materiel infinna sig i god tid till följande lektion. Elever i den grundläggande utbildningen får ej avlägsna sig från skolområdet utan lärarens tillstånd under skoltiden. Om tillträde till skolan utom skoltid stadgas särskilt. För elevkårens lokaler gäller särskilda bestämmelser.
5. Vid matserveringen, som sker i två omgångar, bör eleverna i god ordning uppsöka matsalen enligt sin mattur. Maten skall intas i matsalen, där lugn och ordning bör härska. Givna

föreskrifter bör följas. Lärarna, som utför en del av sitt arbete också under rasterna, behöver inte köa i matsalen.

6. Ämnesrummen bör under rasterna vara låsta. För särskilda ämnesrum gäller enskilda bestämmelser. För övervakning av ämnesrummens apparatur svarar de lärare, som använder ämnesrummet. Elevkår och elevklubbar svarar för den apparatur som av dem används utom skoltid.
7. Klassrummen, ämnesrummen och andra utrymmen i skolan bör hållas snygga. Ersättning kan krävas för skada, som elev har åsamkat skolan, eller egendom, som tillhör någon av skolans medlemmar. Om skada på skolans egendom bör i mån av möjlighet ofördröjligen meddelas rektor eller någon av lärarna.
8. Skolgården bör hållas fri från skräp. Snöbollskastning och sandkastning är inte tillåten.
9. Lärare har rätt att beslagta leksaker och andra för skolarbetet ovidkommande och störande ting och behålla dem till skoldagens slut, varefter elev har rätt att avhämta föremålet.
10. Anslagstavlor bör användas endast för information. Utomstående kommersiell annonsering är inte tillåten.
11. Olycksfall bör genast meddelas lärarna, rektorn eller hälsovårdaren i skolan. Första hjälp bör såvitt möjligt ges. Rektor, prorektor eller klassföreståndare och hemmet bör underrättas om olycksfallet.
12. Elev, som insjuknar under skoldag, får avlägsna sig från skolan med lov av hälsovårdare, rektor eller prorektor, klassföreståndare eller den lärare, som just då handhar undervisningen i klassen.
13. Tillstånd för frånvaro från skolan av annan orsak än sjukdom ges på vårdnadshavarens anhållan av klassföreståndaren (högst 3 dagar), rektor för längre tid samt direktionen.
14. Då en elev är frånvarande från skolan, förväntas vårdnadshavaren underrätta skolan om orsaken till frånvaron. Har en sådan anmälan inte meddelats bör klassföreståndaren den andra frånvarodagen hos vårdnadshavaren göra sig underrättad om orsaken till elevens frånvaro. Antalet frånvarotimmar och frånvarons orsak bekräftas med vårdnadshavarens namnteckning vid behov. Ifall elevens frånvarotimmar överskrider 100 timmar per termin antecknas detta på terminsbetyget under rubriken Tilläggsuppgifter. Vid elevs fortsatta eller upprepade obefogade frånvaro från skolan bör myndigheternas bistånd anlitas i den ordning, som är föreskriven i grundskolförordningens 57 §.
15. Hälsovårdaren kan besökas under givna tider. Elev som under lektion har anledning att uppsöka hälsovårdaren får göra det med tillstånd av berörda ämneslärare.
16. Trivsel och ordningsregler

I vår skola uppför vi oss bra, men är oss själva.
För allas trivsel gäller att jag:

visar hänsyn och respekt för andra
uppför mig artig (hälsar, tackar osv)
använder ett vårdat språk
ger andra arbetsro
klär mig vårdat och anständigt

inte mobbar, retar eller slåss
inte springer och skriker inomhus
inte sparkar eller kastar boll inomhus

tar av mig ytterkläderna (även kepsen eller mössan) före lektionen och förvarar dem upphängda
går på toaletten före lektionen
passar tider
håller mobiltelefonen avstängd eller ljudlös
har böcker, pennor, suddgummin etc. med mig
räcker upp handen innan jag talar och lyssnar när andra talar
talar svenska
utför de uppgifter jag blir tilldelad
inte fuskar
sköter mina hemuppgifter
är aktsam om inredningen och arbetsmaterielen
returnerar lånade saker (t.ex böcker, saxar, lim...)
håller skolan snygg och ren
släcker lampor, stänger av datorer, stänger fönster osv. när jag lämnar klassrummet sist för dagen

inte tar med vassa eller farliga föremål till skolan
lämnar värdefulla föremål hemma
inte avlägsnar mig från skolområdet utan tillstånd under skoltid
inte cyklar, åker skateboard, rullskridskor eller sparkbräda vare sig på skolgården eller inomhus
inte tar med godis, tuggummi, läsk etc. till skolan utan lov
inte tar med tobak, snus eller berusningsmedel till skolan

För allas trivsel i matsalen gäller att jag:

kommer i tid och god ordning
inte tar med mig ytterplagg eller ryggsäckar
står lugnt i kön
följer gott bordsskick och ger andra matro
städar undan efter mig, ställer in stolen och går ut

För lågstadiets trivsel gäller dessutom att jag:

vistas utomhus då jag inte har någon lektion på morgonen eller eftermiddagen
går ut på rast
klär mig efter vädret
inte stör gymnasieeleverna genom att leka i trapporna
inte klättrar på staket och brandstegar
jag är aktsam om leksakerna på gården
frågar rastvakten lov, ifall bollar o.dyl skall hämtas från granngården
plockar bort de saker jag lekt med då det ringer in

inte kastar sand, snöbollar eller annat som kan skada
borstar av sand och snö från kläderna då jag går in
ställer skorna snyggt utanför klassrummet före lektionen

har lämpliga ombyteskläder och handduk med till gymnastiken
använder hjälm på isbanan
går till t.ex slöjdsalen, simhallen, idrottsplanen bara med lov av lärare och längs överenskommen
rutt

Trafik och parkering av fordon

1. På väg till och från skolan bör skolans medlemmar iaktta allmänna trafikregler.
2. Huvudingången för cyklar och andra fordon är Sepänkatuporten.
3. Cyklarna och mopeder bör ledas in på skolgården.
4. Parkering av bilar på skolgården är förbjuden.

Fritidsverksamhet i skolan

1. Utom skoltid ställs skolans utrymmen till förfogande för elevernas fritidsintressen, med hänsyn till bestämmelser som gäller skolutrymmen, utrymmenas antal och arbetsbestämmelserna för personalen.
2. Eleverna har tillträde till skolans utrymmen utom skoltid efter överenskommelse med ansvarig: elevkårens handledare, klassföreståndare eller övervakare och på följande villkor:
  - 2.1. skolans ordningsregler och festregler bör iakttas och får frångås endast i på förhand med skolledningen överenskomna punkter.
  - 2.2. de utrymmen som används bör för varje särskilt fall vara entydigt bestämda och tillträde till övriga delar av skolan är därvid förbjudet.
  - 2.3. det enskilda elevsamfund, som arrangerar fritidssysselsättning svarar för den ibruktagna delen av skolans egendom och kan bli ersättningskyldig vid skadegörelse. Arrangörerna ansvarar också för att ordningsreglerna efterlevs och är skyldiga att anlita nödig övervakningspersonal.
  - 2.4. elevkår och elevklubbar bör före en planerad tillställning komma överens därom med den personal - städerska, handledare m.fl. - vars arbetsinsats man tar i bruk.
3. Elever kan efter överenskommelse med skolledningen och under personligt ansvar äga tillträde till utrymmen i skolan.

Politisk verksamhet inom skolan

1. Elev har rätt att ge uttryck åt sina åsikter om politik och samhälle under skolans lektioner, om de ansluter sig till den fråga, som för tillfället behandlas, och att göra detta även vid andra tillfällen i skollivet. Då åsikter framförs osakligt eller i strid med god sed bör man förhålla sig till det på samma sätt som till övrigt störande skolarbetet.
2. Elever har rätt att inom lagen tillåtna gränser bilda föreningar och organisationer inom skolan eller den egna klassen, vilka även kan vara politiska till sin karaktär. Då politisk förening bildas såsom del av partiorganisation, bör den anses stå utanför skolorganisationen.

3. Eleverna får publicera och dela ut tryckalster och annat informationsmaterial om detta inte inverkar störande på skolans arbetsfred. Klassrummet bör inte utnyttjas till utställande av sådant material, som inte ansluter sig till de gemensamma studierna för vederbörande klass. Kommersiell reklam eller reklam i anslutning till allmänna politiska val får inte publiceras eller distribueras till skolan.
4. Rektor ser till att elever, lärare och utomstående personer inte inom skolan sprider tryckalster och duplikat, som stör skolans ordning eller arbetsfred.

Upprätthållande av arbetsro

1. Medlem av skolan bör genom ett lugnt och sakligt uppträdande bidra till att främja skolans arbetsro.
2. Elev kan straffas om han bryter mot ordningsreglerna eller i övrigt uppträder osakligt. Skolans rätt att bestraffa inskränker sig till fall, då förseelsen har begåtts inom skolan eller under sammankomst, där direkt anknuten till skolgång.
3. Läraren kan, då elev inte iaktar ordning i skolan eller uppför sig olämpligt eller är vårdslös i sina uppgifter, förmana eleven, utvisa eleven för högst den återstående delen av lektionen eller bestämma kvarsittning under högst två timmar. Elev får utvisas ur klassen endast om han stör undervisningen. Elev som har försummat sina hemuppgifter kan av lärare ges möjlighet att efter avslutad skoltid utföra dessa uppgifter.
4. Om rektors rätt att förmana elev och tilldela skriftlig varning, om direktionens rätt att tilldela skriftlig varning och rätt att avstänga elev för minst en och högst tre månader stadgas i grundskolförordningen 58 §.

Tobak och berusningsmedel

Inom skolan eller under sammankomst, som är direkt anknuten till skolgången, får elev inte vare sig röka, använda snus eller tuggtobak, ej heller använda eller uppträda under påverkan av berusningsmedel.

Övriga bestämmelser

1. Direktionen förbehåller sig rätten att på framställning av medlem eller medlemmar i skolan tolka dessa ordningsregler i de stycken, där förekommande situationer i skollivet kräver en konkret bedömning. Ändring i ordningsreglerna företas av direktionen efter hörande av berörda medlemmar i skolan.
2. Beträffande omständigheter varom inte särskilt är bestämt i ordningsreglerna följs grundskollagen och grundskolförordningen samt övriga för grundskolan gällande stadganden och bestämmelser.

Ordningsreglerna har den _____._____.2004 godkänts av direktionen för Svenska Privatskolan i Uleåborg.

Trivsel och ordningsregler

I vår skola uppför vi oss bra, men är oss själva.

För allas trivsel gäller att jag:

visar hänsyn och respekt för andra
uppför mig artigt (hälsar, tackar osv)
använder ett vårdat språk
ger andra arbetsro
klär mig vårdat och anständigt

inte mobbar, retar eller slåss
inte springer och skriker inomhus
inte sparkar eller kastar boll inomhus

tar av mig ytterkläderna (även kepsen eller mössan) före lektionen och förvarar dem upphängda
passar tider
håller mobiltelefonen avstängd eller ljudlös
har böcker, pennor, suddgummin etc. med mig
har lämpliga byteskläder och handduk med till gymnastiken
räcker upp handen innan jag talar och lyssnar när andra talar
talar svenska
utför de uppgifter jag blir tilldelad, samt inte fuskar
är aktsam om inredningen och arbetsmaterielen
returnerar lånade saker (t.ex. böcker, saxar, lim...)
håller skolan snygg och ren
släcker lampor, stänger av datorer, stänger fönster osv. när jag lämnar klassrummet sist för dagen

inte tar med vassa, farliga eller värdefulla föremål till skolan
inte avlägsnar mig från skolområdet utan tillstånd under skoltid
inte cyklar, åker skateboard, rullskridskor eller sparkbräda vare sig på skolgården eller inomhus
inte tar med godis, tuggummi, läsk etc. till skolan utan lov
inte tar med tobak, snus eller berusningsmedel till skolan

För allas trivsel i matsalen gäller att jag:

inte tar med mig ytterplagg eller ryggsäckar
står lugnt i kön
följer gott bordsskick och ger andra matro
städar bort efter mig och ställer in stolen

För lågstadiets trivsel gäller dessutom att jag:

går ut på rast och klär mig efter vädret
inte stör gymnasieeleverna genom att leka i trapporna

inte klättrar på staket och brandstegar
jag är aktsam om leksakerna på gården
frågar rastvakten lov, ifall bollar o. dyl. skall hämtas från granngården
plockar bort de saker jag lekt med då det ringer in
inte kastar sand, snöbollar eller annat som kan skada
borstar av sand och snö från kläderna då jag går in
ställer skorna snyggt utanför klassrummet före lektionen
går till t.ex. slöjdsalen, simhallen, idrottsplanen bara med lov av lärare och längs
överenskommen rutt

BILAGA 2

BILAGA 3

BILAGA 4

BILAGA 5

BILAGA 6